

Per 1366/2010

10038967,1

COBISS

GORISKA KNJINICA

^{=st. 1-2; kpl.}
OGLAR

glasilo Kulturnega društva Zavratac

Kazalo**Uvodnik****UVODNIK** - Kristina Bogataj**AKTUALNO**

- 4 Krajevna skupnost Zavratac - Tomaž Mivšek
- 4 Župnijski pastoralni svet v letu 2010 - Samo Čuk
- 5 Kaj počnejo mladi gasilci? - Mateja Lazar
- 6 Tudi mi smo se pripravljali za prvo sveto obhajilo - Karmen Kogovšek, Metka Lazar, Larisa Bogataj
- 6 Sv. birma - Tomaž Mivšek
- 7 Zakon je zakon - Bojan Rupnik

EKOLOGIJA

- 8 Očistimo Slovenijo enem dnevu - Kristina Bogataj
- 9 Podnebne razmere v Sloveniji - Tomaž Mivšek
- 10 Mi ali čebele - Jože Lazar, Z. 16

ZDRAVJE

- 11 Previsok krvni tlak - Darko Bogataj

KULTURA

- 12 Občni zbor Kulturnega društva Zavratac - Barbara Leskovec
- 13 Spet ta petek - Tomaž Mivšek
- 14 Likovna kolonija Travnik - Andrej Mivšek
- 16 Kulturni praznik - Tomaž Mivšek
- 18 Poseben dan zahvale: starševski dan - Darja Kogovšek
- 19 Zadrega nad zadrego - Kristina Bogataj

INTERVJU

- 19 KYRU - Karmen Kogovšek

ČEZ PLANKE

- 21 Erasmus, Nemčija - Kristina Bogataj
- 24 Kitajska - Priložnost ali nevarnost - Marjan Drmota
- 26 Fatima in Compostella - župnik Bogdan Berce

NAŠA DEDIŠČINA

- 28 Stare poti - Janko Rupnik

IZ ZGODOVINE

- 34 Kresovi - Olga Vehar

POEZIJA

- 34 Zakaj? - Olga Vehar

ŠOLSKE STRANI

- 35 Kako udomačiš duha, vilo, gorilo, dinozavra, palčka, ... in kako ravnaš z njimi - Gaja Kuščer, Maruša Rejc, Mitja Kogovšek, Jakob Pintar, Robi Kogovšek, Marcel Tušek, Maša Menegatti, Larisa Bogataj

PEČEMO

- 40 Mačje oči - Mateja Lazar

RAZVEDRILLO ...

- 40 Vici - Olga Vehar

... IN PROSTI ČAS

- 41 Narava ima vedno prav - Jože Lazar, Z. 16
- 41 Zimski pohod na Kovk - Renata Kogovšek
- 42 Romanja k sv. Antonu Puščavniku - Bernarda Kogovšek
- 43 Objeli smo Zavratac - Renata Kogovšek
- 45 Dan po prvem maju - Jani Kogovšek

ALI VESTE?

Največkrat je tako, da se nam pogled na določeno stvar oblikuje šele ko pogledamo iz daljave. In tudi ko nas je Alenka Kotar pred desetimi leti zbrala in navdušila z idejami, česa vse se lahko lotimo Zavratačani, smo bili optimistični, verjetno pa si nas večina ni ravno predstavljala, kaj tudi tako majhen kraj zmore, če le hoče.

Sedaj znotraj kulturnega društva delujejo štiri sekcije, med katerimi ima zagotovo najgloblje korenine pevska sekcija in zavraški pevski zbor, ki je bil osnovan že v dvajsetih letih prejšnjega stoletja na pobudo takratnega gospoda župnika Ivana Miklavčiča in organista Jakoba Kogovška, tako da sedajšnja sestava zbora predstavlja že vnuke in pravnuke prvotnih pevcev. Pod vodstvom Marka Kržišnika tiste malce starejše, in pod vodstvom Karmen Kogovšek in Darje Kržišnik mlajše upe iz cele fare.

Začetki dramske sekcije segajo v zavraško osnovno šolo, kjer je režisersko taktirko sprva držala Nataša Pintar, sedaj pa skupaj z otroci in mladinci ustvarjata Darja Kogovšek in Tomaž Kogovšek.

Letos bo likovna sekcija pod vodstvom Andreja Mivška priredila že peto likovno kolonijo, na kateri se bodo udeleženci znova lahko zblíževali z naravo in ustvarjali po njenem navdihu. V rokah pa držite 21. številko glasila Oglar, deteteta literarne sekcije.

Zato hvala vsem, ki nam pomagata soustvarjati ideje!

Z željo, da bi kulturno društvo povezovalo vedno več ne samo Zavratačanov, ampak faranov cele fare, vam želim lepo praznovanje Urhove nedelje!

Kristina Bogataj

DP 38,967 / 2017

OGLAR, letnik 11, št. 1, julij 2010

Glasilo izdaja Kulturno društvo Zavratac dvakrat letno

Uredniški odbor: Kristina Bogataj (predsednica Kulturnega društva Zavratac in odgovorna urednica), Tomaž Mivšek, Barbara Leskovec, Darja Kogovšek, Robert Rijavec, Andreja Kogovšek, Andrej Mivšek, Jože Lazar, Z. 25, Jože Lazar, Z. 16
Jezikovna obdelava: Dora Mali

Naslovna in zadnja stran: Andrej Mivšek / *Fotografija:* Robert Rijavec
Tisk in oblikovanje: ABC Merkur d.o.o. Idrija / *Naklada:* 120 izvodov

Aktualno

Krajevna skupnost Zavratac

Na sestanku z županom g. Severjem, g. Močnikom in go. Benčina 2. junija 2010 v KS Zavratac smo svetniki izpostavili nemogoče razmere na občinski cesti Zavratac – Idrija. Razpravljali smo o projektu igrišče in povprašali, kako daleč je na občini dokončanje počivališča ob rezervoarju. Jože Močnik je svetnikom predstavil občinski operativni dokument o odpadnih vodah ter novi občinski predlog o javnih gospodarskih družbah. Marija Benčina pa je svet KS Zavratac opozorila na nov pravilnik o lokalnih volitvah, te nas čakajo v letošnji vroči politični jeseni, po katerem odslej funkciji občinskega in krajevnega svetnika ne bosta več združljivi.

1. Svetniki KS Zavratac so izpostavili nemogoče razmere na občinski cesti Zavratac – Mravljšče. G. Jože Močnik se je zavzel, da bo pristojne ne komunalni opomnil, da se morajo udarne jame v čim krajšem času sanirati.
2. O projektu igrišče je bilo napisanega že veliko. KS Zavratac še vedno čaka na ugodno rešitev spremembe namembnosti zemljišča na izbrani lokaciji, kjer se bo igrišče gradilo. Po najnovjših informacijah naj bi bil OPN občine Idrija sprejet sredi septembra 2010, da stopi v veljavo, mora biti še objavljen v uradnem listu. Torej lahko gradbeno dovoljenje pridobimo proti koncu letošnjega leta ali v začetku 2011.
3. Rezervoar: svetniki smo zopet izpostavili problem nedokončanja projekta, ki je obstal med občinskimi mlini. Spet smo prisotne opomnili, da imajo predlog ureditve že več kot leto

dni na občini, torej naj se premakne v zadnjo fazo izvedbe del.

4. Kanalizacijske takse: Jože Močnik je predstavil sprejetje občinskega operativnega dokumenta, ki sledi državnemu operativnemu dokumentu. Občinski dokument ureja območja, ki zadostujejo pogojem izgradnje čistilnih naprav in kanalizacijskega omrežja v občini glede na gostoto poselitve. Zavratac je uvrščen (dokument bo potrjen v začetku naslednjega leta) na območje, na katerem občina zaradi preredke poselitve ni dolžna zgraditi komunalnega omrežja. Za to pa bodo morali poskrbeti sami krajanje, in sicer do leta 2017. Mesečna taksa, ki jo plačujemo občani brez kanalizacijskega odvodnjavanja, je danes približno 25 evrov. Z izgradnjo biološke čistilne naprave se ta taksa zmanjša za okoli 80 %. Občinski možje so izračunali, da se, upoštevaje okoljsko takso, naložba v biološke čistilne naprave za štiričlansko družino povrne v dobrih sedmih letih. Prav tako naj bi občina pomagala sofinancirati izgradnjo bioloških čistilnih naprav. Čistilno napravo si bo lahko zgradilo vsako posamezno gospodinjstvo. Po dogovoru lahko tudi gospodinjstva, katerih objekti stojijo strnjeno skupaj, gradijo skupne čistilne naprave.
5. Gospodarske javne družbe: Dejstvo, da naša KS skoraj nima javnih površin za urejanje, razen pokopališča in nekaj prostora pred cerkvijo in nekaj makadama, je odločilo, da upravljanje javnih površin za naslednji dve leti prepustimo občini Idrija.

Tomaž Mivšek

Župnijski pastoralni svet v letu 2010

Župnijski pastoralni svet v stari sestavi se je letos zadnjikrat sestal 28. januarja in skupaj z župnikom temeljito pregledal delo v zadnjem petletnem obdobju ter na podlagi predlogov sestavil kandidatno listo članov za novi Župnijski pastoralni svet. Župnijski svet v stari sestavi je še pripravil in potrdil navodila za izvedbo volitev v nedeljo, 21. februarja, in imenoval volilno komisijo. Glede na poročilo petletnega obdobja, ki ga je podal župnik Bogdan Berce, je bilo ugotovljeno, da so bili izvedeni nekateri poglobilni koraki v napredku tako na gospodarskem kot tudi na pastoralnem področju.

Na gospodarskem področju je vsekakor v ospredju skrb za gospodarno ravnanje s cerkvenim premoženjem, vzdrževanjem stavb in obeh cerkva. Na pastoralnem področju pa je viden določen napredek: ustanovitev župnijske Karitas, sodelovanje v cerkvi – animatorji, Teološka pastoralna šola, oratorij, bralci božje besede, krasilke in čistilke cerkva itd. Ugotovitve so bile, da bo treba še veliko postoriti, in sicer zlasti na področju dela z mladimi. G. škof Pirih je ob letošnji vizitaciji izjavil: »Mlade je treba v cerkvi »zaposliti«, jim dati možnost biti aktiven, ker le tako bodo prihajali k nedeljskim mašam. Mladi v sodobnem času ne bodo prihajali k nedeljskim mašam kar brez razloga, samo zato, ker je nedelja.« S takimi in podobnimi vprašanji se je Župnijski pastoralni svet v preteklih petih letih pogosto srečeval, vendar pravega odgovora na ta vprašanja ni našel.

Splošna ugotovitev ob koncu petletnega mandata je bila, da se med župljani še vedno čuti povezanost in pripravljenost za delo in pomoč. Pripravljenost pa se ne čuti samo na gospodarskem področju, temveč se vsi prav dobro zavedamo, da bo pomanjkanje duhovnikov vse večje in bo čedalje večja potreba po sodelovanju laikov v cerkvi. Konec dela obeh Župnijskih pastoralnih in gospodarskih svetov Zavratac in Godovič pa je bila skupna maša v zahvalo za opravljeno delo v cerkvi na Medvedjem Brdu

Aktualno

ob sodelovanju pevskega zbora. Po maši je sledila kratka predstavitev zgodovine cerkve in potek njene temeljite obnove.

Novi Župnijski pastoralni svet pa se je že sestel na letošnji prvi seji, in sicer 15. aprila, kjer je že takoj imenoval člane gospodarskega sveta, in sicer v sestavi Jože Gladek in Franc Žakelj za Medvedje Brdo ter Mirko Kavčič in Marko Vehar za Zavratac. Prav tako je bila imenovana komisija za dobrodelnost, liturgična komisija in oznanjevalna komisija. Na prvi seji je svoje zadolžitve že dobila liturgična komisija, za vse druge komisije bo dela v prihodnje še dovolj. Sledila je še priprava na podelitev sv. birme in po štirih letih tudi vizitacija g. škofa Piriha. V ta namen je treba pripraviti vsa potrebna gradiva, poročila, ki bodo predstavljena škofu ob vizitaciji. Pri vizitaciji ima velik pomen tudi sodelovanje Župnijskega pastoralnega sveta pri pripravi vsega potrebnega, ne nazadnje se želi g. škof sestati tudi z vsemi člani Župnijskega pastoralnega sveta na pogovoru in posvetu in tako ugotoviti stanje v župniji in zadovoljstvo župljanov.

Novi člani ŽPS so že podali nekatere sveže predloge in zamisli, ki bodo zelo dobrodošle pri nadaljnjem delu. Dobrodošle bodo tudi ideje in predlogi preostalih članov župnije, ki jih lahko posredujejo neposredno prek članov sveta ali pa prek župnika kot predsednika Župnijskega pastoralnega sveta.

Zaradi vseh obveznosti v zavraški in godoviški župniji je bilo ugotovljeno, da se v času po podelitvi sv. birme Župnijski pastoralni svet do jeseni ne bo več sestel. Kljub temu smo se razšli s pozivom g. župnika, naj se jeseni vsi člani sveta vrnemo polni idej in predlogov, tudi s tistimi predlogi in idejami, ki jih imajo župljani in tisti, ki zahajajo v zavraško župnijo in opažajo spremembe in bi želeli kaj spremeniti na bolje.

Samo Čuk

Kaj počnejo mladi gasilci?

Veliko. To je z eno besedo povedano, kaj počnejo mladi gasilci. Pa pogledjmo bolj podrobno.

Že takoj po novem letu so vsi mladi gasilci prisluhnili predavanju o gasilstvu, kaj gasilci delajo, kaj pri svojem delu uporabljajo in kako ravna v kakšni nesreči. Vse to jim je razložil Primož, potem pa so pisali teste za preventivne značke, ki smo jim jih nato podelili na vsakoletnem občnem zboru gasilcev, ki je potekal prvo soboto v marcu.

Tudi letos smo se v velikem številu udeležili Florjanove procesije na Medvedjem Brdu. (Foto Mateja Lazar)

Aprila pa smo začeli priprave na orientacijski tek gasilske zveze Idrija. Na tekmovanje v orientacijskem teku smo bili povabljeni tudi na Medvedje Brdo, kot sosednje društvo za pokal Medvedje Brdo. Tekmovali smo z ekipami mladih gasilcev iz gasilske zveze Logatec in naši gasilci so se odlično odrezali. Dosegli so zelo zavirljive rezultate, saj so od štirih kategorij, v katerih so tekmovali, osvojili tri pokale – torej tri prva mesta, ter drugo in peto mesto. Za povabilo se sosednjemu društvu najlepše zahvaljujemo in želimo uspešno sodelovanje tudi v prihodnje.

Udeležili smo se tudi vseslovenske čistilne akcije, na kateri smo očistili našo naravo od Mrliš do Sopota in Potoka. (Foto Mateja Lazar)

Konec maja smo odšli na orientacijsko gasilsko tekmovanje GZI v Črni Vrh nad Idrijo. Ker je mladih gasilcev v GZI zelo veliko, je temu primerna tudi konkurenca. Tako je bilo na tekmovanje prijavljenih 55 ekip, od tega 9 ekip iz našega društva. Zato smo se v Črni Vrh odpeljali kar z avtobusom in domov s sabo pripeljali dva pokala in druge odlične rezultate. Največ znanja pa so pokazale mlajše pionirke, saj bo zmagovalna ekipa v začetku julija odšla na regijsko tekmovanje v orientaciji, prav tako v Črni Vrh nad Idrijo. Že zdaj jim želimo veliko sreče, znanja in hitre noge.

Vaja z vedrovko – Črni Vrh. (Foto Mateja Lazar)

Za konec pregleda dela v prvem polletju naj čestitam vsem mladim gasilcem za njihove uspehe in trud, ki ga pokažejo ob vseh dejavnostih v društvu.

Zahvala tudi vsem mladim fantom, ki pomagajo naši mladini in jo spremljajo na tekmovanju.

Na uspešno sodelovanje z gasilskim pozdravom NA POMOČ!

Mateja Lazar

Aktualno

Tudi mi smo se pripravljali na prvo sveto obhajilo

Na letošnje prvo sveto obhajilo smo se poleg prvoobhajancev pripravljali tudi najmlajši pevci v zavraški župniji. Želeli smo prvoobhajancem še polepšati ta pomemben dan in tako smo se približno mesec dni pred tem dogodkom dobivali po nedeljskih mašah v Zavratacu in na Medvedjem Brdu. Učili smo se novih pesmi, ponovili nekaj že znanih in skupaj modrovali, katere pesmi bi zapeli (izbrali smo same take, ki so nam bile lepe :). Nabralo se je tudi prav lepo število mladih nadebudnih pevcev, od predšolskih otrok pa do srednješolcev z Medvedjega Brda, iz Potoka in Zavrataca, in to naju je z Darjo zelo veselilo. Vaj so se udeleževale tudi nekatere prvoobhajanke, kar pove, kako zagnane pevce imamo v našem otroškem zboru. Pohvalno!

K sodelovanju sva povabili tudi instrumentaliste, ki so nam pomagali

pričarati prav posebno razpoloženje; Tomaž na violini, naš bogoslovec Blaž na klarinetu, Marko je igral orgle in zbor skupaj z mano spremljal na kitaro, Darja pa na prečno flavto.

Pri zadnji pesmi, Zate Marija, pa so poleg naštetih zapeli združeno z otroškim zborom še Ksenija, Andreja, Darja in Eva, pevke iz MPZ.

Po koncu maše sva se z Darjo skupaj z otroki veselili, saj nam je vsem skupaj uspelo narediti nekaj dobrega, nekaj, na kar smo bili ponosni. Prepričana sem, da se je energija naših otrok s kora širila po vsej cerkvi in da ste prisotni čutili, da s(m)o res peli s srcem. Za koga, se ve. :)

Karmen Kogovšek

Sv. birma

Zakrament birme je letos 22 birmancem podelil koprski škof msgr. Metod Pirih. Na srečanju s starši, birmanci in botri je škof podal številne spodbude. Med drugim je priporočil molitev v družini, ko se pri skupni molitvi srečajo starši in otroci. Spodbujal je, naj najdemo čas zanjo kljub bitki s časom, s službo, z delom in opravki. Poleg družinske molitve je izpostavil evharistijo, srečanje, kjer najdemo drug drugega in Boga v občestvu vernih. Pohvalil je razgibano dejavnost župnije, ki pripravlja prostor, da vstopi Sveti Duh. Ob tokratni pripravi na birmo je izpostavil tudi starše, ki so zavzeto stopili na pot animatorstva svojih otrok.

Na srečanju z birmanci je bilo začititi škofovo veselje nad mladimi. V brošuri Pridi Sv. Duh beremo, kako se škof zahvaljuje Bogu za vse mlade, za njihove talente, iskanja, njihove prijatelje in domače. Mladim želi, da bi odkrili v življenju upanje in smisel. Mlade vabi, naj se prepustijo vodenju Svetega Duha pri življenjskih odločitvah, pa tudi, da se dejavno vključijo v župnijsko dogajanje.

Obred je potekal v prijetnem ozračju. Ob koncu je sledilo še obvezno fotografiranje za družinski album, nato pa so birmanci v krogu svojih domačih odhiteli praznovat dogodek vsak na svoj kraj.

Tomaž Mivšek

PRVO SVETO OBHAJILO

Imaja je misel dolgo pričakovani dan prvega svetega obhajila. Na ta veliki dogodek smo se dolgo pripravljali. Pri vsakem smo skupaj z župnikom pripravili prošnje in zahvale. Pri maši smo obhajanci veliko sodelovali: peli, plesali, igrali prošnje in zahvale. V belih oblekah smo se počutili zelo lepo in slovesno. Najlepši trenutek je bil, ko sem prejela Jezusa v srce. Na koncu maše je gospod župnik razdelil spominko, nato smo se še fotografirali. Najprej pa praznovali s svojimi sorodniki.

IHS
LARISA

Mesec pred prvim svetim obhajilom smo začeli s pevskega vajami. Učili sta nas Darja Kržišnik in Karmen Kogovšek.

Na vajah smo kar pridno sodelovali in se učili novih pesmi, nekatere pa smo že znali.

Tako smo veselo prepevali pri sveti maši za obhajilo, naslednji teden pa še pri maši na Medvedjem Brdu.

Vsi pevci se zahvaljujemo Darji in Karmen za njun trud.

Metka Lazar

Aktualno

Zakon je zakon

Le komu ne stečejo po licu solze sreče in ganjenosti ko zadonijo poročni zvonovi. Neveste z boječim glasom in mokrimi očmi dahnejo svoj DA, ženini pa so pretirano resni, ker se bojijo, da ne bi preveč pokazali svojega strahu in pravih čustev.

Svojci in prijatelji čestitajo mlado-poročencema in jima želijo srečo, predvsem pa veliko ljubezni. Ali so se pričakovanja izpolnila, ali je zakon vzdržal do okrogle obletnice, pa se pokaže v zelo oddaljeni prihodnosti. Tudi v naših krajih je tako.

V lanskem letu je v naši župniji kar nekaj parov praznovalo različne obletnice zakona. Proti koncu leta smo se zbrali tisti pari, ki smo praznovali okrogle obletnice (na pet let), da obnovimo obljubo, oziroma potrdimo zakon. Zato smo se zbrali pri sveti maši in kasneje v Možinovi kašči na skupnem srečanju. Srečanje je bilo tako ali drugače uspešno. Posamezni pari smo praznovali različne obletnice, tako da smo se lahko ob dobri postrežbi in ob kozarčku vina ali soka pogovarjali o vseh stvareh. Pari, ki so bolj

dolgo skupaj, imajo več izkušenj in jih lahko prenašajo na mlajše in dajejo spodbude za naprej. Takih srečanj bi potrebovali še več, kajti le pogovor, dobra volja in ljubezen prinašajo sadove skupnega življenja. Mislim, da smo bili vsi pari zadovoljni in si ob koncu zaželeli, da se vsi ponovno srečamo na naslednji obletnici.

Naj omenim še, da ima vsaka obletnica zakona svoje ime. To velja za prvih deset let, kasneje pa so obletnice jubilejne na pet let. Marsikdo ne ve, kako se imenujejo obletnice, zato bom ob tej priložnosti naštel začetne do desete obletnice.

Prva obletnica:	papirnata poroka,
druga :	bombažna poroka,
tretja:	usnjena poroka,
četrt:	platnena poroka,
peta:	lesena poroka,
šesta:	železna poroka,
sedma:	bakrena poroka,
osma:	bronasta poroka,
deveta:	keramična poroka in
deseta:	kositrna poroka.

V Možinovi kašči. (Foto Marko Vehar)

Potem pa gre na pet let. Vendar vsaka obletnica zakona je, da se da z malo dobre volje in potrpežljivosti uspeti.

Upajmo, da nas bi čim več doživelo čim več jubilejev.

Bojan Rupnik

Jubilanti v cerkvi. (Foto Marko Vehar)

Ekologija

Največja čistilna akcija v zgodovini Slovenije

Očistimo Slovenijo enem dnevu

Očistimo Slovenijo

v enem dnevu!

Očistimo Slovenijo v enem dnevu promocijski plakat. (vir internet)

22. april, svetovni dan Zemlje je že tradicionalno deležen večjih razprav o problematiki onesnaževanja okolja in nekaj let zapored tudi večjih organiziranih čistilnih akcij, ki pa so letos podrle vse rekorde: v združenji, vseslovenski čistilni akciji je 17. aprila kar 250.000 prostovoljcev očistilo 7000 divjih odlagališč in jih razbremenilo več kot 70.000 kubičnih metrov odpadkov.

“Takšne akcije so ogromen skok naprej v človeški evoluciji in korak nasproti civilni družbi. Danes čistimo zemljo, jutri bomo očistili vodo, nato zrak in nato še ogenj,” pravi Heikki Attila, pobudnik tovrstne akcije na svetovni ravni “Let’s do it, world”^{*}.

Let’s do it! ideja se je porodila leta 2007 v Estoniji med nekaj prijatelji, ki so prišli do skupnega zaključka, da vzrok v navadi nezakonitega, “črne” odlaganja odpadkov leži v pomanjkanju občutka za odgovornost na vseh ravneh. Odločili so se da ukrepajo, in to konkretno! V sodelovanju celotne

družbe, tj. države, nevladnih organizacij, zasebnih podjetij in aktivnih državljanov je 50.000 ljudi in več sto organizacij 3. maja 2008 Estonijo očistilo 10.000 ton nezakonito odvrženih odpadkov. To je navdušilo tudi sosednji državi, Latvijo in Litvo, navdihuje pa tudi vedno več drugih, med njimi tudi društvo Ekologov brez meja, ki so čistilno akcijo Očistimo Slovenijo v enem dnevu organizirali v Sloveniji.

Ekologom brez meja je uspelo zbrati kar 12 % vseh Slovencev, med katerimi se je našlo tudi kar nekaj znanih obrazov, ki so se prišli pokazati in podpreti akcijo. Smetarji so morali krepko poprijeti za delo, saj je povprečni udeleženec zbral 5 kg odpadkov, ki jih je ves dan odvažalo kar 1000 tovornjakov komunalnih služb, pa tudi traktorji s prikolicami. Vse odpadke, kolikor so jih lahko, so ločili že prostovoljci, odpeljali pa so jih v reciklažo.

Če so prostovoljci v enem dnevu očistili polovico divjih odlagališč, pa bo druga polovica na državo zagotovo čakala več let, saj bi, če bi hoteli sproti sanirati vsa državna divja odlagališča, posamezne za to odgovorne občine potrebovale kar 20 milijonov evrov vsakih pet let.

Na ministrstvu za okolje pravijo, da večina divjih odlagališč nastane zaradi izogibanja stroškom in tudi zaradi razširjenega zmotnega prepričanja, da ljudje s plačilom davkov poravnajo svoje obveznosti do družbe in, da so drugi plačani za to, da čistijo

Pogled na čistilno akcijo v teku. (vir internet)

za njimi. Zaradi tega je tudi zaskrbljujoče, da je večina divjih odlagališč v okolici mest (na njih pa kar 13 % nevarnih odpadkov), kjer imajo izpolnjene pogoje in možnost za pravilno odlaganje odpadkov, medtem ko tega marsikje na podeželju še vedno ni! Za primer, na Ljubljanskem barju 466 črnih odlagališč obsega skupno kar 136.434 kvadratnih metrov, več kot polovica teh odlagališč pa je na vodovarstvenem območju. Na ministrstvu za okolje se zavedajo, da je tudi količina nepredelanih, tj. nerekiliranih komunalnih odpadkov, ki prispejo na smetišče prevelika. Zaenkrat se ločeno zbira le okrog 25 % odpadkov, do leta 2012 pa si na ministrstvu želijo odstotek povečati na 65.

Akcije očistimo Slovenijo smo se tudi letos udeležili tudi Zavratčani. Predvsem otroci so, na pobudo šole in gasilskega društva, čistili od Mrliš pa vse tja do Sopovta in Potoka. Prav otroci so po mojem mnenju tudi najbolj ekološko osveščeni, saj jih o tem poučijo že v šoli, si pa predstavljam, da je v njihovih glavicah kar precejšnja zmeda. O tem, kaj vse lahko sami storijo za lepše in bolj zdravo okolje, jih večinoma lahko poučimo zgolj v teoriji, zgleda v praksi pa jim žal ne moremo dati, saj je na našem koncu na žalost tako, da nimamo niti dovolj zabojnikov za vse odpadke, kaj šele, da bi slednje lahko ločevali.

Kristina Bogataj

**Dajmo, svet!*

Gibanje »Let's do it!« sedaj združuje ljudi, pripravljene na akcijo in prave spremembe v naših regijah, državah in nas samih. Najprej z določanjem in čiščenjem nezakonito odvrženih odpadkov in nato z iskanjem samega vzroka, zakaj to pravzaprav počnemo. Dan za dnem do čistega planeta.

Več si lahko preberete na www.letsdoitworld.org.

Ekologija

Podnebne razmere v Sloveniji

(obdobje 1971–2000)

Podnebje v Sloveniji določajo številni dejavniki, najpomembnejši so njena geografska lega, razgiban relief, usmerjenost gorskih grebenov in bližina morja. Posledica prepleta številnih dejavnikov je zelo raznoliko podnebje, ki se kaže v različnih dnevni, sezonskih in večletnih podnebnih spremenljivkah.

Za prikaz podnebnih razmer uporabljamo 30-letno obdobje, da se izognemo napačni interpretaciji podnebnih razmer zaradi vplivov različnih cikličnih sprememb. Na podlagi 30-letnega obdobja lahko ocenimo značilno spremenljivost podnebnja.

Padavine

Prostorska porazdelitev padavin v Sloveniji je povezana z razgibanim reliefom. Zaradi orografskega učinka se količina padavin povečuje, ko gremo od morja proti notranosti Slovenije. Največ padavin pade na Dinarsko-Alpski pregradi. Za to pregrado se proti severovzhodu količina padavin hitro zmanjšuje. Na skrajnem severovzhodu države, kjer se čuti močan vpliv celinskega podnebnja, letna količina padavin ne preseže 900 mm. Ob obali se letna količina padavin giblje med 1100 in 1200 mm. Takšna prostorska porazdelitev padavin nastaja zaradi tega, ker v Sloveniji največ padavin pade ob vremenskih situacijah, ko se vlažne in razmeroma tople zračne gmote pomikajo z jugozahodnim vetrom. Smer premikajočih se zračnih gmot je pravokotna na Dinarsko-Alpsko pregrado, zato se zračne gmote ob njej dvigajo, zrak se ohlaja in tedaj se iz zraka izločajo padavine. Maksimum letnih padavin imamo v Julijcih, kjer pade na leto več kot 3200 mm padavin. To območje spada med najbolj namočene v Alpah in v Evropi.

V Sloveniji nimamo izrazito suhega ali mokrega dela leta, kljub temu pa med meseci opazimo večje razlike. Za submediteransko podnebje (Bilje) sta značilna dva padavinska maksimuma: prvi se pojavlja konec pomladi,

drugi jeseni. Za alpsko podnebje (Kredarica, Rateče) je značilno, da največ padavin pade jeseni, nekoliko manj izrazit maksimum je značilen za pozno pomlad in začetek poletja. Za vzhod države (Murska Sobota, Novo mesto) je zaradi vpliva celinskega podnebnja značilno, da največ padavin pade med poletnimi plohami in nevihtami, najbolj suhi pa so zimski meseci.

Za vse klimatske regije v Sloveniji velja, da se količina padavin iz leta v leto lahko močno spreminja. Tudi med 1971–2000 so bila izrazito suha leta 1971, 1983, leto 1979 pa velja za zelo mokro. Posamezna desetletja znotraj obdobja se med seboj v namočenosti le malo razlikujejo. Nekoliko odstopa le desetletje 1971–1980, ko je bilo opazno več padavin v vsej zahodni Sloveniji in hribovitem delu osrednje Slovenije in nekoliko bolj suho v severovzhodni Sloveniji.

Količina padavin (med 1971 in 2005) vse leto kaže na zelo raznoliko težnjo. Nekatere postaje merijo povečanje padavin, druge upad ali pa razlika ni statistično pomembna. Ker postaje ne kažejo prostorskega vzorca, kje se letne padavine povečujejo in kje zmanjšujejo, pa so razlike očitne, če količino padavin spremljamo znotraj posameznih letnih časov. Količina padavin se jeseni veča skoraj po vsej državi, razen na manjših območjih v Beli krajini, v okolici Brežic in na Koroškem, kjer ni opaziti statistično značilnih sprememb. Tudi pozimi opazimo zelo enoten prostorski vzorec sprememb: količina padavin se zmanjšuje v vsej zahodni Sloveniji ter na Koroškem in Pohorju. Medtem ko v vzhodni polovici sprememb v zimski količini padavin ni. Tudi spomladi se padavine zmanjšujejo po vsej državi, razen na vzhodu Štajerske, v Prekmurju in na Goričkem. Poleti je padavin manj po vsej državi razen v Alpah, kjer ni opaziti sprememb. Očitno je, da se spreminja padavinski režim: jesenski maksimum postaja bolj izrazit, v preostalih mesecih pa se količina padavin zmanjšuje.

Snežna odeja

V visokogorju leži snežna odeja v povprečju dlje kot 200 dni v sezoni, v nižinah osrednje Slovenije v povprečju med 20 in 60 dni. V nižinah je snežna odeja najpogostejša januarja, nekoliko manj februarja in decembra, nato si sledijo meseci november, marec, april. Na Primorskem je sneženje redek pojav. Če sneg zapade, se obdrži le kratek čas. V trajanju snežne odeje je opaziti izrazite cikle. Opazno je rahlo upadanje števila dni s snežno odejo. V obravnavanem obdobju sta bili najkrajši sezoni s snegom v nižinah 1989/90 in 1975/76.

Temperatura

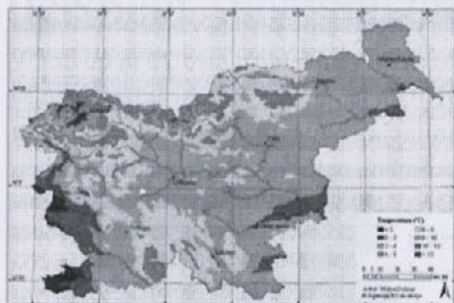
Podobno kot padavine so tudi temperature pogojene s tipom podnebnja na določenem območju. Na temperaturo vplivata relief in nadmorska višina. Z nadmorsko višino temperatura navadno pada. Povprečna letna temperatura se na vsakih 1000 metrov zniža za 5,3° C. V zaprtih dolinah in kotlinah se v hladni polovici leta pogosto pojavljajo jezera hladnega zraka s temperaturnim obratom.

Najtopleje v Sloveniji (1960–1990) je na Obali, v Vipavski dolini in v Brdih, kjer povprečna letna temperatura preseže 12° C. Topleje (med 10–12° C) je tudi v preostali Primorski regiji in v nižinah vzhodne Slovenije. V nižjih predelih osrednje Slovenije je povprečna temperatura med 8° C in 10° C. Najhladneje je v gorah, kjer na najvišjih vrhovih povprečna letna temperatura ne preseže 0° C. Najhladnejši mesec je januar, v gorah praviloma februar.

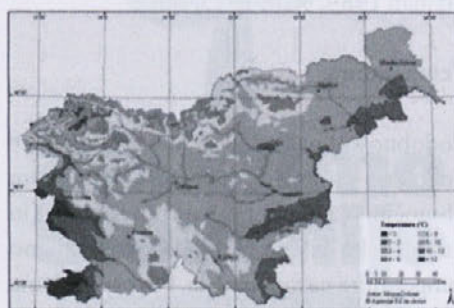
Za temperature v obdobju 1971–2000 je najbolj značilno, da so naraščale vse obdobje po vsej državi. Najhladnejše je prvo desetletje (1971–1980), naslednje desetletje (1981–1990) le nekoliko odstopa od predhodnega desetletja, medtem ko je zadnje desetletje (1990–2000) občutno toplejše od prvega desetletja. Najbolj toplo območje (nad 12° C) se je razširilo po vsej Vipavski dolini in po večini Krasa, z Obale pa sega območje vse do Kraškega roba. Drugi najtoplejši pas (10° C–12° C) se je v zadnjem desetletju razširil iz posameznih kotlin vzhodne Slovenije na celotno

Ekologija

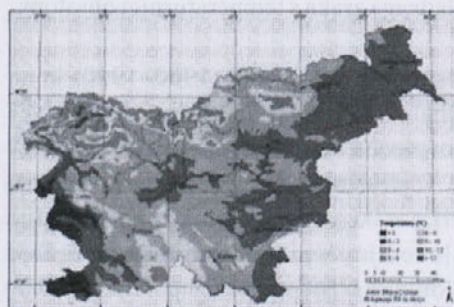
vzhodno Slovenijo (razen višjih hribov) in na Ljubljansko kotlino.

Povprečna letna temperatura za obdobje 1971 - 1980.

Povprečna letna temperatura za obdobje 1981 - 1990.

Povprečna letna temperatura za obdobje 1991 - 2000. (vir internet)

Opazno je tudi zvišanje vročih (temperatura nad 30° C) in toplih dni (temperatura nad 25° C) v vseh regijah. Zmanjšala se je tudi pogostnost pojavljanja hladnih (minimalna temperatura pod 0° C) in ledenih dni (maksimalna temperatura pod 0° C).

Vir: ARSO publikacija *Podnebne razmere v Sloveniji (obdobje 1971-2000)*

Tomaž Mivšek

Mi ali čebele

Smo sredi poletja in vsa narava je odeta v rože. Za mnoge je junij vrhunec cvetenja, prav tako pa tudi za čebele, ko so na vrhuncu razvoja. Če izhajamo iz tega, da ima v vseh oblikah življenja vesoljna duhovnost – Bog prav, potem ustreza razmišljanje, kje je zavest vsakega posameznika, da skrbi za naravo.

Skrivnostno umiranje čebel, dogaja se, da čebel enostavno ni več, izginjajo brez sledu. Zapustile so panj, mladega zaroda ne oskrbujejo več. Ne vemo, kam so šle. V panju ne najdemo mrtvih čebel, čebele enostavno izginejo. Izginotje čebel bi imelo za človeštvo uničujoč učinek, kajti skoraj dve tretjini naše prehrane je posredno ali neposredno odvisne od dela čebel. Večino sadja (90 %) oprasha čebele. Zato je znameniti znanstvenik Albert Einstein že leta 1949 svaril pred umiranjem čebel, da ko bodo izginele čebele z obličja zemlje, bo človeštvo preživelo še štiri leta, saj ko ni več čebel za oprasha, ni več rastlin, ni več živali, ni več ljudi ... Prave alternative za oprasha namesto čebel še danes niso odkrili. Tudi uporaba velikih ventilatorjev ni prinesla zaželenega učinka. Čebele so tudi najnatančnejši gradbeni mojstri (satje), njihova orientacija poteka po njihovih lastnih zemljevidih. Podrobno preračunavajo položaj sonca, razlikujejo stotero vonjev in prevzemajo mogočno nalogo oprashanja našega planeta. Oprasha nešteti cvetov na sadnem drevju, vrtovih, travnikih in v gozdovih.

»Čebele opravljajo šest poklicev v 30 dneh. Da bi lahko to nalogo, ki zagotavlja nadaljnji obstanek vsega živega, zanesljivo opravljale, so se brezhibno in harmonično organizirale, česar pri ljudeh še nikjer ni bilo mogoče najti. Občudovanja vredno pri čebelah je že samo njihovo bistvo ...« razlaga dolgoletni čebelar Herman Glas.

Pri čebelah še zdaleč ne gre le za oprasha cvetov. V času svojega kratkega življenja (30-70 dni) opravljajo šest različnih poklicev. Ko se izležejo, so prve štiri dni kot čebela – čistilka. Čistijo celice satja in panj, kajti neočiščenih celic satja matica ne zaleže. Od 5. do 11. dne je čebela *dojilja* in krmi ličinke. Njena naloga v naslednjih treh dneh je *skladiščnik*, ki nalaga nektar v celice satja in prezračuje panj, in to na način, da z veliko hitrostjo zamahuje s krili. S 14. dnem življenja končno postane čebela *graditeljica* in gradi celice satja, drugo za drugo v obliki šesterokotnika. Z 18. dnem postane čebela *stražarka*. Šele po treh tednih postane čebela *nabiralka* in lahko zapusti panj. Leta s cveta na cvet in nabira nektar, cvetni prah in propolis (hrana za čebele v panju). Kako čebele vedo, katero je njeno delo? Kaj ji narekuje, kdaj morajo zamenjati delovno mesto? Kdo je njihov nadrejeni?

Po vrnitvi v panj sporoča drugim čebelam natančno mesto, oddaljenost in kakovost izvora hrane. To sporočajo s plesom v krogu in poplesavanjem z zadkom. Čebele živijo v kolektivu, so bitja z visoko inteligenco. Njihova iznajdljivost in red sta lahko za zgled tudi ljudem. Čebelja družina je kot eno samo bitje, ima nekaj, kar bi lahko imenovali kolektivna zavest. Tako tudi zelo stari čebelarji nikoli ne govorijo o čebelah, ampak o čebeli.

Ekologija

Glavni gospodar v panju je *matica*, ki v svojem 3–4 leta trajajočem življenju v celice satja izleže dva milijona jajčec, ob poletnem sončnem obratu tudi do 2000 jajčec na dan. Pri njej so *delavke* ženskega spola, ki panj gradijo, v njem vzdržujejo red in čistočo. Zraven so tudi *troti* moškega spola, katerih je v panju nekaj sto. Troti igrajo v panju tragično vlogo. Prehranjevati se morajo sami. Troti tudi ne morejo pomagati pri obrambi, saj nimajo organa za pikanje. Njihova naloga je enostavna, da so v spomladansko poletnem času odpravijo na poročni let z mlado matico in jo oplodijo. Le redkim uspe, to pa pomeni njihovo takojšnjo smrt. Kaj bi bilo, če bi enaka usoda čakala tudi moške?

O tem, ali bo čebela živela kot trot, delavka ali matica, ne odloča genetski zapis, temveč to preprosto določa ravnanje z jajčecem. Za to poskrbijo čebele. Te zaznajo, da (če) se je čebelja družina preveč razmnožila. Takrat pride do *roja*, stara matica zapusti panj skupaj z delom svojih dvorjanov in si poišče novo bivališče. Za kraljevski naraščaj je v izpraznjenem panju še pravočasno poskrbljeno. Mlada matica je že vzrejena v novi kraljevski zibelki, ki čaka, da bo po svojem poročnem letu zavzela panj in skrbela za mladi rod.

Kakršnokoli je naše stališče, ali naj priznamo čebelam nagon, zavest ali dušo občestva, je odvisno od tega, koliko jih poznamo. Kdor se pogloblja v dogajanje in zakonitosti znotraj čebelje družine, je prevzet, čuti spoštovanje in jih občuduje. Boj čebel za preživetje je boj nas samih za naše preživetje. Toliko bolj je nerazumljeno človekovo ravnanje z okoljem, z naravo in živalmi. Ali jih je človek obsodil na propad in s tem izrekel obsodbo tudi samemu sebi?

Želim vam sončno in cvetoče poletje, naj medi!

Literatura:
Kmetijski nasveti
Reviji Čebelar in Osvoboditev živali

Jože Lazar, Zavratac 16

Zdravje

Previsok krvni tlak

V mesecu maju je bil svetovni dan hipertenzije ali povišanega krvnega tlaka. Mediji so nas obveščali, kako pomembno je spremljanje krvnega tlaka in zdrav način življenja, s katerim se izognemo dejavnikom tveganja za bolezni srca in ožilja. Vsem so znani smrtni primeri kapi, vendar se le malokrat vprašamo, kaj povzroči kap.

Krvni tlak imenujemo tlak, s katerim kri pritiska na steno žile, po kateri teče. Poznamo sistolični ("zgornji") krvni tlak, ki ga izmerimo takrat, kadar srce iztisne kri v žilje, in diastolični ("spodnji") krvni tlak, ki ga izmerimo, ko srčna mišica počiva. Izrazimo ga v milimetrih živega srebra (Hg). Optimalen krvni tlak je 120/80 mm Hg.

O zvišanem krvnem tlaku govorimo, kadar je krvni tlak višji kot 140/90 mm Hg, bodisi da gre le za večje vrednosti sistoličnega krvnega tlaka oz. diastoličnega krvnega tlaka ali pa za povečanje obeh.

Zvišan krvni tlak je eden od pomembnih dejavnikov tveganja za nastanek bolezni srca in ožilja. Te bolezni so pri nas in v večini razvitih držav glavni vzrok umiranja prebivalstva.

Dokazano je, da je pri ljudeh z zvišanim krvnim tlakom ogroženost za nastanek koronarne srčne bolezni trikrat do štirikrat večja, ogroženost za nastanek možganske kapi pa sedemkrat večja kot pri ljudeh z normalnim krvnim tlakom. Če se tega zavedamo, se zavemo tudi pomena bolezni in njenega preprečevanja.

V uporabi je klasifikacija krvnega tlaka

optimalni krvni tlak: 120/80
visoko normalni krvni tlak 130/85 – 139/89
hipertenzija 1. stopnje: 140/90–159/99
hipertenzija 2. stopnje: 160/100–179/109
hipertenzija 3. stopnje: nad 180/110

Krvni tlak običajno merimo z živosrebrnim sfigmomanometrom, manometrom na pero ali pa z elektronskimi merilci. Način delovanja vseh je podoben. Manšeto, ki je povezana z merilcem, ovijemo okrog nadlahti, jo napihnemo in ob počasnem

spuščanju zraka iz manšete (približno 2 mm Hg v eni sekundi) s slušalkami (fonendoskopom) poslušamo tone nad arterijo v komolčni kotanji. Ko tone zaslišimo, odčitamo sistolični krvni tlak, ko pa jih ob nadaljnjem spuščanju zraka iz manšete ne slišimo več, odčitamo diastolični krvni tlak. Pri elektronskih merilcih slušalk ne potrebujemo. Pomembno je, da se pred merjenjem umirimo. Roka, na kateri merimo krvni tlak, naj bo podprta in mišice sproščene. Manšeta mora biti v višini srca. Meritev po nekaj minutah ponovimo vsaj še enkrat. Krvni tlak normalno neprestano niha; že ob manjšem razburjenju je lahko večji.

Kaj povzroča visok krvni tlak

Dednost (sorodniki imajo visok krvni tlak), starost (po 45. letu se krvni tlak viša) in spol (moški so bolj ogroženi od žensk) so dejavniki, na katere nimamo vpliva. Za razvoj teh dejavnikov pa morajo biti prisotni tudi nekateri drugi dejavniki, na katere k sreči lahko vplivamo: prevelika telesna teža, čezmerno uživanje soli, čezmerno pitje alkoholnih pijač, kajenje, premajhna telesna dejavnost in izpostavljenost škodljivim stresom.

Dosti redkeje je visok krvni tlak posledica obolenja nekaterih organov, kot so žleze z notranjim izločanjem (ščitnica, nadledvična žleza ...), ledvična obolenja, zožitev ledvičnih arterij itd. Visok krvni tlak lahko povzročijo tudi nekatera zdravila.

Kaj lahko storimo sami?

Tveganje za nastanek in razvoj arterijske hipertenzije ter posledičnih bolezni srca in ožilja lahko uspešno zmanjšamo s slogom življenja, ki mu pravimo zdrav način življenja. Z zdravim načinom življenja ne preprečimo le nastanka arterijske hipertenzije, ampak lahko povečan krvni tlak uspešno zmanjšamo.

Zdravniki svetujejo hujšanje z ustreznim načinom prehranjevanja – izogibanje živil z veliko nasičenih maščob, ki so tudi zelo

Ekologija

kalorična (npr. maslo, polnomastno mleko, sir), ocvrtih jedi, slaščic itd. Zelo pomembno je omejiti uporabo soli (največ 6 g/dan).

Indeks telesne mase naj bo med 19 in 25 kg/m². Obseg pasu naj pri moškem ne bo večji kot 102 cm, pri ženski pa ne večji kot 88 cm. Kajenje podvoji tveganje za nastanek srčno-žilnih bolezni. Prav tako vpliva na povečan krvni pritisk pretirano pitje alkohola. Zdrav slog življenja pa pomeni tudi zadostno telesno aktivnost in izogibanje stresu, ki ga povzroča hiter tempo življenja.

Zdravljenje visokega krvnega tlaka

Zdravnik poseže po zdravilu, kadar celo po več mesecih opazovanja in upoštevanja navodil za zdravo življenje krvni tlak ni normalen. Kadar je tveganje za razvoj bolezni srca in žilja veliko, pa se za zdravilo odloči že prej.

Po pregledu, ki obsega tudi laboratorijski izvid holesterola in sladkorja v krvi, se zdravnik odloči za zdravilo, ki je po njegovem mnenju najprimernejše. Če se krvni tlak kljub zdravilu ne normalizira, bo zdravnik zdravilo zamenjal, morda pa bo predpisal dodatno drugo ali celo tretje zdravilo. Vsa predpisana zdravila je treba jemati redno, kajti le tako se lahko vzdržuje normalne vrednosti krvnega tlaka.

Z zdravim načinom življenja bomo bistveno zmanjšali tveganje, da bi zboleli za boleznimi srca in ožilja. Velikokrat pa so rezultati kljub trudu slabi in zahtevajo zdravljenje.

Velikokrat ugotavljamo, da bolj skrbimo za redno servisiranje avtomobila kot za redne zdravniške preglede in lastno zdravje. Na žalost se še vedno odločamo za obisk zdravnika le, ko smo bolni, to pa je lahko prepozno. Zavedajmo se tega in naredimo nekaj za svoje zdravje, zase in vse, ki nas potrebujejo zdrave in vesele.

Vir:

- internet

- Jana Cipot Prinčič, dr. med.: Odpravimo dejavnike tveganja za bolezni srca in ožilja

Darko Bogataj

Kultura

Občni zbor Kulturnega društva Zavratac

Minilo je že deset let od ustanovitve kulturnega društva Zavratac, in tako kot vsako leto smo se tudi letos meseca marca zbrali na letnem občnem zboru. Vodila ga je predsednica KD Kristina Bogataj, ki je predstavila načrt za naslednje leto, poročilo o dogajanju v preteklem letu pa je predstavil Tomaž Mivšek, saj je zaradi nekajmesečne Kristinine odsotnosti v preteklem letu v tistem času prevzel njeno delo.

Za nami je uspešno leto, v katerem smo organizirali kulturni dan s Tomažem Pavšičem, razstavo Ludvika Modrijana, decembra so na svoj račun prišli otroci, saj se jih je kar nekaj udeležilo delavnic, ki so bile organizirane zanje, aprila smo v velikem številu očistili Zavratac, pohvalimo pa se lahko tudi z dvema številka Oglarja in z zavraškim koledarjem. Tudi otroška dramska skupina je bila zelo aktivna. Svoj igralski talent so predstavili najprej na srečanju otroških dramskih gledališč v Idriji, nato svojim mamicam za materinski dan in še na rovtarski osnovni šoli. Cerkevni pevski zbor pa nas je spremljal vse leto pri svetih mašah, poleg tega so pripravili koncert na

Urhovo nedeljo, se udeležili božičnega koncerta v Godoviču in revije Primorska poje.

Kar veliko načrtov imamo tudi za prihodnje leto. Februarja smo že priredili koncert ob kulturnem prazniku, na katerem so nastopili MOPz Alpina iz Žirov in DUO Mir, marca so se otroci ob materinskem dnevu z dramsko igrico predstavili mamicam in vsem drugim, ki so si želeli ogledati igro Matilda. Cerkevni pevski zbor pa se je predstavil na občinski reviji v Cerknem in na Primorski poje. Leto pa želimo nadaljevati s pevskim koncertom na Urhovo nedeljo, likovno kolonijo, ustvarjalnimi delavnicami za otroke, literarnim večerom in izletom v neznanu. Tudi to leto želimo v čim večjem številu očistiti Zavratac, izdati dve številki Oglarja in koledar in se udeležiti oglarske nedelje.

Ob deseti obletnici si želimo, da bi kulturno društvo še naprej delovalo in popestrilo še kakšno popoldne krajanov ob kulturnih dogodkih in kakšen večer ob listanju Oglarja.

Barbara Leskovec

Kultura

Spet ta petek

Zbor na intenzivnih pevskih vajah v Planini. (Foto Robert Rijavec)

Ob pisanju članka o delovanju cerkvenega mešanega pevskega zbora Zavratac se je prikradel hudomušen naslov, ki je pevcem verjetno precej domač. Pa ne zato, ker se pevcem ne bi ljubilo prakticirati lepega petja, temveč zato, ker se je v letošnji pomladi pomembno dogajanje odvijalo ravno na dan v tednu, ki mu pravimo petek.

Pa začnimo od začetka.

Ob petkih se člani zbora redno dobivamo na pevskih vajah. Poleg petja, zbiranja in razdeljevanja notnega gradiva počnemo ob petkih na večernih vajah še marsikaj drugega. Med drugim razporejamo sedežni red med soprani, alti, basi in tenorji v učilnici zavraške osnovne šole. Ponavadi so pri zbiranju toplih blazinic za udobno namestitev na stolu uspešnejše pevke. Zborovodja Marko si izbiri vrtljiv stol, kar mu omogoča boljše prisluhe nad

posameznimi glasovi. V petek je tako dan za najdaljšo pevsko pavzo v tednu, ko pevci, ki radi praznujejo, pogostijo celoten zbor z različnimi sladkimi dobrotami in pijačo. Včasih je na mizi tudi kaj konkretnega.

Zbor se je na pevskih vajah pripravljaj na glavne cerkvene praznike (velika noč, birma) pa tudi na tri nastope. Najprej smo se zadnji petek v februarju udeležili občinske revije pevskih zborov v Cerknem. Nastopili smo v osnovni šoli v Cerknem. Zapeli smo O kam Gospod, Metliško kolo in Petelinčka, ki je vsem pevcem prirasel k srcu prav na pevskih vajah. Pevci smo se suhih grl po nastopu hitro preselili v cerkljanski hotel, da se malo okrepčamo. Zaradi postne akcije brez alkohola smo srkali sladki sok in sodavico, medtem ko smo s krožnikov pospravili vse, v upanju, da priložnosti za dobra dela ne bo zmanjkalo.

Naslednji pomemben petkov nastop v marcu se je odvijal na Opčinah nad Trstom. Jurbus nas je po nekaj krogih okrog opčinskega mestnega jedra vendarle dostavil pred cerkev Sv. Jerneja. Hitro smo dobili dodatna navodila in se pripravili za nastop. Če je bilo pred cerkvijo za ta letni čas premrzlo, je notranjščina cerkve presenetila z ogrevano toploto. Zavraški pevci smo pred oltar stopili iz zakristije, odpeli svoj program ter zraven dodali še tri misli ob evharističnem letu. Z izbranim besedilom smo presenetili zbrano občinstvo in veseli sprejeli bučne aplavze. Dolga pot do doma je pevce spodbudila k hitremu zbiranju na avtobusu.

A vožnja proti domu ni minila brez ustavljanja na Rodiku, čemur je utrujeni voznik zaradi dolgega petka glasno nasprotoval. Na Rodiku je voznika pričakala še poledica, pa tudi prijazen oštir, ki je znal poskrbeti za slabo voljo. Ni treba posebej poudariti, da smo pevci zapustili Rodik, ko se je namesto petka pisala sobota.

Detajl Knutove Glorie. (Foto Robert Rijavec)

Nastop zbora v Godoviču se k sreči ni odvijal v petek, ampak v nedeljo. Skupaj z godoviškim mešanim cerkvenim zborom smo prepevali, da proslavimo evharistično leto. Za ta nastop je zborovodja skrbno izbral najbolj udarne in lepe pesmi, ki smo jih v letošnjem letu prepevali. Ker se z Godovčani dobro poznamo, je bilo prvo skupno petje še toliko bolj veselo. V dvorani nad župniščem pa smo skupaj kramljali še kako uro.

Zbor je tudi polepšal poročno mašo štirim mladoporočencem. In med njimi najdemo tudi Marka in Andrejo. Tako bomo v poletnih mesecih pevci na zasluženem dopustu, našemu zborovodji pa želimo čim daljše medene tedne.

Pevci se tako že veselimo nove pevke v zboru, obema pa želimo obilo blagoslova, sreče in zdravja na njuni življenjski poti.

Ne smemo pozabiti tudi naših najmlajših pevcev. Za njihovo veselje do prepevanja tudi letos skrbita Darja in Karmen. Spomladi so pridno obiskovali pevske vaje in svoje pevsko znanje so na poslušanje postavili pri maši prvega svetega obhajila. Program so še enkrat ponovili na Medvedjem Brdu. Na inštrumentih so jih spremljali Marko (kitara, orgle), Blaž (klarinet) in Tomaž (violina). Pesmi *Preklopi sanje na dejanje*, *Zate Marija in Sprejmi ta dar* so našim prvoobhajancem in njihovim staršem lepo polepšale praznični dan.

Tomaž Mivšek

Zbor na intenzivnih pevskih vajah v Planini. (Foto Robert Rijavec)

Kultura

Likovna kolonija Travnik

Zavratec 16.–18. julij 2010

Travnik

KD Zavratec prireja ob letošnjem mednarodnem letu biotske raznovrstnosti, ki ga je razglasila generalna skupščina ZN, v mesecu juliju likovno kolonijo z naslovom Travnik. Ob splošnem skrb zbujujočem izumiranju vrst – največjem v zadnjih 65 milijonih let – je med najbolj ogroženimi tudi travniški habitat, saj so tradicionalni načini kmetovanja v EU skoraj izginili. V zadnjem času se med posamezniki in ožji javnosti vendarle krepki zavest o pomembnosti avtohtonih, prvotnih, preprostih rastlinskih vrst, ki so v zadnjih obdobjih zaradi novih oblik izrabe kmetijskih površin zapostavljene ali celo odpisane. Naš namen je ob druženju in ustvarjanju različnih likovnikov in domačinov opozoriti in vzbuditi širše zanimanje za odkrivanje in ohranjanje pomembnih elementov naravnega okolja. Tematsko smo kolonijo navezali na pestrost in raznovrstnost rastlinskega sveta, ki ga v širšem smislu imenujemo travnik.

Travišča ali travniki so zelene površine, kjer prevladujejo trave, cvetice in druge zelene rastline. Razen redkih posameznih grmov in dreves lesnih predstavnikov tu ni. Pod

klimatsko gozdno mejo zavzemajo takšne rastlinske združbe zelo majhne površine. Travniki so nastali s krčenjem gozda in ostanejo takšni le, če jih človek obdeluje. V zadnjih stoletjih smo močno preoblikovali podobo sveta. Gozdovi, stepe in močvirja se umikajo travnikom, pašnikom, nasadom, njivam, naseljem in cestam – to skupaj imenujemo kulturna krajina. Ker imamo v Srednji Evropi podnebje z dolgo vegetacijsko dobo, obilnimi padavinami in sorazmerno zmernimi temperaturnimi razlikami (kar je zelo ugodno za rast dreves), bi brez človeškega vpliva večji del Evrope v nekaj stoletjih zopet prekril gozd.

Človekov vpliv na okolje se v zadnjem času močno povečuje. K temu je pripomogel razvoj znanosti in tehnologije. Uvedba strojnega obdelovanja kmetijskih površin omogoča človeku v kratkem času obdelati velike površine. Biotehnologija in genetika razvijata nove vrste rastlin z večjo krmno vrednostjo in ponudita donosnejšo pridelavo z uporabo gnojil in herbicidov. To so dejavniki, ki močno vplivajo na sestavo travniških rastlinskih združb. Danes izginjajo vrste, ki ne prenesejo večkratne košnje ali stalne paše, cvetice, ki uspevajo na revnih

Nemški sviščevac.

tleh in jim škoduje gnojenje itn. Po drugi strani pa se na pašnikih bohotijo rastline, ki jih živina ne mara in potrebujejo veliko dušika. Za primerjavo: na intenzivnih pašnikih v Evropi uspeva le od 50 do 100 rastlinskih vrst, na manj izkoriščenih površinah pa lahko naštejemo tudi od 1200 do 1500 vrst! S kmetijskega stališča sodijo številne travniške cvetice med plevele: ali so strupene ali pa odvezemajo prostor drugim, za izkoriščanje primernejšim rastlinam. Dejstvo je, da intenzivno kmetovanje ogroža številne rastlinske vrste (kukavice, svišči) in najtežje razmere za travniške cvetice so tam, kjer uvajajo pašno-košni sistem z močnim

Razprostrta zvončica.

Navadna kukavica.

Navadna mračica.

Kultura

gnojenjem. Tu preživijo rastline, ki hitro poženejo liste – nizko rastoče, plazeče in tiste z rozetami, tako da postane travnik podoben parkovnim zelenicam. A tu se ne smemo pritoževati nad tem, da ne moremo občudovati lepih rožic na travniku ampak nas mora skrbeti siromašenje genskega sklada ekosistema, saj izginjanje vrst in zmanjševanje pestrosti močno povečujeta občutljivost naravnega ravnotežja.

Naše najbolj razširjene in znane travniške cvetice so: regrat, marjetica, trpotec, žafran, trobentica, kukavica, kukavičja lučca, pokalica, zlatica, detelja, ranjak, mleček, šentjanževka, dežen, kumina, kadulja, zvončica, ivanjščica, njivsko grabljišče, rman, glavinec, osat in vzhodna kozja brada. Ob intenzivnem pridelovanju gensko spremenjenih vrst hrane se danes kot protiutež obujajo skoraj pozabljene oblike prehranjevanja in zdravilstva (zdravljenje z zelišči, divja hrana).

Likovna kolonija

Namen te kolonije je ob estetskem doživljanju in interpretiranju travnika kot specifičnega prostora krajine vzbuditi željo po bogastvu poznanja rastlin z naših vrtov, travnikov in gozdnih robov mimo katerih in po katerih stopamo vsak dan. Ob estetskem doživljanju in interpretiranju travnika kot motiva, ki ima bogato tradicijo in vrhunske upodobitve v zgodovini likovne umetnosti,

Kitajska pokrajina (tuš, 10. stoletje).

želimo razširiti zanimanje in zavest o pomenu pestrosti in raznovrstnosti rastlinskega sveta znotraj vse narave in človeka. Znano je, da so že v Egiptu upodabljali različne rastline in rože, ki so uspevale ob Nilu. V renesansi, ki uveljavi bolj analitičen, znanstven pogled na svet, pa se slikarji posvečajo risarskim študijem ne le človeškega telesa, ampak tudi živali in rastlin, da bi jih kar se da realistično upodobili na slikah (Albrecht Dürer, Leonardo da Vinci). V obdobju baroka so rastline zastopane predvsem v tihožitjih, ki postanejo pomemben, samostojen likovni motiv. Med najbolj znane upodobitve cvetja pa sodijo kasnejši Monetovi lokvanji in Van Goghove sončnice. Če se ozremo še na Vzhod, je treba omeniti bogato tradicijo kitajskega slikarstva,

ki se temu motivu narave in cvetja posveča že več kot tisoč let predvsem v tehniki tuša in lesoreza. Tamkajšnji slikarji so motive

Albrecht Dürer: Velika ruša (akvarel in gvaš na papirju, po letu 1500) in Kos ruše z orlico.

Claude Monet: Makovo polje v vdrtni blizu Givernyja (olje na platnu, 1885).

Vincent van Gogh: Perunike (olje na platnu, 1889).

Kultura

zapisovali v premišljenih, natančnih in čistih potezah (brez prekrivanj in popravilanj), z veliko intuicije in osebnega zlitja z naravo.

Središče našega zanimanja bodo torej travniške rastline tako v likovnem procesu ustvarjanja kot tudi v spoznavanju njihovih lastnosti ter vloge in širših vplivov na okolje in v določeni meri tudi na človeka (zdravilne rastline). Likovni prireditvi, ki poteka na prostem, bomo dodali aktualno ekološko noto s poudarkom na biotski raznovrstnosti. V kolonijo smo zato vključili delavnico o divji hrani in zeliščih, ki jo bo vodil znani poznavalec rastlin in kulturni publicist Dario Cortese. K udeležbi na delavnici so poleg ustvarjalcev vabljeni tudi domačini in drugi obiskovalci.

Potek prireditve:

- začetek kolonije bo v petek, 16. julija, ob 17. uri (zbiranje in namestitve udeležencev, uvodna predstavitev teme s publikacijo in pogovorom, sledi večerja s spoznavanjem in druženjem udeležencev),
- sobota bo potekala v spoznavanju okolja in ustvarjanju (organizator priskrbi material za ustvarjanje in obroke – zajtrk, kosilo in večerjo), čez dan bo potekala tudi ustvarjalna delavnica za otroke,
- v nedeljo po zajtrku bo potekala delavnica o divji hrani in zeliščih pod

Risba bambusa (tuš).

vodstvom g. Daria Cortesa, iz nabranih rastlin bomo pripravili kosilo (vabljeni tudi domačini in drugi), popoldne se nadaljuje z ustvarjanjem in postavitvijo del na ogled, s tem se kolonija tudi konča.

Prireditev bo potekala na prostem. Udeleženci spijo v šotorih, za obroke in toaleta bo poskrbljeno v prostorih podružnične šole Zavratac. V primeru slabega vremena se prireditev prestavi. Vsa dela, ki bodo nastala na koloniji, se po razstavi v Zavratacu (in morda še kje) vrnejo udeležencem.

Organizator Kulturno društvo Zavratac ob praznovanju 10 letnice delovanja še posebej lepo vabi k udeležbi na tej prireditvi tako umetnike kot tudi domačine in druge obiskovalce. Vsi skupaj upamo na lepo vreme in obilo ustvarjalne vneme in navdiha, ki ga v tem okolju prav gotovo ne manjka. Za dodatne informacije in prijave pa se obrnite na naše člane.

Nasvidenje na likovni koloniji Travniki!

Viri:

- LIPPERT, Wolfgang: *Travniške cvetice* (zbirka *Sprehodi v naravo*); 1993; Cankarjeva založba, Ljubljana
- www.narava.sodja.net
- <http://www2.arnes.si/~bzwitt/flora/images/orchidaceae/>
- www.smara.si/albums/userpics
- www.ibiblio.org/wm/paint/auth/durer
- www.artsunlight.com
- www.artquotes.net/masters/monet
- www.hoocher.com/Claude_Monet
- www.harley.com/art/abstract-art/images
- <http://arts.cultural-china.com/en/62Arts4689.html>

Andrej Mivšek

Kulturni praznik

Na predvečer slovenskega kulturnega praznika smo se letos zbrali v gasilskem domu in prisluhnili MoPZ Alpina Žiri, nastopil je tudi DUO MIR. Obe zasedbi sta v zavraški dvorani nastopili prvič. Tako Medvejki kot tudi vrli Žirovci so se z veseljem odzvali povabilu, da nam popestrijo praznik kulture. Program večera je povezovala Andreja Kogovšek.

Najprej so se predstavili fantje in možje iz Žirov. Poleg himne so zapeli:

1. NASMIHAŠ SE LUNI
Aldo Kumar
2. ISTRSKE TRI ljudske iz Istre,
prir. Aldo Kumar
3. DEBELI KUM
Rado Simoniti
4. JOSHUA FIT DE BATTLE OF
JERICHO črnska duhovna,
prir. Wilhelm Heinrichs
5. DOWN BY THE RIVERSIDE
črnska duhovna, prir. Hans Weiss

Duo Mir se je predstavil v drugi polovici večera s pesmimi:

- SIROTA (ljudska)
IZ STOLPA SEM (Gustav Ipavec)
HREPENENJE (Milka Hartman)
TIHA LUNA (ljudska).

Prav je, da zbor Alpinec in Duo Mir podrobneje predstavimo tudi bralcem Oglarja. MoPZ Alpina Žiri je v preteklem letu praznoval 45. obletnico neprekinjenega delovanja. Ustanovitelji zbora so bili fantje, povečini zaposleni v tovarni obutve Alpina. Vezala jih je ljubezen do petja in slovenske kulture, ki so jo skozi pesmi predstavljali takratnemu občinstvu. Verjetno si niso upali pomisliti, da bo zbor deloval toliko časa.

Kljub menjavi pevovodij in pevcev je zboru uspelo pritegniti širok krog žirovskih poslušalcev, ki so znali ceniti njihovo delo in uživati na njihovih nastopih. Seveda je zbor vseskozi nastopal tudi zunaj kraja in se predstavljal z različnim izborom skladb. Vsaka generacija pevcev je imela svoje vrhunce, na katere so in smo lahko

Rože s ptico.

Kultura

upravičeno ponosni. Ob 40. obletnici zbora je bila na pobudo takratnega vodstva zbora izdana tudi knjiga Ostanite zvesti pevski kulturi Žirov, v kateri avtorica, dr. Marija Stanonik, natančno opisuje več kot stoletno tradicijo zborovskega petja na Žirovskem. Z lahkoto lahko zatrdimo, da se Žirovci zavedajo svojih korenin slovenstva in jih bodo gojili tudi v prihodnje.

Danes zbor sestavljajo fantje, od katerih nihče ni zaposlen v družbi Alpina. Kljub temu s ponosom nosimo ime podjetja, v katerem so se naši starši, sorodniki in prijatelji trudili za svojo blaginjo in za razvoj našega kraja. S svojim delom in uspehi so zagotavljali tudi finančno podporo zboru, ki brez tega zagotovo ne bi preživel 46 let.

Zbor je v zadnjih letih dosegal izjemne rezultate. Vrstili so se uspešni nastopi na letnih koncertih, kjer so se predstavili tudi številni zanimivi gostje in s tem popestrili kulturno dogajanje v Žireh. Večkrat je zbor gostoval v tujini.

V preteklem letu je treba izpostaviti dva nastopa, ki sta zbor predstavila v povsem novi luči. Gostovanje v Republiki Srbiji, kjer so sodelovali na pobudo dr. Marije Stanonik, avtorice knjige o srbskem slikarju Savi Šumanoviću. Ob dobri organizaciji,

sodelovanju različnih žirovskih umetnikov, pomoči Občine Žiri, knjižnice Ivana Tavčarja in Alpine je gostovanje poželo veliko odobravanje. Več kot dostojno so predstavili svoj kraj, občino in našo državo.

Za zbor je bil v preteklem letu zagotovo največji izziv sodelovanje na regijskem tekmovanju pevskih zborov. Na to tekmovanje se je zbor uvrstil po odlično izvedenem programu na medobčinski reviji pevskih zborov. Za izvedbo na tekmovanju je zbor prejel bronasto priznanje, kar je za zbor brez profesionalnih pevcev nedvomno velik dosežek.

Duo Mir sestavljata pevki Milena-Marija Rupnik in Irena Lukan z Medvedjega Brda nad Logatcem. Avtorici sta v svoji predstavitvi zapisali: »Pojeva predvsem slovenske ljudske posvetne in cerkvene pesmi, poleg tega pa tudi umetne in najine lastne skladbe. Najin cilj je ohranjati pesmi z vseh koncev Slovenije, ki tonejo v pozabo. Skupaj pojeva že dobrih 7 let, na različnih prireditvah in ob različnih priložnostih (občinske proslave, komemoracije, Gregorjev sejem, srečanja ljudskih pevcev, poroke, obletnice, pogrebi, rojstni dnevi ...). Nastope na različnih obletnicah in družinskih srečanjih popestriva tudi s humorističnimi vložki v lastni režiji.

Duo MIR med nastopom. (Foto Robert Rijavec)

Pred kratkim sva izdali prvo zgoščenko z naslovom Duo Mir, na kateri je 18 pesmi (med njimi sta dve avtorski, štiri umetne pesmi drugih avtorjev in 12 ljudskih).

Ob koncu naj se vsem nastopajočim zahvalim za prijeten pevski nastop. Med pogostitvijo smo kulturniki med seboj izmenjali nekaj koristnih nasvet in skovali kak načrt za prihodnje. Zavraški zbor bo septembra vrnil obisk z nastopom na Ledinici.

Tomaž Mivšek

MoPZ Alpina Žiri. (Foto Robert Rijavec)

Kultura

Poseben dan zahvale: starševski dan

Nekega lepega jasnega in sončnega dne se je angel odkradel iz nebes in prišel dol na ta stari svet ter se sprehodil čez polje, skozi gozd, mesto in vasico. Ko je sonce ravno zahajalo, je razprostrl krila in rekel: »Zdaj je moj obisk pri kraju in vrniti se moram v svet luči. Še preden odidem, pa moram zbrati nekaj spominkov na moj tukajšnji obisk.« Pogledal je prelep cvetlični vrt in rekel: »Kako čudovite in lepe so te rože.« Nabral si je najlepših vrtnic, iz njih naredil šopek in rekel: »Ničesar lepšega in prijetnejšega duha od njih ne vidim; vzem jih bom s seboj.« Nato je pogledal malo dlje in zagledal otročička svetlečih oči in rožnatih ličk, ki se je smehljaj v materin obraz in rekel je: »O, nasmeh tega otročička je še bolj ljubeč kot šopek; tudi tega bom vzem s seboj.« Nato je pogledal še malce dlje. Od tam je proti zibki in otroku kot potok žuborela materina ljubezen. In rekel je: »O, ljubezen te matere je najlepša stvar, kar sem jih videl na zemlji; tudi to bom odnesel s seboj.« S tremi zakladi je odletel proti bisernim vratom. Tik pred njimi se je ustavil in rekel: »Preden vstopim, bom še

enkrat pregledal spominke.« Pogledal je rože, pa so bile ovenele. Pogledal je otrokov smehljaj, pa je že zbledel. Pogledal je materino ljubezen in tam je bila v vsej svoji prvotni lepoti. Zavrgel je ovenele rože in zbledeli smehljaj ter odletel skozi vrata. Zbral je skupaj vso nebeško množico in ji povedal: »Tu je edina stvar, ki sem jo našel na Zemlji, da je ohranila lepoto vso pot do nebes: to je materina ljubezen.«

(Jack Canfield)

Kako se je mogoče zahvaliti za dar življenja in za neminljivost starševske ljubezni? Igrica Matilda je bila naše darilo vsem vam, staršem sveta, pa tudi drugim, ki nas imate radi in nas spodbujate pri našem delu. Z igranjem smo želeli izkazati spoštovanje na vseh področjih.

Vodenje vaj in priprav sva si z Natašo razdelili. Več glav več ve. Pri igrici je lahko sodeloval vsak, če je le želel. Mladi igralci so redno prihajali na vaje, na katerih ni manjkalo ustvarjalnosti. Veliko smo se pogovarjali o

Medica pri Volovškarici. (Foto Robert Rijavec)

tem, kakšen značaj naj bi imela neka vloga. Igralci so s svojo osebnostjo vlogi dodali čisto svoj pečat in rezultat našega dela ste si lahko ogledali v nedeljo, 28. marca 2010, v Gasilskem domu Zavratac. Da ne bi bilo naše delo pozabljeno, nas je prišel Rok s sodelavcema dan prej posnet. To je šele bilo doživetje, ki ga ne bomo pozabili! Na odru igralci, dvorana pa polna kablov, luči, mikrofonov, med njimi je kraljevala velika kamera in ... kdo bi vedel, kako se reče vsem tistim napravam, ki smo jih z radovednimi očmi opazovali. No ja, prav zaradi tega smo imeli tudi malce treme in morda prav zato odlično odigrali.

Prav vsakemu igralcu: Tjaši, Hani, Tadeju, Karin, Andražu, Aljažu, Karmen, Zali, Lenči, Alenu, Mitji, Robiju, Larisi, Maruši, Gaji, Maši, Mojci, Davidu, Marcelu, Jakobu, gre posebna zahvala in pohvala za odlično odigrane vloge in, kar je še pomembneje, vsak izmed njih je prinesel na vaje delček sebe, ga razdelil med druge člane dramske skupine in tako smo z medsebojnim druženjem stkali ali poglobili naše prijateljstvo in pripravljenost za medsebojno sodelovanje.

Darja Kogovšek

»Hočeš reči, da bi znala povedati, koliko je dvakrat štiristo sedeminosemdeset?« (Foto Robert Rijavec)

»Zaboga, naposled jo je nekdo spravil na tla. Čestitam, tovarišica Medica!« (Foto Robert Rijavec)

Kultura

Zadrega nad zadrego

Po dobro opravljeni čistilni akciji se je prilegla dobra porcija smeha.

17. aprila se je že dodobra utečeno Turistično društvo Sovodenj z zadnjo uprizoritvijo igre Zadrega nad zadrego v sezoni ustavilo tudi v Zavratacu.

Kot je slišati z gorenjskega konca, je Turistično društvo Sovodenj ob Kulturnem društvu Sovodenj najbolj dejavno na področju igrarstva v celi Poljanski dolini.

Turistično društvo Sovodenj je dejavno že celih 38 let, od leta 1972, sekcije pod njegovim okriljem pa nekaj manj: folklorna skupina 26 let, člani kvarteta Kréhovci v delno spremenjeni sestavi prepevajo 11 let, turistični podmladek pri podružnični šoli Sovodenj deluje 11 let, pevke Grabljice pa 6 let.

Folklorna skupina se ponaša v lokalnih nošah z različnimi spleti plesov ob spremljavi treh harmonikarjev. Člani kvarteta Kréhovci so znani po repertoarju starih pesmi s hudomušno vsebino, ob 10-letnici pa so izdali tudi zgoščenko. Turistični podmladek pri podružnični šoli Sovodenj se s svojimi aktivnostmi vključujejo v novooselške prireditve, največ časa in energije pa porabijo za pripravo na regijske festivale Turizmu pomaga lastna glava. Pevke Grabljice so že od nekdaj dejavne na Pokošnjicah, kjer so tudi dobile ime. Zbirajo in pejejo stare pesmi ter se tako trudijo, da te ne bi šle v pozabo.

Sovodenj ponuja marsikaj zanimivega. (vir internet)

Najbolj poznana prireditev, ki jo organizira Turistično društvo Sovodenj pa je zagotovo Praznik koscev v Novi Oselici na Grudnovškem griču. Etnografska prireditev

se tradicionalno odvija že prav od začetka turističnega društva, njena glavna tematika pa je dogajanje, povezano z življenjem na kmetiji in s košnjo nekoč: običaji, opravila, predmeti, dogodki. Njim sledi tekmovanje v ročni košnji in grabljenju. Tako da se lahko po končani prvi košnji, ko boste že pošteno natrenirani, sredi julija udeležite Praznika koscev in si prikosite oziroma prigrabite kakšno lepo sponzorsko darilo in pokal.

V zadnjem času pa so se zagreli tudi za igro in 28. 2. premierno uprizorili igro Zadrega nad zadrego.

Zadrega nad zadrego na premieri na domačem odru v Sovodnju. (vir internet)

Zadrega nad zadrego je ljudska burka, ki se dogaja v preprostem kmečkem okolju, ki ga dopolnjuje tudi domača govorica. V njej se predstavi deset igralcev, ki uprizorijo polno zapletov in komičnih situacij, ki vedno znova spravljajo v smeh. Za režijo sta poskrbela Jelko Podobnik in Olga Mlinar. Nas gledalce pa je presenetila tudi iznajdljivost gostujoče zasedbe: ker je bil strop na odru gasilskega doma v Zavratacu prenizek za njihove kulise, so enkrat za spremembo zamenjali oder in gledališko tribuno in gledalci smo doživeli, kako je biti med igro na odru. Najmlajši so si postavili klopi tik pod odrom, tisti malo večji pa smo si iz klopi sestavili pravi amfiteater. Ideja je glede na dimenzije gasilskega doma zagotovo zelo uporabna! Bolj ali manj objokani od smeha pa sprva niti nismo opazili, da nekajminutna tema ni bila del igre, temveč da varovalke gasilskega doma enostavno niso mogle prenesti vsega dogajanja enega dneva. Medtem ko smo hecali najbolj poznanega električarja na vasi, kako misli to urediti, se je Maticova Mateja trikrat obrnila in elektrika je bila nazaj. Kot smo se v igri lahko podučili, ženske res znamo narediti zdravo in kot smo pozneje videli, pa brez nas tudi nič ni!

Kristina Bogataj

Intervju

KYRU

Kyru, pozdravljeni.

Naj vas na kratko predstavim bralcem. Ste štiričlanski band, prihajate iz Potoka, Rovt in Petkovca. Skupaj igrate od pomladi 2004 (Boštjan je prišel v band kasneje, po odhodu ustanovnega člana Jureta Žejna) in trenutno band sestavljate: Boštjan Lukan za mikrofonom, David Založnik na bobnih, David Kogovšek na bas kitari ter idejni vodja banda, kitarist Tomaž Kogovšek. V tem času ste pisali svoje komade in jih izvajali na manjših in večjih odrih.

Kakšno glasbo igrate? Poskusite se opredeliti. Kaj vpliva (je vplivalo) na vašo glasbo? Imate morda vzornike, po katerih stopinjah si želite?

Tomaž: Mislim, da smo vsi člani banda zelo neobremenjeni glede stila – imamo sicer vsak svoje favorite, a ponavadi najdemo skupne točke ... Najbolj enostavno, če rečemo, da igramo "alternative rock", v naši avtorski glasbi pa se najde vplive tako "težjih" bandov, kot so Sepultura, Korn, SOAD in podobnih, pa do Alice in Chains, Nirvane, RHCP, rock glasba iz 90. let torej ...

David K.: Večinoma je na našo glasbo vplival Tomaž :)

Kakšno sporočilnost nosijo skladbe, ki nastajajo? Je važno, »da se rima in da gre v uho« ali želite s skladbami kaj povedati?

Tomaž: Poizkušamo narediti čim bolj kompleksno glasbo, kolikor smo jo pač trenutno sposobni, da se ne dolgočasimo na vajah, kar pa se tiče sporočilnosti ... dogajanje v svetu, ki nas obkroža, mi daje več kot dovolj inspiracije ... Nič se ni spremenilo v zadnjih 100 letih, ljudje so (smo) še vedno ovce, ki jih vodijo žejne preko vode ...

Intervju

David Z.: Meni je pomembno, da se v skladbi da občutiti neko energijo. Ta posledično naredi komad dober in bolj poslušen.

Začeli ste s koncerti na domačem terenu, domačini vas poznajo predvsem s koncertov iz kavern, nastopali pa ste kot predskupina oziroma udeleženci na natečajih (Rock Otočec, Škisova tržnica, ŠOU Rock ...) po domala vsej Sloveniji. Povejte nam kaj o tem. kateri koncerti so vam najbolj ostali v spominu? Kakšen poseben pripetljaj?

David Z.: Vsak nastop je bil nekaj posebnega, saj smo večinoma igrali vsakič na drugem odru.

Boštjan: Res je, največ nastopov smo dobili prek raznih natečajev za mlade neveljavljene skupine. Eden takih je bil tudi nastop v Majšperku, kjer so imeli izbor naj rock banda v sklopu nekega glasbenega sejma. Sam koncert ni bil nič kaj posebnega, nam je pa vsem ostala v dobrem spominu zabava, ki je sledila, ter prenočevanje v »kampu« (polje, ki so ga organizatorji v ta namen pokosili), v katerem smo bili edini »gostje«.

Kje lahko slišimo vašo glasbo? Pred časom ste posneli demo (neuradno) ploščo.

Povejte nam, kaj se trenutno dogaja z bandom Kyru na tem področju?

Tomaž: Hja, posneli smo večino od 18 avtorskih pesmi, predvsem bolj za nas same, da vidimo, kako vse skupaj zveni, zdaj pa malo stagnira vse skupaj ...

Nekaj komadov se da slišati tudi na <http://www.myspace.com/kyruband> in <http://eurovoice.tv/profile/kyru/>.

David K.: V načrtu imamo, da bi nekatere pesmi posneli v studiu ...

Kako resno ste se lotili glasbe? Kaj vam

pomeni in zakaj sploh igrate?

Tomaž: Če bi muziciranje ne prinašalo relaksacije od delovnega tempa in zadovoljstva ob ustvarjanju, verjetno ne bi imelo vse skupaj nobenega smisla ...

David K.: Meni glasba pomeni zapolnitev prostega časa.

David Z.: Meni je glasba hobi, ki ga resno jemljem.

Boštjan: Če imaš rad glasbo, ti ni dovolj, da jo samo poslušáš, večji užitek jo je tudi sam ustvarjati in izvajati ... Če pa je tvoja muzika všeč še komu, je vse skupaj še toliko lepše.

Kakšni so načrti za prihodnost? Kje se kot Kyru vidite čez 5 let?

Tomaž: Bomo videli ...

David K.: Verjetno bomo še naprej ustvarjali svojo glasbo.

David Z.: Jaz sem prepričan, da bomo še napredovali ...

Boštjan: Hja, vidimo se na odru polne Hale Tivoli! :P ...če pa že ne to, bomo pa vsaj zbrali pogum in se lotili snemanja plošče, kar upajmo, da nam bo uspelo prej kot šele čez 5 let. :)

Vas v kratkem čaka kaj koncertov, kje bi se vas dalo slišati?

Tomaž: Trenutno imamo "zabukiran" le konec meseca avgusta v Velenju, se pa zna zgoditi, da pride še kaj vmes ... Upam. Bo pa sigurno objavljeno na Facebook in Myspace profilih ...

Za konec še kakšno sporočilo za bralce Oglarja?

Tomaž: Glasba sprošča ;)

David K.: Se vidimo na koncertu, če ne prej, pa na Oktoberfestu v kavernah!

David Z.: V življenju je treba početi čim več stvari, sam da ni dolgcajt :)

Boštjan: Verjetno ste že vsi bili na koncertu

Kingstonov, Big foot mame, Čukov ali Siddharte, imamo pa v Slovenji še toliko nepoznanih kvalitetnih bandov, ki si zaslužijo vašo pozornost. Pojdite na kakšen koncert, na katerem si ob igranju banda zraven ne boste mogli prepevati, ker pesmi ne boste poznali. Če boste dali novim bandom in novim skladbam priložnost, je prav mogoče, da vas navdušijo že ob prvem poslušanju.

Fantje, najlepša hvala za odgovore! Želim vam še veliko (čim več) uspešnih špilov, dobre volje in ogromno energije pri ustvarjanju vaše glasbe. Kar tako naprej!

PS: Bralci Oglarja si pa le pogledajte profil banda na My spaceu in Facebooku, kaj novega dogaja pri Kyru :)

Karmen Kogovšek

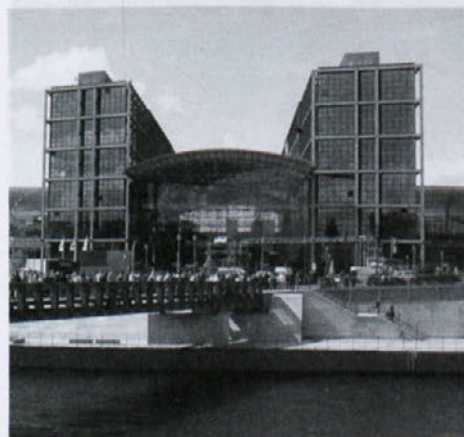
Čez planke

Erasmus, connecting people*: Nemčija.

Če sem bila še v srednji šoli mnenja, da nemščina zveni kot cepljenje drv, nemško govoreči ljudje pa so temu primerno nesimpatični (pravzaprav je vse moje sklepanje temeljilo na empiričnih izkušnjah s profesorico nemškega jezika v srednji šoli, ki se odkrito, niso obnesle najboljše), sem se pozneje na fakulteti odločila, da je čas da se lotim rušenja svojih predsodkov. In sledil je najbolj logičen korak: odločitev za polletni študij v Nemčiji.

Berlin

V Berlin sem prispela z vlakom in se na glavni berlinski postaji, sicer zadnji postaji na zahodu, nameravala presesti na vlak proti vzhodu, približno 80 km iz Berlina oddaljen Frankfurt an der Oder. Mislim da me je, šele ko mi je konduktor razložil, da je peron 11 dve nadstropji višje, zadelo, v kako velikem mestu sem res. Teoretično sem že naredila domačo nalogo in ugotovila, da je površina Nemčije skoraj 18x večja od površine Slovenije in da ima država 41x več prebivalcev, od katerih je samo mednarodnih emigrantov za celo Slovenijo, samo Berlin pa je poseljen s približno 1x več ljudi, kot jih ima cela Slovenija. Praktično pa sem morala videti dvonadstropno glavno železniško postajo v Berlinu, ki se mi je zdela kot bi trgovinska poslopja BTC-ja zložili v nadstropja (pika na i pa je bil pogled na McDonalds na eni strani in Burger King na drugi, kar označuje da se človek nahaja v RES velikem mestu)in vmes dodali železniške tise.

Glavna železniška postaja Berlin. (vir internet)

Na 357. 021 km² površine Zvezne republike Nemčije, razdeljenih na 16 kantonov živi 81. 8 milijona prebivalcev, kar državo uvršča med največje, pa tudi najstabilnejše države v Evropski uniji. Saj poznate Mercedes Benz, BMW, Porsche, Volkswagen, Audi, Siemens, Bosch, pa Beiersdorf (Nivea, Dove), Adidas in mnoge druge. Švabi znajo bi rekel moj ata.

Vse od leta 1933, ko je nacionalsocialistični delavski stranki NSDAP pod vodstvom Adolfa Hitlerja uspelo prevzeti oblast v Nemčiji, pa je celotna nemška zgodovina zaznamovana s Hitlerjevo senco. Ta na eni strani sproža občutek nelagodja ob omenjanju tega sramotnega dela zgodovine, po drugi strani, med socialno šibkejšimi sloji, posebej na vzhodu, pa neonacistične, vsem kar diši po tujem, nenaklonjene poglede.

Ja, kljub temu da je bila letos dvajseta obletnica rušitve Berlinskega zidu, ki je ločeval narod kar 41 let in devetnajsta obletnica pridružitve Zvezne republike Nemčije na zahodu in Nemške demokratične republike na vzhodu, se razlika med tradicionalno bogatejšim zahodom in revnejšim vzhodom še vedno zasledi.

Festival svobode. - Proslava ob obletnici padca berlinskega zidu. (vir internet)

Lansko leto 9. novembra je bila tudi uradna obletnica padca berlinskega zidu in takoimenovani Festival svobode, na katerem so po poteh, kjer je potekal Berlinski zid, postavili 2,5 metra visoke, 20 kilogramov težke domine, poslikane z umetninami, ki so jih nato po vseh slovesnih nagovorih simbolično porušili. Ti bloki so par za par ur kot pred dvajsetimi leti ohromili prehod z

vzhoda na zahod in tako nesrečno ločili tudi našo družino, ki se je odločila proslaviti nemško demokratičnost. Zagotovo pa s tem ne moremo primerjati človeške tragedije, ki jo je medtem, ko naj bi varoval prebivalstvo s tem da je ljubljene ločil med seboj, zid povzročil. Zgodbe o tem, kaj vse so ljudje bili pripravljeni storiti, da bi se združili so zares neverjetne. Nek fant, čigar dekle je ostalo praktično ujeta na vzhodni strani, si je za njeno rešitev omislil še posebej nenavaden načrt. Osvojil je hčer nekega nemškega oficirja, ki je bila nenavadno podobna njegovemu dekletu in jo peljal na vzhod pod pretvezo, da gresta na izlet, tam pa ji je odvzel potni list in z njim čez mejo spravil svoje pravo dekle. Če le ne bi bil njen oče oficir...

Najbolj poznana berlinska spomenika sta postala tudi simbola Nemčije: Berlinski zid in Brandenburška vrata. Berlinski zid je še do leta 1989 delil vzhodni in zahodni Berlin, sedaj pa si lahko turisti ogledajo v edini galeriji na prostem del prej 150 km dolgega zidu, ki je bil obnovljen in poslikan ob lanskoletni okrogli obletnici njegovega padca. Prav tako v neposredni bližini nekdanje meje med vzhodom in zahodom pa stojijo devetnajstmetrska Brandenburška vrata, ki so, od leta 1791 do takrat, ko Pariški trg še ni bil zaprt za promet, pozdravljala prišleke v Berlin, od uvedbe evra pa tudi krasijo evrske kovance.

Brandenburška vrata. (vir internet)

Berlin je sicer kot glavno nemško mesto samostojna zvezna deželca, ki leži znotraj zvezne dežele Brandenburg. Kot prestolnica je od 13. stoletja dalje preživel kar štiri različne oblasti, od Prusije, Nemškega imperija, Weimarske republike do tretjega rajha, Nemške demokratične republike in sedaj združene Nemčije.

Med drugo svetovno vojno so bili veliki predeli Berlina zbombardirani, zaradi česar na trenutke mesto deluje precej novo, saj so

Čez planke

Berlinska panorama. (vir internet)

ga po vojni morali v velikem obsegu obnoviti. Sedaj ima mesto metropolitanski sloves, ki ga potrjuje tudi obisk številnih turistov in ga uvršča med najbolj obiskane turistične destinacije v Evropski uniji.

Berlin je poznan po svojih festivalih, še posebej, letos 61. po vrsti, Berlinskem filmskem festivalu Berlinale, ki če ne že zaradi dolgih vrst pred ogledom premier, pritegne zaradi prestiža, ki v tem času še dodatno ovije Potsdamer Platz. Love parade je največja parada ponosa in tehna, glasbe Berlina v enem. Na Karnevalu kultur ob začetku poletja pa si obiskovalci lahko ogledajo parado različnih kultur in noš. Raznolika arhitektura je mešanica stilov, nikakor pa se ne moremo izogniti arhitektu Schilkeju, ki je imel prste vmes pri skoraj vsem, kar šteje.

Nočno življenje oblikujejo najbolj poznani in uveljavljeni klubi in diskoteke, tako kot se za prestolnico spodobi, in samo v Berlinu so vstopnice za koncert Paula Van Dyka po 10 EUR, Dj namreč izhaja iz okrožja Brandenburg iz mesta Eisenhüttenstadt, mesta ki sedaj na žalost spominja le še na tisti kader v filmu Eurotrip, ko se glavni junaki znajdejo na Slovaškem.

V Berlinu je doma 153 muzejev, zbranih na pravem Otoku muzejev, 420 umetniških galerij, 50 gledališč in tri velike operne hiše, kar navdušuje ljubitelje kulture in daje Berlinu kar vzdevek mesto muzejev.

Berlinski živalski vrt Berlin v parku Tiergarten je eden največjih na svetu, v njem pa je zastopano največ živalskih vrst, med drugim v njem najdete tudi Knuta, verjetno najbolj popularnega severnega medveda. Nahaja pa se neposredno v bližini železniške postaje Zoologischer Garten, kjer se je

odvijala pretresljiva zgodba Christiane F., sicer opisana v knjigi Mi, otroci s postaje ZOO.

V Berlinu in okrožju Brandenburg je tudi eno največjih izobraževalnih in raziskovalnih središč Evropske unije. In v lanskem šolskem letu je na 31 univerzah študiralo kar dobrih 135.000 študentov, od katerih jih je praviloma okrog 10% iz tujine. In če prištejemo še odlično prometno povezanost in visoko kvaliteto življenja (na katero se upam trditi da zelo vpliva tudi berlinski currywurst in döner kebab iz turške četrti), si lahko predstavljamo, kaj ljudi tako vleče tja.

Frankfurt an der Oder

Uro dvajset minut vožnje na vlaku je do

Frankfurta an der Oder, mesta postavljenega prav na reko Odro, po kateri hkrati poteka tudi meja med Nemčijo in Poljsko. Tam me je ob prihodu pričakala tutorka, katere naloga je bila, da mi pomaga pri komuniciranju s tujgovorečim svetom in me uvede v življenje v Frankfurtu, tako da sva se, glede na to, da se je izkazalo da govori 'le' rusko in nemško precej zabavali ob iskanju skupnega jezika. Daria mi je razkazala moje novo mesto in me pospremila v moj novi dom.

Frankfurt an der Oder (Frankfurt ob Odri ali FFO) ima tako dolgo ime zgolj iz enega razloga: da ga ljudje ne bi mešali z drugim Frankfurtom, ki se nahaja ob reki Main (Frankfurt am Main ali FFM) na drugem koncu Nemčije. Na to temo smo se z drugimi

Pogled z Oderturma, najvišje stavbe v mestu na most, ki povezuje Frankfurt an der Oder in Slubice. (Foto Ondřej Cinkajzl)

Čez planke

študenti precej presmejali. Sama sem ob nakupovanju karte za vlak dobila kar nekaj sivih las, saj prodajalki nikakor nisem mogla razložiti, da ne morem vzeti akcijske karte za v Frankfurt, ker pač ni pravi, tako da so me še po tem tlačile more da sem se usedla na vlak, ki me je pripeljal na povsem drug konec države. Kar nekaj študentov pa je bilo pošteno presenečenih, ko so ugotovili, da dodatek 'an der Oder' dejansko označuje drug kraj, ter da pravzaprav ne bodo študirali tam, kjer so sprva mislili. Ups!

Do leta 1945 so bile del Frankfurta tudi Slubice na drugi strani Odre, ki pa so sedaj poljske, praktično pa sta mesti, vsaka na svojem bregu v prijateljskih odnosih in skupaj peljeta več projektov, kar je še posebej lažje od Poljske pridružitve Evropski uniji in uveljavitvi Schengenske meje v letu 2007.

Ob koncu osemdesetih let je število skupnega prebivalstva doseglo svoj višek, 87.000, v letu 2010 pa jih je ostalo zgolj še 58.000. V vzhodnih delih Nemčije so taki demografski premiki precej klasični, po odprtju mej v devetdesetih se je namreč veliko ljudi, tisti, ki so se le lahko, odselili za (boljšim) kruhom na zahod. Pogosto pa je bilo tudi, da so mesta oblikovali povsem plansko in so se potem, ko industrija ni več zdržala pritiska najprej vojne dajatve, nato škode in še odškodnine in tako propadla, odselili.

V postkomunističnem času pa Frankfurt še vedno pesti nezaposlenost in nizka ekonomska rast, kar med domačini razumljivo povzroča nekako depresivno ozračje, proti kateremu se mesto bori z vsemi sredstvi.

Študentsko življenje na nemški način

Mesto Frankfurt je še posebej ponosno na svojo, 1991 leta ponovno ustanovljeno univerzo, Europa-Universität Viadrina, ki ima objekte Collegium Polonicum tudi v Slubicah na poljski strani. Tako je pravzaprav normalno, da študentje obiskujejo predavanja v Nemčiji in na Poljskem, že samo ime univerze pa označuje, da izvajajo dvojezični program šolanja. K integraciji spodbujajo tudi mešani študentski domovi, študentski projekti sobivanja kot je fforst, in spodbujanje učenja poljskega jezika z zastoj tečajji. Eden od poskusov, da bi ljudi motivirali, da ostanejo v Frankfurtu vsaj v času študija in ne pobegnejo v popularnejši

Berlin je tudi subvencioniranje študentskih stanovanj.

Sicer pa je v Nemčiji, kot bi pričakovali, študentsko življenje urejeno prav po nemško. Ker veliko študentov študira relativno (relativno predvsem zaradi za naše razmere nenavadno dobrih prometnih povezav) daleč, je precej običajno, da se mladi že v študentskih letih odselijo na svoje, v študentski dom ali stanovanje, ki si ga delijo z drugimi. Študentsko delo ni posebej pogosto, saj ima velika večina študentov štipendije, s katerimi lahko preživijo mesec. Če imajo v družini nižje dohodke so to državne štipendije, sicer pa se lahko angažirajo pri določenem podjetju in dobijo štipendijo, ki bi jo v našem sistemu lahko razložili kot kadrovske. Tako da se že po naravi bolj ambiciozni in zagnani študentje raje posvečajo študiju kot študentskemu delu.

Kar se po moji oceni zagotovo vidi. Včasih že v potuho, saj smo gostujoči študenti že tako ali tako medseboj veliko govorili v angleščini. Nemški študentje pa so nam pogosto hoteli narediti uslugo in nas frustrirali z angleščino, ki je bila dostikrat boljša od naše, verjamem pa, da se jim kdaj tudi enostavno ni ljubilo počakati kdaj bomo v nemščini uspeli zmencati kaj pametnega. Univerza Viadrina slovi kot ena tujim študentom najbolj odprtih univez, saj ima skoraj tretjino študentov iz tujine.

Teh je po številu tradicionalno največ iz Turčije, iz kjer sicer prihaja tudi največ emigrantov, in Nemčijo uvrščajo na tretje mesto po številu mednarodnih migrantov. Veliko število migrantov iste nacionalnosti je mnogim prišlek, sploh tistim, ki slabše ali sploh ne govorijo angleško in nemško v uteho, saj imajo močno zaledje v predelih

Mednarodni dan, dan ko študentje predstavijo države, iz katerih prihajajo. (Foto Anne Salün)

Berlina kot je Kreuzberg, ki je praktično v celoti turški. Mnogim pa tudi v breme, saj tako ne izrazijo svojega potenciala, se niti ne začnejo učiti jezika ali družiti z drugimi ljudmi, ker se jim enostavno ni treba. Na drugem mestu je kot sosednja država Poljska, sledijo pa presenetljivo špansko govoreče države (predvsem Španija in Argentina) ter Francija.

V Frankfurt an der Oder je vsak prišel s svojo kolektivno in individualno zavestjo in naborom predsodkov.

Slovenci smo bolj ali manj zakompleksani zaradi svoje neprepoznavnosti, Turke bremeni oznaka najslabše integriranih priseljencev v Evropi, za nekoga, ki prihaja iz Argentine predstavlja stara celina začetek vsega, zato si želi vsaj enkrat v življenju potovati po Evropi.

Nekateri smo bolj umirjeni in umaknjeni, drugi so bolj temperamentni in glasni, oče nekoga je rojen v Nemčiji, medtem ko je stara mama nekoga doživela, da so jo izpustili iz Auschwitza.

Večina jih je prepričanih, da Francozi ne vidijo dlje od svojega nosu in da se niti ne poskusijo naučiti tujega jezika, da so Nemci zopni in zapeti, ter da Čehi čebetajo kot majhni otroci.

Največ, kar sem se naučila v teh šestih mesecih je odpreti svoje čute in pogledati skozi tisti zorni kot, ki mi ga je dal vsak posebej, s katerim sem govorila.

In me je navdušilo, da me je Francozinja vprašala, če v Sloveniji rečemo pralnim strojem kar Gorenje, kot rečemo Red Bull kar na splošno za poživilne napitke in če tudi mi rečemo hvala tako kot Hrvati. Da je moja draga nemška cimra sploh našla čas da se je z mano pogovarjala v nemščini, v kateri imam odzivni čas trikrat počasnejši kot v maternem jeziku. Da mi je Čeh razložil, kaj pravzaprav misli ta naš Slavoj Žižek.

Tako sem prišla do sklepa, da je tako ali tako vse relativno (Einstein bo že vedel. Povrhu vsega pa se je šolal in predaval na berlinski Humboldtovi univerzi.), ter da se tudi nemščina lahko sliši zelo lepo, če jo govori prava oseba.

Kristina Bogataj

*Erasmus (študijski program izmenjave v tujini) povezuje ljudi

Čez planke

KITAJSKA – Priložnost ali nevarnost

Pisati o Kitajski je vsekakor poseben izziv. To je namreč ogromna država z ogromnim številom prebivalcev in z vsakim dnem tudi pomembnejša gospodarska, politična in vojaška velesila. V vsakodnevnih informacijah, ki nam jih predstavljajo mediji, si lahko ustvarimo lastno predstavo o tej deželi, ki pa je bolj ali manj pravičen približek dejanskemu stanju. Šele z večkratnim obiskom te dežele in sledenju njenega razvoja dobimo avtentičen občutek, ki je plod lastnih spoznanj in pogosto obremenjujoči stereotipi nimajo več vpliva. Imam to možnost, da sem s Kitajci pogosto v stiku in sem deželo že večkrat obiskal. Zato bom v članku poskušal uporabiti predvsem spoznanja in izkušnje, ki sem jih pridobil pri mojem delu in podati pogled na to deželo skozi moje videnje in razumevanje tega prostora.

1 Splošno o Kitajski

Ljudska republika Kitajska (okrajšano LR Kitajska) je bila razglašena 1. oktobra 1949 in je najbolj naseljena država na svetu z uradno okrog 1.400.000.000 prebivalcev (neuradno naj bi bilo še približno 200.000.000 neprijavljenih prebivalcev), večina od njih pripada ljudstvu Han. Na tem prostoru se je že v zgodovini nahajala ena najstarejših civilizacij. Uradni jezik je kitajščina, imenovan tudi mandarinsščina, ki pa ga preprostejši sloji ne govorijo in razumejo, saj povečini uporabljajo eno izmed številnih narečij. Je največja država na področju Vzhodne Azije in je četrta največja na svetu (nekateri viri jo navajajo tudi kot tretjo največjo). Njena površina meri 9.596.960 km². Ima preko sto mest z več kot milijon prebivalci. Glavno mesto in upravno, kulturno in politično središče je Peking, ki je drugo največje mesto na Kitajskem (približno 14 milijonov

prebivalcev) in ima hkrati status mestne občine in province, medtem ko je največje mesto Šanghaj (Slika 1), ki leži na južnem bregu delte reke Jangce in dominira predvsem na ekonomskem, finančnem in komunikacijskem področju (s širšo okolico ima okoli 20 milijonov prebivalcev) in je tudi najbolj prometno pristanišče na svetu.

Kitajska meji na 14 sosednjih držav. Ljudska republika Kitajska razglašča suverenost tudi nad otokom Taiwan, vendar ga ne nadzoruje. Njena valuta je kitajski juan renminbi RMB z mednarodno oznako CNY in za 1 EUR dobimo približno 8,3 RMB-jev, preračunano po tečaju na dan 14.6.2010. Kitajska se razteza od planot in gorovij na zahodu do nižav na vzhodu. Glavne reke, kot so Jangce, Huang He in Amur, tečejo od zahoda proti vzhodu, Biserna reka pa proti jugu. Večina se izliva v Tihi ocean.

Na vzhodu so ob obalah Rumene in Vzhodnega kitajskega morja obširne in gosto poseljene naplavne ravnice. Na robu planote Notranje Mongolije na severu so obširne travnate stepe, v južnem delu Kitajske pa prevladujejo hribovja in nizka gorovja. Večina rodovitne zemlje je v deltah dveh največjih rek, Huang He in Jangce. Na teh ozemljih so nastale velike starodavne kitajske civilizacije

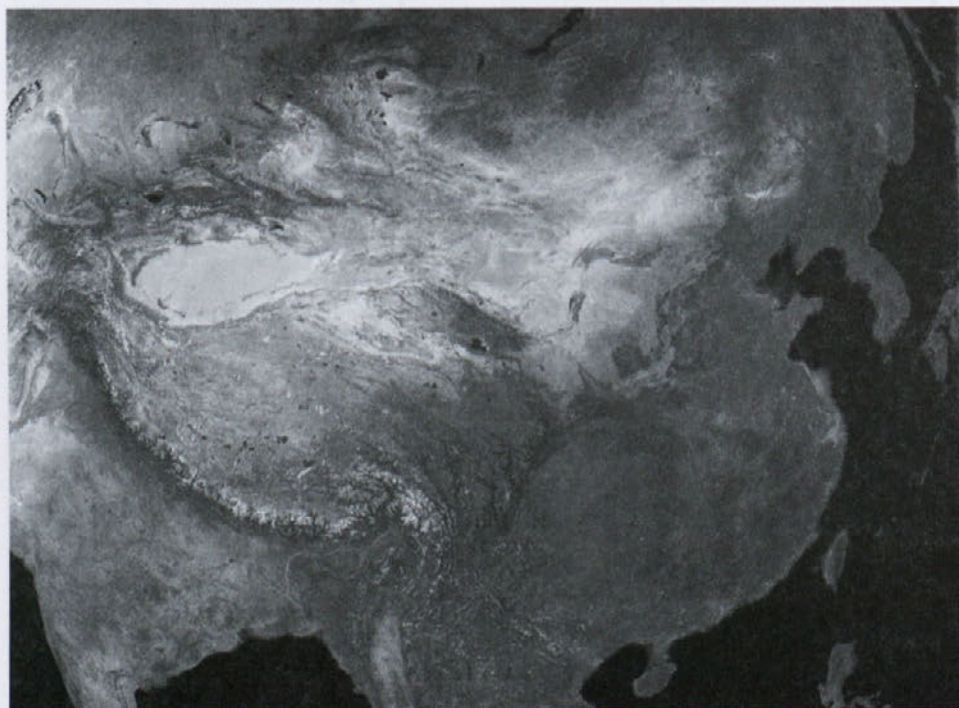
2 Kitajska – njena moč in značilnosti

Kitajska zaradi svoje trenutne gospodarske, finančne in politične pozicije prevzema eno izmed ključnih vlog v svetu. Njena gospodarska rast in moč, njene finančne rezerve (več kot 1200 milijard ameriških dolarjev) in njen razvojni potencial ji omogočajo, da prevzema mesto vodilne ekonomije sveta. To je nesporno dejstvo, tega ji ne more odvzeti ali preprečiti nihče več. Kitajska je postala pomemben člen v multipolarnem svetu in je lahko nevarna samo še sama sebi.

Ko se država razvija s tako stopnjo rasti (cca 10 % ali več v povprečju na leto), pride lahko do težav pri uravnoteženosti razvoja na vseh področjih. Problemi, s katerimi se Kitajska sooča danes, so predvsem na področju energetike in okolja ter sociale. S hitrim industrijskim razvojem, rastjo potrošnje in na drugi strani pomanjkanjem regulativ ali njihovim neizvajanjem, privedejo do težje obvladljivih situacij. Vendar moram

Slika 1: Šanghaj (Foto Marjan Drmota)

Slika 2: Satelitska slika Kitajske (vir internet)

Čez planke

Slika 3: Maglev – najhitrejši vlak na svetu (Foto Marjan Drmota)

poudariti, da se na vse te težave Kitajska vlada odziva izredno hitro in ker še vedno v deželi ne velja »pretirana« demokracija, so njihove odločitve učinkovite in ni potrebnih dolgih usklajevanj med posameznimi zainteresiranimi skupinami.

Kot že omenjeno zgoraj, je sociološko gledano precej logična posledica velika razlika med posameznimi družbenimi skupinami kot tudi velika razlika v razvitosti po posameznih regionalnih področjih. Vzhodni del Kitajske (sami zase pravijo, da tam živijo Kitajski židje – v smislu poslovnosti) in območja velikih mest so zelo razvita in nekatera ne zaostajajo prav nič za razvitostjo velikih zahodnih mest (od infrastrukture do splošnega standarda). Razlike na Kitajskem so resnično tako velike, da na eni strani lahko na Kitajskem vidimo najhitrejšo železnico na svetu – Maglev (Slika 3), ki vodi od letališča v Šanghaju do roba mesta s hitrostjo tudi do 433 km/h na magnetni podlagi, najdaljši most med Šanghajem in Ningbojem v dolžini približno 36 km (Slika 4), medtem ko v manj razvitih mestih v notranjosti države ni prav noben problem videti, ko ljudje na polomljenih kolesih, za katero imajo priključene še prikolice (Slika 5), prevažajo velike količine gradbenega materiala po uničenih makadamskih cestah in ob njih dejansko živijo v kartonastih barakah v vseh letnih časih in

Slika 4: Most Šanghaj - Ningbo (vir internet)

Slika 5: Kolesar s prikolico (Foto Marjan Drmota)

tudi pozimi, ko so temperature primerljive z našimi, brez vsakega ogrevanja. Vsem tem ljudem pa je skupno nekaj, da si želijo izboljšati njihov standard in vsi so pripravljeni veliko delati, pa četudi za majhno plačilo. Še posebno po Olimpijskih igrah leta 2008 sta se celotna Kitajska in še posebno Peking močno razvila. Peking danes s svojo urejenostjo in načinom življenja daje vtis mogočnega in urejenega velemesta (Slika 6). Če je bil promet še pred nekaj leti tu nekaj posebnega, neurejen, danes temu ni več tako in se odvija zahodnim mestom podobno.

3 Kitajska - priložnost

Mnogo ljudi gleda danes na Kitajsko še vedno s stereotipom, da je Kitajska slabo razvita dežela s poceni delovno silo in mnogo je ljudi, ki še danes mislijo, da bodo dele proizvodnje selili tja zaradi nižjih

stroškov dela. Tako razmišljanje je že zastarelo, saj je danes Kitajska s svojim tržnim potencialom predvsem kot priložnost, da na tem največjem svetovnem trgu iščemo svoje poslovne priložnosti. Za ilustracijo naj navedem samo razvoj trga avtomobilov. Leta 2000 je Kitajska prodala dobra 2 milijona vozil, medtem ko je napoved za leto 2010 na nivoju 17 milijonov vozil (leta 2009 13,6 milijona) in tako je Kitajska prehitela Združene države Amerike po številu prodanih vozil in postala največji avtomobilski trg na svetu.

4 Kitajska - nevarnost

Seveda pa Kitajska v nekem smislu predstavlja za zahodni svet tudi določeno nevarnost, pa tu ne mislim na vojaško nevarnost, ampak na posledice, ki izhajajo iz ekonomske in finančne moči te dežele. Nahajališča nekaterih strateških surovin, za trenutne razmere skoraj »neskončen« potencial delovne sile in ostali gospodarski dejavniki, dajejo Kitajski še vedno visoko stopnjo konkurenčnosti in s tem vstop njihovih izdelkov na naše trge, s tem pa se zahodni svet vse bolj spopada z nezaposlenostjo in socialno ogroženostjo. To so izzivi, ki jih pred nas postavlja dežela zmaja, s katerimi se bomo morali v prihodnje še spopadati.

Marjan Drmota

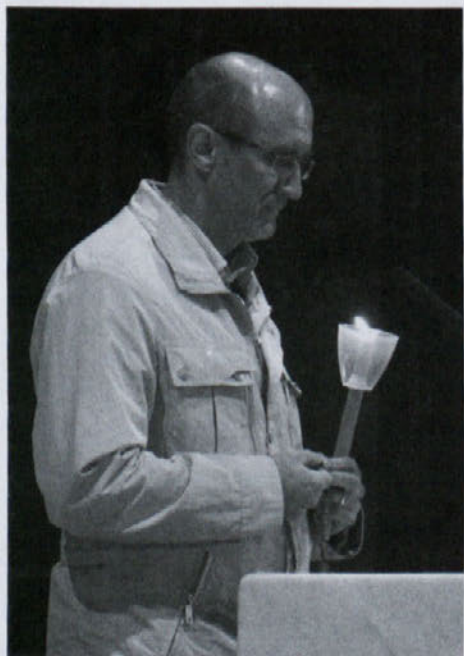
Slika 6: Peking (Foto Marjan Drmota)

Čez planke

Fatima in Compostella

Ko se začne letalo spuščati v novo deželo, novo pokrajino in se vrhovi stolpnic nevarno bližajo »podvozu zrakoplova«, se v človeku prebujajo strahovi, veselje, zahvala in še marsikaj hkrati, takrat veš, da si blizu. Benetke so pozabljene, morje, megla in oblaki so izpuhteli, sedaj je tu Lizbona in Portugalska. Dežela s koncem zemlje in neizmernim prostranstvom vode, ki se nikoli ne bo osušila in bo vedno dajala okus telesu in hrani. Pristali smo v deželi slavnih pomorščakov, ki so odkrivali nove svetove, čeprav so vsi bili na našem okroglem planetu. Toda upati si iti v neznano, to je pogum. Ti ljudje so bili več kot avanturisti, bili so idealisti, a oblast ni hrepenela po novih odkritjih, temveč po bogastvu. Njim so prepustili slavo, sebi so delili »sadove zemlje«.

Ker smo z našega dežja prišli na sonce, smo začutili kakor najlepši sprejem, ki nam ga je pripravilo to ljudstvo. Prijazen in za vse pripravljen voznik avtobusa nas je od reki Tajo in pod neverjetnimi mostovi približal prvi točki prvega popoldneva, samostanu in cerkvi sv. Pavla. Če bi strmeli samo zunaj, bi nam zmanjkalo besed za notranjost cerkve. Nešteta vprašanja so se postavljala: ali je

Molitev rožnega venca pred kapelo prikazovanj v Fatimi. (Foto Bogdan Berce)

človek res to naredil, ali so mu pomagali neki neznani rokodelci z drugih svetov, ali je morda kamen papir ali blago, da se ga da tako oblikovati? Strmeli smo in se čudili in čudoviti vodič Bojan nam je moral večkrat zagotoviti - da to je človeško delo, ker je posnemal Boga pri svojem prvem stvarjenju človeka.

Ob izlivu reke Tajo in začetku morja stoji trdnjava, imenovana po Janezu Pomorščaku. To je eden simbolov Portugalske, kajti na njej in pred njo so na trdnjavi in pločniku reliefno predstavljene vse slavne osebnosti, ki so ponesle slavo v svet, in vse letnice, ki pomenijo prelomnice tudi v svetovnem merilu.

Odhod iz Lizbone nas je navdajal z veseljem, da se čim prej srečamo s Fatimo. Vmesni postanek nas je zapeljal na »Finis terre« - konec sveta - točke, ki je nekoč pomenila prav to. Od tam naprej ni ničesar več.

V Fatimi smo se po nastanitvi v hotelu počutili zelo domače. Vsi ljudje so izredno prijazni in vljudni in prav tako tudi novi šofer Carlos. Popoldne smo obiskali dva samostana v Coimbri in Batalhi. Ko človeka nekaj očara s podobami in kamnitimi čipkami, nas je tu prevzela veličina in namembnost cerkve. Tu so pokopani mnogi portugalski kralji, ko pa so v začetku 16. stol. preselili svoje bivališče v Lizbono, je tu del cerkve ostal enostavno brez strehe in še

danes je tako. Vendar tudi nedokončano delo je ostalo kot nedokončana pesem veličastna.

Večer smo posvetili najprej maši v eni od številnih kapel okrog glavnega svetišča, nato pa najglobljemu dogajanju: molitvi rožnega venca pred kapelo prikazovanj in nato z nočno procesijo. Portugalci imajo zelo zanimivo petje, ki temelji na psalmih in odpevih. Kar hitro smo lahko poprijeli melodije, čeprav nismo znali njihovega jezika. Aleluje pa so nam vsem postale kot vsakdanja pesem. Veliko narodov je bilo zbranih in med vsemi je tudi slovenska molitev desetke rožnega venca postala znamenje, da nismo tako majhni izgubljeni v tujem svetu.

Tako je minila sobota. In nedeljsko jutro nas je že ob sedmih zbralo pri sveti maši, da smo takoj posvetili Gospodov dan, misli na našo Mater in njeno veličino dobrote. Po zajtrku

Čez planke

nas je pot popeljala med nasade oljk, kjer se vije steza križevega pota. Kako smo se povezali s Kristusovo bolečino in bolečinami sveta, priča zbranost, v kateri je vsak potopljen v misli, ki združujejo mnoga srca. Zaključek je veličasten, saj nas na eni strani trga vrh griča popelje k trem križem, a na drugi strani k praznemu grobu, ki nam je vsem pripisal v srce vrednoto tretjega dne in nedelje, v kateri vstaja Kristus in tudi mi. Večer nas je znova zbral pred Marijo in tokrat smo še glasneje povzdignili našo molitev, ko je desetko vodil romar iz naše skupine. Nihče od nas se ni umaknil v svojo sobo, temveč je sprejel ta večer kot naš, saj smo malo prej stopili tudi v veličastno podzemno baziliko, ki ji je glavni pečat vtisnil pater Marko Rupnik s Črnega Vrha. Mozaik je takšnih razsežnosti in lepote, da ves svet vedno znova očara.

V ponedeljek po zajtrku smo se poslovili od Fatime in se odpeljali v 240 km oddaljeno Compostello, ki pa je v Španiji. Veliki apostol sv. Jakob Starejši je našel tu svoj zadnji počitek. Po zgodnjem krščanskem zapisu, kjer je rečeno, naj se vrne iz Hispanije, se domneva, da je ta apostol prav tu oznanjal Kristusovo veselo novico. Ko se je vrnil v Palestino, pa ga je dal Herod takoj prijati in je bil prvi, ki je umrl mučeniške smrti, star šele 44 let. Ko so križarji zavzeli Palestino, so takrat po uspešni križarski vojni prepeljali njegove ostanke v Compostello. In ta kraj je postal najbolj priljubljena romarska pot poleg Rima. Še danes se okrog 30.000 romarjev vsako leto poda iz Francije po znani poti, imenovani »Camino«, 850 km peš.

Po večerni maši v baziliki, ki smo jo obhajali skupaj s Španci, smo se odpravili na grič nad Compostello, kjer so se nekoč zbirale množice z vseh koncev Evrope. Tu so prvič zagledali mesto in se po zadnjem postanku in počitku odpravili v cerkev k sv. Jakobu. Mi smo ta večer posvetili slovenski narodni pesmi in občudovanje tujcev je bilo izredno. Nam samim pa je dalo navdih, da nas tudi naša pesem dela velike, če pojemo z ljubeznijo.

Bazilika v mestu je znana po velikanski kadilnici, ki tehta 80 kg in gre vanjo 40 kg oglja in dva kg kadila. Da so jo zajugali, so bili potrebni štirje možje. Služila pa je za

Bazilika v Compostelli. (vir internet)

razkuževanje zraka.

Torek je bil dan obiskanja treh pomembnih mest. Najprej je bila to Braga, ki velja za duhovno središče Portugalske. Tu so teološke in druge visoke šole, ki usmerjajo kristjana od zemeljskega k nebeškemu. Še posebej pa s svojo posebno božjo potjo k Srcu Jezusovemu. To je cerkev vrh griča, do katerega je narejen cel splet različnih stopnišč, ob katerih so najprej kapele, posvečene Jezusovemu trpljenju. Nato kapele ob srednjem stopnišču, ki predstavljajo vse človeške čute. In na zadnjem delu kapele treh božjih kreposti. Ko smo se povzpeli na vrh, smo pri maši še sami izrekli misel: »Ko človek ne more še do nebes, jih lahko zasluti v tej lepoti, ki mu kaže nebeško smer.«

Popoldne smo se vrnili k morju. Mestece Nazaret, ki nosi ime prav po palestinski Jezusovi vasi, nas je kar dobro prezračilo in prevetrilo, saj je piš oceana tu neukrotljiv. Toda branjevke, ki prodajaje sadne posebnosti, so dobro zavarovane pred to nadlogo, saj imajo na sebi od deset do dvanajst kril, ki jih samo ob posebnih prilikah slečejo. Kdaj je to, sem pa pozabil, kajti vodič Bojan je to prihranil za kasnejše pojasnitve. V tretje mesto smo se podali proti večeru. To je Porto. Središče pridnih in delovnih ljudi, saj oni pravijo, da delajo za vso

Portugalsko, Braga da moli, Lisbona pa zapravi. Največja znamenitost pa je posebno vino, imenovano portovec, ki je v resnici mešanica žgane pijače in vina. Ta pijača se mora starati vsaj nekaj let, da dobi pravo aromo, ki je res nekaj drugačnega in posebnega od drugih pijač. Ko smo si ogledali eno izmed kleti, smo na koncu imeli pokušino in seveda kar nekaj steklenic je nato romalo v naše »mreže« in proti Sloveniji. Zadnje jutro je bilo silno »boleče«, a ne samo zaradi slovesa, temveč tudi zgodnje ure, saj smo morali biti na letališču že ob 5. uri zjutraj. To je pomenilo, da smo morali vstati že ob 3.30. Po slabi uri mirnega jutranjega poleta ob vzhajajočem soncu smo pristali v Lizboni in po krajšem postanku odleteli proti domu. Leteli smo na višini 11.500 m. To je pomenilo, da je bil let izredno miren in prav fantastičen. Leteli smo nad celino in ko smo preskočili Pireneje, so se po ravninski Franciji prikazale Alpe, vse v snegu in veličastni verigi, ki nas je spremljala do Benetk.

Nismo poljubili zemlje ob pristanku, smo pa v našem avtobusu podoživljali romanje, ki nam je dalo neizbrisen pečat: bili smo družina, ki je videla Marijo, kajti samo njena milost je mogla iz nas narediti takšno celoto.

Župnik Bogdan Berce

Naša dediščina

Stare poti

Zavratac in okolica

Poskušal bom opisati star in še sedanji potek poti v naši okolici, namembnost in morda že pozabljene smeri nekaterih poti, pomen teh poti za takratne razmere in tudi sledi stare tovarne poti, ki je v starih časih potekala iz Poljanske doline preko Zavratac na Primorsko. Te sledi so namreč na nekaterih mestih še dobro vidne. Namen tega opisa je, da bi se ohranila pripoved starejših ljudi. Našlo se je nekaj dokumentov o tej temi, veliko je ljudskega izročila.

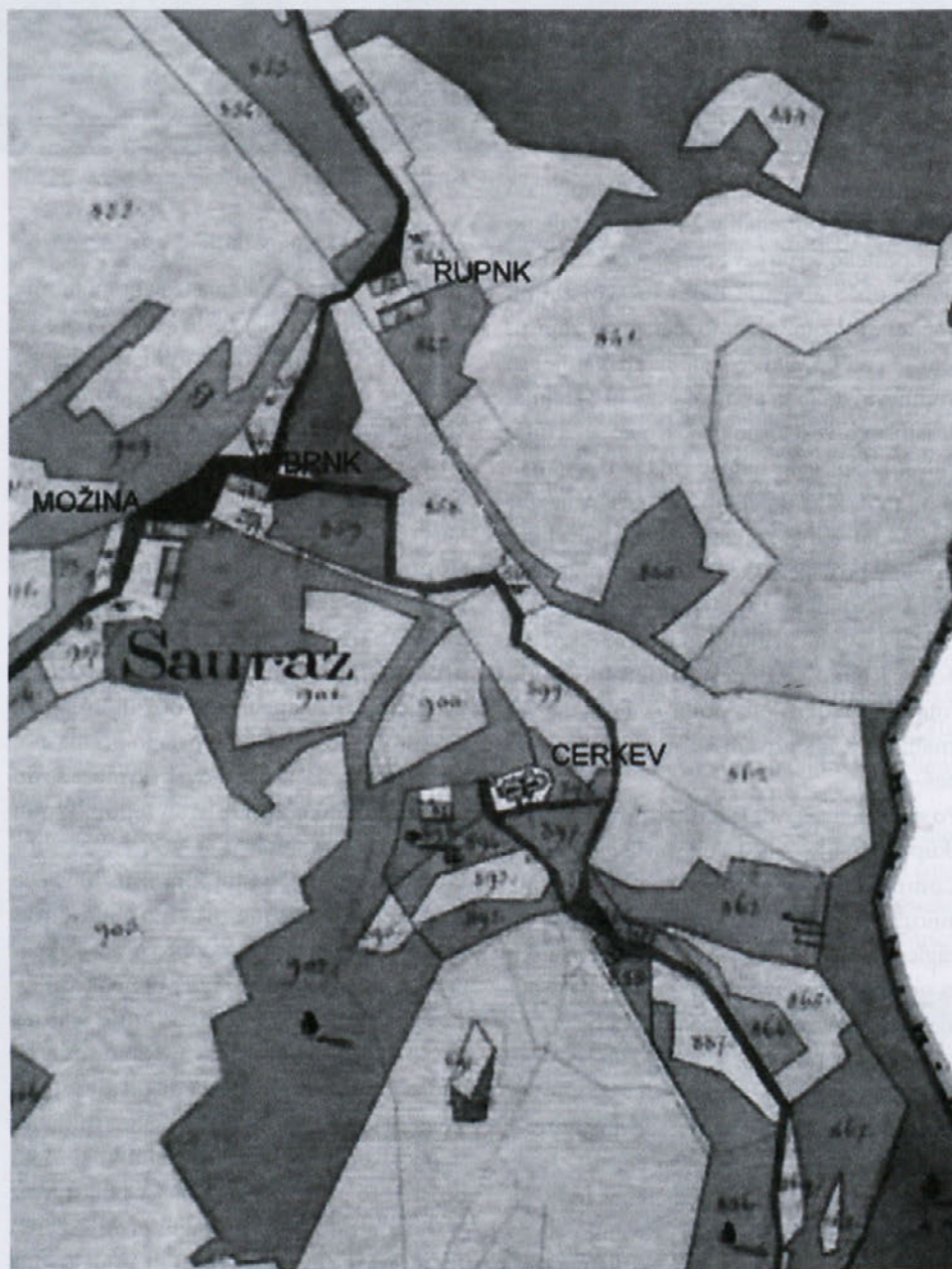
Prav gotovo je pojem "steza, pot" zelo star v zgodovini. Človek se je v svojem prvotnem okolju moral veliko gibati, če je v svoji preprostosti hotel preživeti v naravi, morda je bil kot bitje na nižji razvojni stopnji še bolj podvržen hoji pri iskanju hrane. Pozneje, ko si je nekako uredil vsaj začasno bivališče, je bil vedno pred dejstvom, da je zaradi preživetja moral obiskovati različne kraje v okolju, v katerem je živel. Gotovo si je zapomnil določena lažje prehodna mesta, kjer je hodil, in je te smeri nevede začel uporabljati kot stalne. Verjetno so se na ta način rodile preproste prve steze, poti, ki so se s pojavom preprostih prevoznih sredstev razvile v vozne poti, danes ceste – moderne avtoceste. To je bilo malo modrovanja, verjetno je v takem razmišljanju tudi nekaj resnice.

Kot pomembne poti se v starejši zgodovini pojavijo razne smeri od morja v notranjost celine, vzrok je bilo trgovanje, preprost transport blaga na kraje, kjer so ga potrebovali. Osredotočil se bom najprej na poti, ki so bile pomembne za Škofjo Loko kot središče oblasti za naše področje, ki je že imelo značaj majhnega mesta, potem pa še na Zavratac in okolico. Škofjeloški zgodovinar Pavel Blaznik kar veliko piše tudi o poteh, smereh, ki so bile pomembne za škofjeloško gospodstvo. Iz Škofje Loke je proti morju vodilo več smeri. Ena je bila Sevška dolina s prehodom v Tolminsko dolino in naprej proti morju, druga pa je bila poljanska smer, ki se je v Gorenji vasi ločila na smer proti Cerknemu in na drugo smer: čez Žirovski vrh na Dobračevo pri Žireh, od tod

pa naprej po dolini Brekovic do Podklanca, prek Zavratac, Veharš, Godoviča, Cola v Vipavsko dolino in naprej k morju. Po navedbi zgodovinarja so to bile poti tovarnega značaja in še te marsikdaj v slabem stanju. Tovorni promet je bil v uporabi kar do začetka 19. stoletja. Čudno se sliši, zakaj smer iz Gorenje vasi čez Žirovski vrh, mimo sedanje kmetije "na Javorču" in potem nazaj v Žirovsko kotlino. Odgovor pove: v času tvorjenja je bila soteska Sore nad Trebijo še neprehodna. Po zapisu kaplana, gospoda Lenčka iz Žirov; zapisano v Slovenskem romarju 1887 – Žirovski svet; omenja, da so pred 100 leti,

torej nekako v osemnajstem stoletju, morali na Trebiji "delati trdo tlako, da je voda zopet dobila svoj tek na Trebiji, potrebiti so morali strugo, ker je voda zaostajala, ker drugače bi bila žirovska ravan zopet pod vodo, torej novo jezero v Žireh." – povzeto iz nedavno izšle knjige "Ledinska kronika".

Starejši krajani Žirov še vedo povedati, da je tovarna pot vodila potem z Žirovskega vrha mimo sedanje gostilne "Pri Županu" na Dobračevi in naprej proti Ledinici, tam je zavila navzgor v dolino Brekovic. Naj tu napišem tudi, da je sedaj omenjana pot vodila z Veharš v Godovič v takratnem času

Potek stare poti skozi Zavratac – temnejša linija med hišami, isto barvo imajo tudi dvorišča; Franciscejski kataster.

Naša dediščina

preko Režiš mimo sedanje domačije Na Pesku in potem strmo navzdol v Godovič. Sam loški gospod naj bi tudi skrbel za stanje teh poti, saj je večkrat naročil tlako za popravilo predvsem pomembnejših – "komercialnih" poti. Zanimiva je pripoved Mirka Kavčiča starejšega iz Zavratac 27, ki po ljudskem izročilu ve povedati, da se je del ceste v bližini Ledinskega razpotja pod Ledinami imenoval "Matjaževa cesta". To je povsem možno, saj je loški gospod takratnim "hublarjem" pogosto ukazal tlako za popravilo določenega dela neke poti in se je morda od takrat ohranilo tako ime.

Karte Franciscejskega katastra iz leta 1820 imajo vrisane vse pomembnejše poti, le na nekaterih mestih manjkajo povezave med njimi, čeprav so bile. Cesta iz Idrije preko Dolov, Veharš in naprej proti Logatcu je že v starejših časih imela večji pomen in ima oznako, napisano nemškem jeziku: "comercial strasse", kar bi v pomenskem prevodu pomenilo kot glavna cesta, bolj dobesedno, oskrbovalna cesta. Ta cesta je na karti tudi drugače označena od vaških poti. Zavraška najpomembnejša vozna pot je vodila iz Podklanca preko Zavratac v Potok in naprej do sedanje ceste Idrija – Logatec ter naprej na Medvedje Brdo. Na kartah katastrske občine Dole ima tudi svojo parcelno številko. Opisal bom tudi njen potek. Iz Podklanca vodi po grapi Črne čez "Zatrep" – ljudsko ime kraja – včasih še travnik nad grapo Črne, ki je sedaj že poraščen z gozdom; mimo hiš v spodnjem Zavratacu, v gornjem Zavratacu naprej mimo domačije Pri Rupniku, mimo Brnka, potem navzdol na "Mlake", tam je prečkala zavraški potoček, pod cerkvijo naprej po trasi sedanje ceste v Potok, iz Potoka do logaške ceste pa je vodila po drugi trasi, kot poteka danes. Druga smer iz Zavratac pa je vodila od cerkve, blizu župnišča strmo navzdol, približno do sedanje domačije Pri Šoštarju, od tam naprej na Mravljiše mimo domačije na Malovicah. Na južni strani Mravljiš se je spojila z že omenjeno cesto Idrija – Logatec, približno na mestu, kjer je tudi sedanji odcep za Zavratac. Ta pot je marsikje potekala po drugi trasi kot sedanja cesta, njene sledi so še danes dobro vidne. Ta pot je na Malovicah imela tudi odcep v levo smer, ki je vodil preko gornjega dela potoške doline, potem

navzgor na Veharše. Ta del je verjetno tudi še stara smer tovarne poti preko Zavratac na Primorsko, je pa služila tudi kot krajevna vozna pot, kot bližnjica na Veharše.

Vodila je tudi pot iz spodnjega Zavratac do Sopovta, še ena prav tako iz spodnjega Zavratac, ki je prečkala reko Soro pri "Skobli" in se povzpela v Izgorje, in še krajša varianta iz spodnjega Zavratac v isto vas, bolj steza kot pot, to smer bom pozneje še opisal. To so bile vozne poti iz same vasi v različne smeri.

Opisal bom še pešpoti, ki so se delno uporabljale tudi kot vozne poti, bile pa so običajno najkrajše povezave z okolico Zavratac. Ena smer poti iz gornjega Zavratac je potekala skozi "Klokoč" k Bezjaku, k bivšemu mlinu, od tam pa čez brv pod malim Kovkom v Ravne in del Zakovka. Iz Raven pa še naprej v dolino Žirovnice, do domačije v "Podbukovju", ki je tudi še spadala pod zavraško faro. Ta del poti od Bezjaka v Ravne so verjetno uporabljali le bolj kot stezo. V Ravne je vodila še ena pot – vozna, ki se je na Zavraško - Medvejsko varianto priključila na mestu, kjer grapa Črne pri Podklanecu preide v travnik; in se potem po bregu pod Ravnami vzpenjala po danes opuščeni trasi do vasi.

Druga smer iz Zavratac čez Črno pa je vodila od domačije pri Brnku, po sedanji vozni poti v gornji del Črne, po domače imenovane "Mrakova grapa", tam je prečkala vodotok Črne in se ločila na levo k sedanji domačiji Dole 28. Na istem mestu v Črni je druga smer zavila v desno, ob majhnem vodotoku navzgor mimo "Zakovške koč" do hiš v gornjem predelu Zakovka. Iz Zavratac še smer čez grapo Jakopnika v smeri domačije pri Čebeju in druga smer s potoške poti preko brvi v isti grapi na Kamenikov grič. Ker so ljudje včasih le pešačili, ni bilo nujno, da so za potovanje uporabili ne vem kakšno pot, ampak so preprosto izbrali najkrajšo smer in po gozdnih poteh in stezah prišli na zeleni cilj. Opisal bom, kako je moj oče iz Spodnjega Zavratac po najkrajši poti peš hodil v Idrijo. Iz spodnjega Zavratac je po vozni poteh in stezi šel do Bezjakovega mlina v Črni, potem pa tudi po stezi navzgor pod "Tavelikim" Kovkom do kmetije v Zakovku, naprej po cesti do Trovta v Doleh

in od tam v Idrijo. To varianta poti so pri pešačenju v Idrijo uporabljali tudi drugi krajani iz Spodnjega Zavratac.

Še nekaj o poteh v Gornjem Zavratacu. Tudi "že stara" pot je od Brnka mimo Poldetove domačije vodila na sedanje križišče nad vasjo Zavratac. Ni pa bilo ceste od sedanjega gasilskega doma na križišče pod cerkvijo "na most" in s tega križišča mimo Rupnkove kapelice do domačije pri Rupniku. Z vaščani smo se pogovarjali, kako neki so potekale bogoslužne procesije mimo zavraških kapelic, ki so bile gotovo zelo spoštovane. Sklepali smo, da jih je na nekaterih mestih med sabo povezovala morda samo steza. Pot od Možinata do bivše "Mlekarn" tudi ni zabeležena, je pa gotovo bila, ker sta jo Brnkov in Možinatov grunt uporabljala za vodenje živine k studencu pri gasilskem domu, verjetno prvenstveno Možinatov, ki nima izkopanega vodnjaka - "šterne" in je uporabljal vodo od studenca pri "Mlekarni", ki je izviral na Možinatovi posesti.

Da je bila na začetku opisana pot: Podklanec – Zatrep v Črni – spodnji Zavratac – gornji Zavratac – Potok – Medvedje Brdo res večjega pomena, priča zapis takratne občine – županstva, Dole. V spisih občine Dole, ki je spadala pod Okrajno glavarstvo Logatec, najdemo več zapisov o potrebi popravila krajevne poti Podklanec – Medvedje Brdo preko Zavratac. Enega od teh zapisov bom tudi prepisal, originalni tekst se glasi tako:

RAZGLAS - Prepis

Občinska cesta od Podklanca čez Zavratac in Potok do Medvedjega Brda je zaradi deževja zelo poškodovana, tako da je poprava tega dela ceste neobhodno potrebna.

Za njeno redno vzdrževanje so občine Žiri, Dole in Rovte, vsaka po svojem ozemlju, po š. 16 zakona z dne 5. marca 1873. L. dež. zak. š. 8 v smislu občinskega zakona dolžne skrbeti. Po š. 27. ravno istega zakona so politična oblastva upravičena in zavezana, poganjati se zato, da so javne ceste in poti v takem stanju, kakršno zahtevajo zakoni. Ker se od strani gori imenovanih občin noče nič storiti, da bi se občinska cesta od Podklanca preko Zavratac in Potoka do Medvedjega Brda popravila in da se bode ta poprava vsaj takoj, ko bode mogoče v letošnji pomladi izvršila, bode 25., 26. in 27. februarja t. l. na licu mesta v navzočnosti uradnika o.kr. okrajnega glavarstva, inženirja

Naša dediščina

in cestnega nastojnika komisijski ogled, da se določi, kje in kakih poprav bode treba.

Iste dni bode se tudi potom zmanjševalne dražbe /minuendolicitacije/oddajalo delo in dobava potrebnega materiala za popravo te ceste. O. kr. okrajno glavarstvo bode stroške za popravo navedenega dela občinske ceste in ravno tako komisijske stroške, ako bode treba, z rubežnijo izterjalo od dotičnih zavezancev.

Komisija bode se sešla 25. februarja t. l. dopoldne ob 10, pred župnijsko hišo gospoda župnika Jakopa Ferjančiča v Zavratacu, kamor naj tudi pridejo zavezanci in udeleženci.

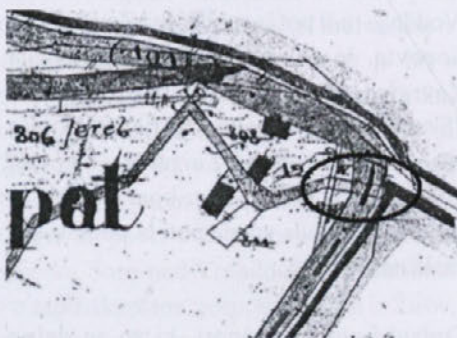
V Logatcu, dne 12. januarja 1889.

O. kr. okrajni glavar

D. Russ s. r.

Prej naštete poti iz Zavratac v različne smeri še danes dobro poznamo. Skoraj vse so vrisane tudi na kartah franciscejskega katastra, izjemoma smeri stez čez grapo Jakopnika in gornjega dela Črne. Na kartah pa manjkajo povezave zavraške poti v Sopovtu naprej na Vrh sv. treh kraljev, v Podklanecu ni vrisane povezave glavne zavraške poti skozi Črno s potjo, ki vodi

naprej v Brekovice, manjka ravninski del pri Podklanecu do kmetije Pri Pucu, kjer se začne vrisani žirovski del poti skozi Brekovice.

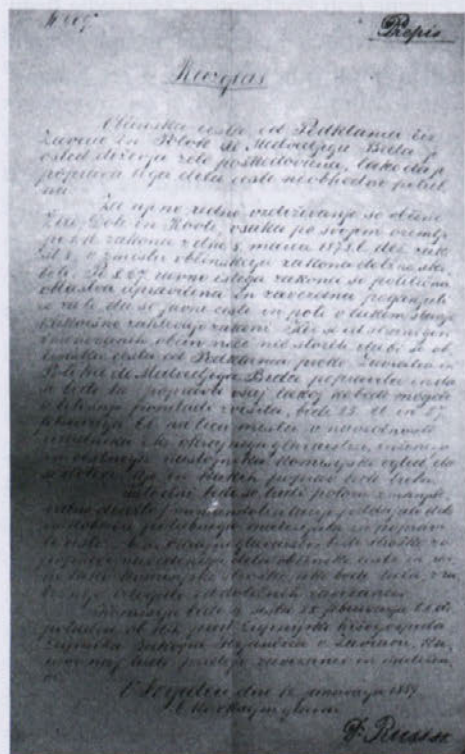
Vrisana brv čez strugo v Sopovtu – Katastrska karta Logaškega okrajnega glavarstva iz leta 1869.

Sotočje v Sopovtu je bilo sploh težko prehodno zaradi ozke grape in malo prostora, kjer bi lahko potekala pot, kanjon pod Sopovtom je bil še neprehoden. Podklanec pa je tudi bil področje zase, zaradi poplav, po ljudskem izročilu so šele po letu 1900 poglobili strugo Sore iz rovtarske smeri, ki je do takrat ob močnejših padavinah poplavljala vso Podklanško ravan. Povedati je treba, da je v Sopovtu služila za prehod preko struge na vrhovsko in rovtarsko stran le brv, v Podklanecu pa naj bi po ljudskem izročilu most preko Sore zgradili šele po letu 1900. Tako je bila verjetno glavna povezava med Izgorami in Zavratacem pot, ki vodi iz spodnjega Zavratac k "Skobli", od tam pa približno po isti trasi sedanje ceste v Izgorje. Po ljudskem izročilu je reko Soro prečkala preko plitvine. Po istem viru je bil tam most, zgrajen približno leta 1930. Ta smer poti je gotovo zelo stara in je bila takrat pomembna, saj so Izgorje do prve četrtine dvajsetega stoletja tudi spadale pod zavraško faro, kjer so tudi pokopavali pokojne.

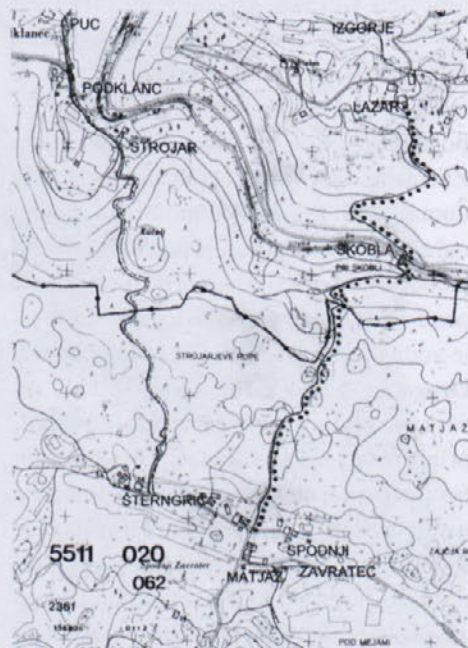
Med Izgorami in Zavratacem pa je vodila še ena krajša varianta poti. Ta druga pot ali, bolje, steza se je vijugala iz Izgorij od domačije "pri Lazarju" navzdol k "Skobli", tam je preko brvi prečkala reko Soro, kmalu potem pa z zavraškega dela vozne poti krenila naravnost navzgor do domačije pri Slabetu v spodnjem Zavratacu, kjer se je priključila na glavno pot v gornji Zavratac. Mučilo me je vprašanje, kako so v primeru pogreba prečkali reko Soro ob poplavih. Na katastrski karti Matjaževega grunta je pri

"Skobli" tik takrat še stoječega mlina narisana široka brv, ki je to pešpot naredila uporabno tudi ob poplavih. Bivša domačinka iz Izgorij, Pavla Gantar, se še spominja pogreba svoje babice na zavraško pokopališče, ko so uporabili sedaj opisano pot. Pripoveduje, kako utrujajočo pot so imeli "pogrebci" ob nošenju krste po stezi. Še podatek, ljudsko izročilo, ki izvira iz Izgorij: "Ker je v Zavratacu bila farna cerkev, je vsled tega bil Zavratac središče dogajanja za vse okoliške vasi", zato so bile poti vanj tako zelo pomembne. Brv velikega pomena – starejši se je še spomnimo – je bila tudi tik pod Bezjakovim mlinom v Črni, preko potoka Črne, ki je povezovala zavraško pot, ki je vodila skozi "Klokoč", s stezo, ki je vodila v Ravne, Zakovk in Žirovnico. Tudi za vas Ravne je treba napisati, da so spadale pod zavraško faro in so to pot verjetno uporabljali tudi ob pogrebih, ker je preko brvi samo enkrat prečkala potok Črne.

Podklanec je v Zavratac imel razen steze, ki jo še danes uporabljamo, še eno smer poti; tudi tu bom zapisal, da je bila bolj steza, ki je danes že pozabljena, je pa njen potek še vedno dobro viden, in so jo krajani Podklanca tudi uporabljali ob pogrebih pokojnikov na zavraško pokopališče. Bila je sicer daljša varianta, bila pa je bolj uporabna

Zapisnik Okrajnega glavarstva Logatec o popravilu ceste Podklanec – Medvedje Brdo.

Potek tovorne poti spodnji Zavratac, Podklanec – označeno črtana črta; Stara steza iz spodnjega Zavratac mimo Skoble k Lazarju v Izgorje – označeno s pikami.

Naša dediščina

od sedanje steze ki vodi skozi ozek vsek nad vasjo. Ta pot poteka po sedanji "Pucovi" vozni poti nad Podklanecem proti zahodu, nato pa zavije levo mimo pečin v Pucovem gozdu, mimo "Pucovega kotla" in pod spodnjim Zavratacem pripelje na omenjeno pot Podklanec - Medvedje Brdo.

K tem opisom je treba dodati tudi v starih kartah vrisano pot v dolini Potoka, ki je vodila po sedanji trasi od domačije pri Apaltarju po medvejski strani ob vodotoku navzgor pod Veharše in naprej na Veharše, druga pa se je vijugala tudi od Apaltarja navzgor k domačiji pri Požnelu. Obe ti poti se še uporabljata. Potok pa je sicer iz vasi tudi imel več stez v različne smeri, predvsem "bližnjic", kot jim rečemo po domače.

Ker so bile grape takrat tako zelo težko prehodne, pa so bile poti toliko bolj razpredene po hribih, pobočjih in slemenih, te smeri so pa povečini že narisane na prvih katastrskih kartah in jih bom sedaj tudi naštel. Izgorje so imele pot čez Opale, Goropeke v Žiri; in na logaško stran čez Hleviša na Sv. tri kralje, in ena smer iz Hleviš na Hlevni vrh in naprej v Rovte. Iz Rovt v rečno dolino: čez "Brnkov grič v Rovtah" po gozdu, potem se je spustila v rečno dolino Sore; pri sedanjem priključku ceste s Kamenikovega griča na logaško cesto; končala pa se je na Brnkovem logu. Druga smer iz Rovt: čez Rožmanov vrh navzdol v Sopovt. Kamenikov grič ima povezavo v dolino v smeri Rovt. Stara smer je tudi iz Raven, nad Črno pod Kovkom k Trovtu v Dole. To je bilo sicer malo suhoparno naštevanje in opisovanje, vendar bo bralec

Kraj, imenovan »Skobla«, kjer se konča ravnina Brekovic, v smeri proti Rovtam; tu je bila preko Sore brv za Izgorje, tudi mlin in žaga.

ki ga tema zanima, iz tega izluščil kaj uporabnega.

Splošna ugotovitev bi bila, da so se takrat zelo izogibali grap in so jih po sili razgibanosti terena s potmi in stezami samo prečkali, verjetno zaradi pogosto naraslih voda; mostov še ni bilo in so poti gradili predvsem po hribovitem svetu, zmeraj so izbrali najkrajšo možno traso, hud klanec ni predstavljal nikakršne ovire. Zelo so pazili, da niso uničevali obdelovalnih površin. Logaško glavarstvo je celo z odlokom prepovedalo gradnjo novih poti po obdelovalnem svetu. Starejši prebivalec Žirov mi je povedal, da so v Žireh za vozno pot uporabljali tudi strugo manjšega potoka. V zvezi s hudimi klanci pove Janez Kogovšek - Svetlik iz Potoka po pripovedovanju svojih prednikov, da so za prevoz težkih bremen - lesa, v hudih klancih vpregli tudi po štiri pare volov skupaj v vprego. Če danes še najdemo kje sledi nekaterih opuščenih starih poti, vidimo, da so bile zelo ozke, širina je komaj zadoščala za dve vprežni živali v paru.

Pa se vrnimo nazaj še v čase tovorjenja. Nič novega ne bom napisal, če bom napisal, da je poljanska smer tovarne poti na Primorsko potekala tudi po dolini Brekovic čez Zavratac naprej na Veharše itd. Napisal bi pa nekaj zanimivosti o delu te poti med Podklanecem in spodnjim Zavratacem in tudi o vasi Podklanec in njeni vlogi pri tovorjenju. Kot vir mi bosta pomagala ljudsko izročilo, tudi nekaj še obstoječih sledi teh poti, in tudi najdeni predmeti v zvezi s tem.

Ožina nad Podklanecem, vrata, po katerih naj bi vas dobila ime Zavratac.

Že kot otrok sem velikokrat slišal pripovedovati starejše o tovorjenju čez

Zavratac, o tem smo slišali tudi v osnovni šoli in da ima naša vas ime po izkopani ožini nad vasjo Podklanec, ki naj bi tvorila nekakšna vrata, odtod tudi ime naše vasi - "za vratmi" - "Za vratci" - "Zavratac", najbolj avtohtono ime našega kraja, in sedaj Zavratac; čeprav se je v zadnjem času našel vir, ki nakazuje, da bi ime našega kraja lahko imelo tudi drugačen izvor. Torej, ta zanimivi del steze, ki res daje podobo tovarne poti, poteka od domačije pri Strojariju v Podklanec do obronka gozda pod domačijo na Šterngriču v spodnjem Zavratacu, kjer se spoji z vozno potjo. Ta del ima tudi najizrazitejšo sledi. Na omenjenem področju je teren zelo kamnit in težko prehodan. Takoj nad Strojarijevo domačijo je hud vzpon, kjer je še zdaj uporabljena pešpot-steza, ki se vijuga po klancu in se prebije skozi že omenjeno ožino. Tu se teren malo razširi nad košenino, nakar navzgor preide spet v kamnit svet. Na tem kamnitem delu se zelo jasno vidijo jarki, ki poglobljeni vijugajo med kamenjem, tako da je linija dokaj položna.

Vstop tovarne poti na eno izmed jas, ki jih je prečkala.

Težko bi verjeli, da se je narava tako sistematično poigrala s kamnitim svetom in sama naredila take vijugaste kanale. Na zemljatih predelih je na nekaterih krajih viden še nekakšen vzporeden potek tovarne steze, ki so jo verjetno uporabljali v suhih obdobjih. Sedaj so te steze in jarki že poraščeni, ker sedanja steza oziroma naprej tudi vozna pot poteka drugje. Značilnost te tovarne poti je, da je zelo večje speljana po kamnitem terenu. Ta pot prečka tudi nekaj "včasih verjetno s travo poraščenih" jas, ki jih ta pot ni zgrešila, kajti zelo so primerne tudi za počivališče. O znamenitih vratih:

Nаша dediščina

čprav je skale že prerasel mah, se vidi, da je to ožino prekopala človeška roka, kajti dolino, ki leži zraven, obkroža kamnit obronek, ki je na tem mestu prekopan, kjer se v kamnu še najde sled izvrtine od svedra, delo človeka. To pomeni, da je ožina bila izkopana zaradi lažjega prehoda. Sledi te steze se ne da tako dobro opisati, niti je ne more prikazati fotografija, je pa vredna ogleda, ker se v naravi kaže zelo jasna slika poti.

Strojarijeva hiša v Podklancu, postajališče tovornikov.

Sedanji gospodar na Strojarijevi domačiji, Ivan Leskovec, mi je po ljudskem izročilu svojih prednikov povedal kar nekaj zanimivosti o tovorjenju. Njihova domačija je imela dva hleva, od katerih je bil eden namenjen samo za postanek tovornih konj tovornikov. Ker vodotok reke Sore po dolini Brekovic takrat še ni bil reguliran, je reka ob malo obilnejšemu deževju že poplavlila in ravnina proti Žirem ni bila prehodna. Tudi mostov še ni bilo. Tako so se tovorniki, kadar so prihajali s Primorskega, ob poplavih ustavili pri Strojariju, raztovorili in počakali, včasih tudi po več dni, da je reka upadla, da so lahko nadaljevali pot proti Žirem. Po pisanju zgodovinarja Pavla Blaznika je bilo tovorništvo v Loškem gospostvu prisotno še do konca osemnajstega stoletja. V "Ledinski kroniki" pa je tudi zapis, da "do leta 1820 ni bilo še nikakršnih poti in se je le tovorilo." Ta dva podatka podpirata dejstvo, da je to ljudsko izročilo povsem verodostojno. Torej, gotovo je Strojarijeva domačija – takrat še kajža – nastala prav z namenom ponuditi zatočišče tovornikom v takih primerih in ji je bila ta usluga poleg hišne obrti – "strojenja usnja" – tudi dodaten vir preživetja, kajti v svoji začetni posesti je imela v lasti zelo malo obdelovalne zemlje.

Druga domačija v Podklancu, ki bi jo tudi lahko povezali s tovorjenjem, je imela gostilno, ker domačija še sedaj nosi hišno ime "Pri Birtu".

Konjska podkev, najdena pri Strojarijevi hiši v Podklancu.

Kot nekaka potrditev te tovrne poti so tudi, lahko bi rekli, majhne najdbe predmetov v neposredni bližini in celo na sami poti. Pred nekaj leti je najdena konjska podkev na domačiji Šterngrič na njivi, poleg poti iz Podklanca, in je še shranjena. Ivan Leskovec-Strojar mi je povedal, da je že pred časom našel podobno podkev prav v jarku tovrne steze nad znamenitimi vrati, vendar jo je zavrzel. Je pa pred dvema letoma pri kopanju jarka za vodo v bližini svoje hiše spet naletel na tako podkev, v kateri sta bila še dva žeblja, to podkev pa hrani še danes. Najti konjsko podkev ni nič posebnega, ljudski pregovor pravi, da najdena podkev prinaša srečo. Te najdene konjske podkve pa so drugačne oblike od podkev, ki jih za podkovanje konj kovači uporabljajo v mlajšem obdobju in danes. Te najdene podkve so v prednjem delu precej širše, tudi najdena žeblja sta drugačne oblike, vidi se, da sta ročno skovana. Ko sva najdeni podkvi primerjala, sva videla, da sta popolnoma enake oblike; in še ena posebnost, sta kar nekoliko manjši od normalnih konjskih podkev, kar pomeni, da so za tovorjenje imeli konje manjše velikosti. To misel o manjših konjih je Ivan Leskovec kot star konjerejec podkrepil z razlago, da so majhni tovrni konji zelo okretni na težko prehodnih poteh in veliko bolj vzdržljivi od velikih. Taka oblika konjskih podkev se v današnjih časih ne uporablja več. Še ena zanimivost v zvezi s tovrno potjo: na robu gozda pod omenjeno domačijo v spodnjem Zavratacu tovrna pot naredi ovinek v stran, tako da se približa

naravnemu studencu, verjetno ne naključno. Morda še tudi dodatek k temi o tovrnih poteh. Najdemo ga v "Ledinski kroniki", kjer so tudi omenjene take poti, in se dobesedno glasi: "Še dandanes se na Vodica poznajo pota, jarki, ki so silno obrabljeni vsled jahanja, in ko je bila ta pot obrabljena, naredili so ob grebenu drugo. Takih obrabljenih in zapuščenih, sedaj že zaraščenih in delom že zasutih potov se še sedaj vidi od Mrzlega vrha proti Fužinam."

Konjska podkev, najdena blizu tovrne poti pri domačiji Šterngrič.

Posebna vrsta poti v starih časih pa so bile tako imenovane "gojne". Izraz za imenovanje teh poti je še danes v uporabi v našem kraju in okolici. Te poti so uporabljali največ le za vodenje živine k studencem za napajanje ali na pašo, pa tudi za vožnjo z vpregami. "Gojne" so imele nekaj svojih značilnosti. V Zavratacu so vsi "grunti" imeli svoje "gojne". Neredki so bili tudi primeri, ko sta sosednja grunta imela skupne "gojne" v souporabi, običajno po meji "termanu", spet z namenom, da se uniči čim manj obdelovalne zemlje. Tak primer souporabe je bil tudi v sosednji vasi Ravne. Ta zvrst poti je glede na svojo uporabnost imela tudi še nekaj značilnosti. Da niso imeli težav s pregonom živine, so ob teh poteh uredili razne naravne ovire, oziroma so te poti bile ograjene na več načinov, glede na naravne danosti ob teh poteh. V največ primerih so k tem potem vozili kamenje z njiv, ki ga je sčasoma prerasl gromovje in je tvorilo nekakšno brežino ob poti. Tudi so ob poti nasadili gosto živo mejo iz gabra, ki so jo

Naša dediščina

tudi negovali na takraten način. Sekali so jo približno meter od tal, ko je preveč zrasla v višino. Tako je v spodnjem delu nastala naravna ograja, ki je živini branila, da bi uhajala s poti. Taka živa meja ob poti je bila v spodnjem Zavratacu od Slabeta proti Šterngriču in potem en del poti v smeri proti Podklancu. Bila je tudi v Podklancu pri Pucu in Strojariju. Spet malo drugačen način ograditve poti, ki je le služila za vodenje živine, je bil tudi v spodnjem Zavratacu pod sedanjo domačijo Šterngrič. Tam je studenec, ki je v prejšnjih časih služil tudi za napajanje živine, do katerega je bil odcep s poti, ki vodi v vas Podklanc. Ob tem kratkem odcepu je bilo po obeh straneh zloženo kamenje v višini kakih 80 cm, kar je tvorilo ograjeno pot s kamenjem po primorskem vzoru – "okolica Cola in Predmeja". Očitno so v okolici teh "gojn" na njivah izkopavali kamenje za namenom izboljšati obdelovalne površine in to kamenje zložili v "škarpo" ob poti.

Po pripovedovanju sedanjih lastnikov "gruntov" v Zavratacu in Potoku pa so "gojne" marsikje potekale tudi po običajnih voznih medkrajevnih poteh; tak primer je na Mravljajah: stara trasa poti od domačije do sedanjega križišča ceste za Zavratac – to so bile Mravliškovke "gojne". Svetlikov

"grunt" je imel "gojne" od bivšega hleva po sedanji cesti do vodotoka v Potoku. Stara pot od Svetlika na Medvejsko stran pa je bila speljana po vzhodni strani Svetlikove hiše naravnost čez potoček k domačiji Pri Apaltarju. Ravno tako so tudi vsi zavraški "grunti" imeli "gojne", in sicer od sedanjega križišča nad vasjo Zavratac do Poldetove domačije; ta del poti vaščani še danes imenujemo "gojne" – "Možinatove gojne". Brnkov in Možinatov "grunt" sta imela tudi skupne; in sicer po meji – "termanu" od obeh domačij do zavraškega potočka; na Zavratačanom znano ime kraja "Mlake", pri hiši št. Z 17. Sicer pa so bile tudi Rupnkove "gojne", pod sedanjim Maticovim gričem na južni strani; Matjaževe, nad njivami v smeri Loma, po ljudskem izročilu, do studenca pri Lomu. In še ene po bivši meji – "termanu" med Matjaževim in Slabetovim gruntom, od Slabeta na severno stran navzdol, po katerih je potekala tudi prej opisana krajša pešpot iz Izgorij v Zavratac.

V začetku dvajsetega stoletja se je strategija trasiranja poti začela zelo spreminjati. Ceste so začeli graditi po rečnih dolinah in začeli so se izogibati klancem. Po letu 1910 so začeli graditi cesto iz Žirov v smeri Logatca; čas gradnje je približen. In tudi prekopali so do tedaj zelo ozko sotesko pod Sopovtom. V zvezi s to cesto je treba povedati, da je do tedaj soteska Sopovta bila neprehodna. Od "Skoble", kjer se konča ravninski svet Brekovic in Podklanca, pa do Sopovta sta do takrat vodili samo dve stezi, in sicer ena po izgorški strani Sore do Matjaževih kamer, kjer se je strmo dvignila in obšla sotesko – sledi so še vidne – in se potem spustila nazaj v Sopovt. Druga smer od "Skoble" pa je vodila po zavraški strani nad Matjaževimi kamrami do Sopovta. Iz Sopovta pa naj bi v tem času že bila pot do Brnkovega loga. Torej, ta nova cesta je v tem času odprla zelo pomembno povezavo do Logatca, kajti skozi Logatec je takrat že tekla železnica. Po pripovedovanju starejših ljudi so v Logatec na železnico z vpregami prepeljali zelo veliko lesa vse iz Žirov in iz naše bližnje okolice, seveda tudi z drugih območij, ki gravitirajo na to cesto.

Sočasno z odprtjem te ceste so bili zgrajeni tudi prvi mostovi po Brekovicah in v Podklancu. Verjetno je bil v teh letih zgrajen

tudi most v Potoku, na cesti, ki povezuje Zavratac z Medvedjim Brdom, podatka o tem nisem našel.

Zavratac je pod italijansko okupacijo tudi dobil novo, sodobnejšo cesto z Mravljaj v Zavratac, ki pa je ostala zaradi konca italijanske okupacije nedokončana. Sicer so Italijani imeli namen narediti cestno povezavo še naprej iz gornjega Zavrataca od sedanje domačije Zavratac 20, pa po dolini Jakopnika naprej na Brnkov log. Ker se je začel pojavljati tudi avtomobilski promet, so začeli tudi širiti dosedanje važnejše vozne poti. Tako je bila pod Italijo razširjena tudi cesta iz spodnjega v gornji Zavratac.

Zavratac pa ni imel dobre prometne povezave naprej do ceste Logatec – Žiri. Iz spodnjega Zavrataca je sicer vodila že omenjena stara pot do Sopovta, ki je bila primerna le za vožnjo z vpregami, in druga smer preko Loma na Brnkov log, ki pa je bila tik nad Brnkovim logom zelo strma.

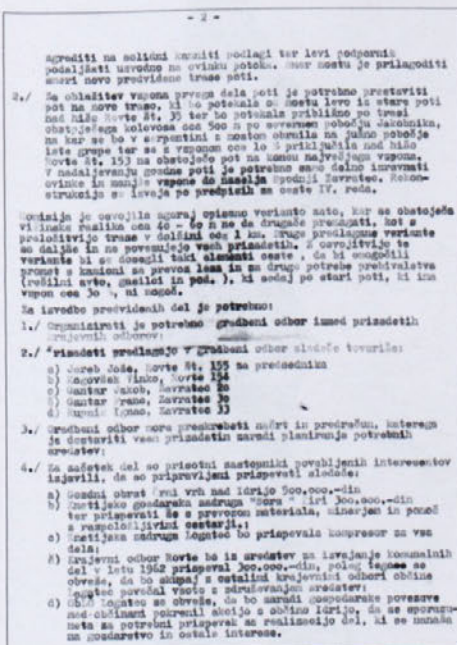
Jeseni 1961. leta, se je začela priprava na gradnjo dela ceste po novi trasi z Brnkovega loga do domačije na Lomu in posodobitev (širitev in nižanje klancev) naprej od domačije na Lomu do spodnjega Zavrataca. Dela so trajala približno tri leta. Sedaj imata Zavratac in Potok večini asfalt na vseh cestnih površinah, preko Zavrataca pa imamo zato veliko tranzitnega prometa. Zgodovina se je na neki način ponovila, včasih tvorjenje z Gorenjske na Primorsko, sedaj sodobni promet med istima območjema, v obeh primerih je Zavratac pomemben.

"SKOBLA" - Je kraj ob reki Sori, kjer se konča ravninski svet Brekovic pri vasi Podlanec v smeri Rovt.

VIRI:

Večino podatkov v obliki ljudskega izročila v tem sestavku iz doline reke Sore in okolice Podklanca je dal Ivan Leskovec iz Podklanca. Pogovori s krajani Potoka in Zavrataca Zgodovinski arhiv Slovenije Ledinska Kronika

Janko Rupnik

Del zapisknika o pripravi na gradnjo ceste z Brnkovega loga do Loma in razširitev te ceste v spodnji Zavratac, datum zapisknika: 30. 9. 1961.

Iz zgodovine

Kresovi

Kres, slavnostni ogenj, zakurjen vrh griča, da je viden daleč naokoli.

V mojih mladih letih smo kurili kresove trikrat v letu. Najprvo za praznik Janeza Krstnika 24. junija, nato za praznik svetega Petra in Pavla 29. junija in nato še 5. julija za praznik svetega Cirila in Metoda. Seveda se je kres kurilo vedno zvečer pred praznikom. Že jeseni so posekali veliko grmovja, da se ne bi spomladi zgodilo, da bi zmanjkalo časa za pripravo dračja. Pa še posušilo se je, da je potem bolj gorelo. Enkrat so kurili pri enem sosedu, drugič za drugi praznik pa pri drugi hiši tako, da se ni samo eden trudil in napravljaj materiala za kres. To je bilo preveč samo za enega, saj je bilo treba pripraviti veliko vej in dračja.

Ob kresu se je zbrala vsa mladina iz bližnje okolice in tam so prepevali domače pesmi. Vriskanje domačih fantov je odmevalo daleč naokoli. Pa še kakšen možakar z orglicami se je kdaj našel in zaigral katero muziko – in mladina je veselo zaplesala okrog kresa. Seveda to razigrano veselje je bilo čisto sproščeno, saj takrat sploh pira in vseh teh napitkov ni bilo. Vino je bilo drago in sploh ni bilo v navadi, da bi stregli pijačo na takih domačih zabavah. Pa saj tudi denarja ni bilo. Za praznik Janeza Krstnika se je za okna in vrata zataknilo cvetje. Hiše so bile stare in

okna so imele velike špranje in se je to cvetje lahko zataknilo. V hiši smo pa po tleh potrosili drobno natrgano cvetje in to vse v čast Janezu Krstniku.

Za prvi maj se takrat ni kurilo kresa, saj po vaseh ni bilo tovarniških delavcev, bili so samo kmetje in ubogi kajžarji, ki so garali pri velikih kmetih. In ti niso praznovali teh državnih praznikov.

Danes se sploh ne pripravi nobene prireditve, če ni prisotna pijača in jedača. Potem pijača naredi svoje in nekateri so malo v rožcah, pa pride do preprirov in razprtij.

Stari pregovor pravi, da o kresi se dan prevesi. Pa tudi ena stara pripovedka pravi, če si na kresno noč dal v čevljev praprot in njeno seme »trose« in šel opolnoči v gozd, da si slišal, kako se živali pogovarjajo.

Jaz sama tega nisem preverila, če pa je kdo drug, pa naj pove, kako je bilo poslušati medveda, ko je lomastil za njim.

Pa saj v gozdu srečaš mnogo teh živalic in jih lahko mirne duše opazuješ. Četudi nimaš praproti v čevljih, se veliko lepega od njih naučiš.

Olga Vehar

Poezija

Zakaj?

Zakaj na tem svetu
je toliko gorja,
vse nekam hiti, drvi,
ljudem miru ne da.

Po svetu lakota ljudi mori,
veliko bolnih trpi,
lačni so kruha in miru,
le kje pravica je doma?

Veliko vojn po svetu divja,
miru se več ne pozna.
Preлива se kri nedolžnih ljudi,
orožje se množi,
življenje nič več vredno ni.

Zakaj ne znamo več v miru živeti,
kam to pelje naš rod,
nesreče in žalost povsod.

Zakaj ni veselja in miru,
da srečni bi bili vsi.

Vedno ta nesrečni zakaj,
o ljubi Bog, odgovor daj,
da bo rešen ta večni »Zakaj!«

Olga Vehar

**POPRAVEK PODATKA IZ PREJŠNJE
ŠTEVILKE "OGLARJA" 2009/2**

V sestavku "RAST ŠTEVILA DOMAČIJ
IN PREBIVALSTVA" je domačija na
Lomu s staro hišno številko Zavratac 11
pravilno vpisana kot "Matjaževa koča".

Janko Rupnik

Šolske strani

KAKO UDOMAČIŠ PALČKA

Robi Kogovšek

Če boš ujel palčka, mu moraš dati ime. Ujel sem ga, ime pa sem mu dal Navihani palček. Njegova najljubša jed so sladkarije. Vedno mora biti s teboj, kamorkoli greš. Kopati se mora petkrat na dan, zobe si mora umiti sedemkrat. Na dan porabi šest past. Igral se bo s teboj in tvojimi prijatelji. Naučil se bo tvojih šal. Če boš pustil palčka samega doma, bo vse prestikal in razmetal. Zato mora biti nekdo doma.

Zna delati to, česar ti ne znaš. Palček pa ne zna, kar znaš ti. Toda rad se uči. Zna delati velike okusne torte in palačinke. Ko pečem palačinke, me pocuka in reče: Jaz bi pekel. Dovolil sem mu, da lahko. Poskusim. Okusne so.

Palček včasih govori prelepo, včasih grdo in tudi presmešno. Najraje pa piše pravljice in pesmice, smešne in zabavne o škratih. Spat gre od desete do pol ene ponoči. Strah ga je pajkov, zato zleze pod odejo in hitro zaspi.

KAKO UDOMAČIŠ MLADEGA DUHKA

Marcel Tušek

Če hočeš dobiti duhka, moraš na podstrešje, ki je temno in strašljivo. In če ga hočeš dobiti, moraš biti pogumen in tih, ker se prestraši in zbeži stran izpod podstrešja. Ujameš ga z mrežo za metulje.

Duhcu moraš vsak večer prebrati pravljico o duhovih. Kadar ni nikogar doma, ga moraš zapreti na podstrešje in zapreti okna.

Duhec zna narediti sadno kupo. Izvrstno zna brisati prah po policah in po tleh. Spati mora pri tebi. Prej si mora umiti zobe, sicer mu smrdi iz ust.

Če boš z njim lepo ravnal, bosta lahko še dolgo prijatelja.

KAKO RAVNAŠ S PALČKOM

Maša Menegatti

Če pride palček v tvojo hišo, se ne ustraši, ampak ga lepo sprejmi. Palček je deževno juho, kislice in gobovo juho.

Pri čistoči je palček zelo priden, ko si umiva zobe in češe lase. Umivati ga moraš vsak dan. V banjo natočiš 40 litrov vode in veliko mehurčkov in vaš palček bo užival.

Palček ima zelo grdo navado pri jedi. Špagete je tako, da mu gredo skozi nos. Želim ga naučiti, da bo jedel lepo.

Palček mora spati v prostoru, v katerega maček ne more, sicer ga mačka zamenja z mišjo. Paziti morate, da palčka ne vzame orel. Najbolj bo užival poleti na vrtu med jagodami. Ves bo vznemirjen, če ga boste vzeli s sabo po gobe. Je izvrsten pomočnik pri iskanju gob. Domov se boste vračali s polno košaro gob, sredi katerih bo sedel palček. Palček je zmožen vsega tega.

Palček bi bil zelo rad vaš prijatelj in če greste v gozd, vzemite seboj ta priročnik, kajti če si želiš palčka, se ti bo želja uresničila.

Šolske strani

KAKO UDOMAČIŠ DUHA?

Gaja Kuščer

Če ti v hišo pride duh, se nikakor ne prestraši, ampak ravnaj po naslednjih napotkih.

Duha moraš prikleniti na vrh, ker ti bo drugače odplapolal drugam.

Duha lahko naučiš različnih umetnij. Lahko bo kuhal, pospravljal ali strašil vlomilce.

Seveda pa ga ne smeš pustiti lačnega. Duh ima najraje sladkarijo njegove barve – belo čokolado! Lahko mu daš tudi mleko ali pa kakšen bel sladoled. Tudi riža se ne bi odrekel.

Duh obožuje umivanje zob. Ko mu jih umivaš, pazi, da ti ne odgrizne roke, sicer pa se strašno boji vode in ne mara kopanja. Če ga kdaj pelješ na sprehod, ga boš moral čez luže kar nositi.

Zvečer nikakor ne sme gledati risank, sicer bo ponoči tako smrčal, da ne boš mogel spati! Kadar bo nevihta in bo treskalo in grmelo, bo tvoj duh norel od sreče.

Če boš ravnal po navodilih iz tega priročnika, bosta ti in duh preživela veliko srečnih dni.

KAKO RAVNAŠ Z UDOMAČENIM DINOZAVROM

Jakob Pintar

Če ti bo mama kupila za rojstni dan pravega dinosavra, ga moraš peljati na sprehod na vrvici, če ne, ti zbeži. Zelo rad ima luno, zato ga pelji ven tudi zvečer.

Na dinosavra lahko pritrdiš kamero, da snema, kako se dogaja na nebu. Potem si lahko ogledaš dokumentarce.

Najrajši ima meso ali ribe. Če je sladkarije, zbolji. Nič sladkarij!

Rad se kopa in umiva zobe.

Nič filmov, če ne, se mu kolca ali riga.

Dinosaver rad kaže jezik sosedovim kravam in rad računa ter riše. Zelo rad bere knjige o zgodovini.

Zvečer gre spat po polnoči. Da zaspi, rabi ajo (rjuho).

Če boš upošteval navodila, boš z dinosavrom lahko odletel v svet dinosavrov.

KAKO RAVNAŠ Z UDOMAČENO VILO?

Maruša Rejc

Če se slučajno na vaše podstrešje vseli vila, jo moraš ujeti. Nežno jo moraš prijeto na roko in odpeljati v dnevno sobo na peč, da ji bo toplo. V petih minutah ji moraš postlati z rožnatimi odejami. Če tega ne storiš, bo ušla. Ko to storiš, moraš pripraviti višnjev kompot. Če sprejme skodelico kompota, bo ostala pri tebi. Poleg kompota obožuje tudi višnjev zavitek, višnjev sladoled, višnjev puding in višnjev sok. Če ga pozimi ne boš imel, jo boš izgubil.

Te vile ne govorijo, ampak jih moraš ti razumeti. To ni težko.

Vila se skopa enkrat na dan. Kopel mora imeti najmanj 20 cm vode. Ne sme biti prevroča, saj so vile zelo občutljive.

Ko jo boš že dolgo imel v hiši, bo začela uporabljati čarovnijo. Pričarala ti bo hišo, ki bo še večja kot ta, in velikansko kmetijo.

Vila je zelo prijazna in ji lahko zaupaš. Lahko gre na sprehod v naravo in prišla bo nazaj. Če boš tudi ti prijazen z njo in boš lepo skrbel zanjo, bo ostala pri tebi.

KAKO RAVNAŠ Z UDOMAČENO GORILO?

Mitja Kogovšek

Če ti oče kupi živo gorilo, ji daj ime, da jo boš lahko poklical k sebi. Nato ji daj jesti zelo dolge špagete, ker obožuje srebanje špagetov.

Pozimi bo živela gorila v kurilnici, poleti pa na drevesu.

Gorila obožuje umivanje zob, enkrat na dan porabi polovico zobne paste. Lahko jo pelješ tudi k zobozdravniku.

Gorila zna kazati jezik, govori zelo smešno in grdo, zato moraš paziti, da ne uporabljaš kletvic. Lahko nam je v veliko pomoč, posebej pri obiranju sadja, da namesto mene gre na drevo in ga začne otesati. Mi jabolka samo pobere. Gorila dela tudi zelo zelo dobre palačinke in iz njih okusno torto.

Gorila gleda zvečer grozne filme. Ko gre po filmu spat, jo je strah in začne jokati. Prebrati ji moraš pravljico, da se pomiri. Posebej rada ima pravljice o džungli.

Če boš upošteval navodila, bo gorila ostala pri tebi.

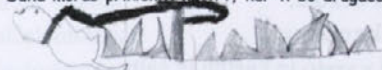
Šolske strani

KAKO UDOMAČIŠ DUHA?

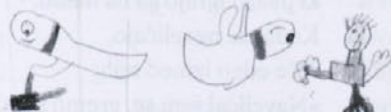
Gaja Kuščer

Če ti v hišo pride duh, se nikakor ne prestraši, ampak ravnaj po naslednjih napotkih.

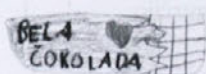
Duha moraš prikleniti na vrvi, ker ti bo drugače odplapolal drugam.

Duha lahko naučiš različnih umetnij. Lahko bo kuhal, pospravjal ali strašil vlomilce.

Seveda pa ga ne smeš pustiti lačnega. Duh ima najraje sladkarije njegove barve - belo čokolado! Lahko mu daš tudi mleko ali pa kakšen bel sladolead. Tudi riža ne bi odrekel.

Duh obožuje umivanje zob. Ko mu jih umivaš, pazi, da ti ne odgrizne roke, sicer pa se strašno boji vode in ne mara kopanja. Če ga kdaj pelješ na sprehod, ga boš moral čez luže kar nosit.

Zvečer nikakor ne sme gledati risank, sicer bo ponoči tako smrčal, da ne boš mogel spatil. Kadar bo nevihta in bo treskalo in gmelno, bo tvoj duh norel od sreče.

Če boš ravnal po navodilih iz tega priročnika, bosta ti in duh preživela veliko srečnih dni.

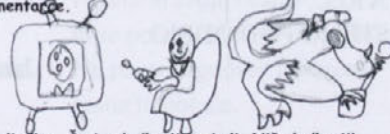
KAKO RAVNAŠ Z UDOMAČENIM DINOZAVROM

Jakob Pintar

Če ti bo mama kupila za rojstni dan pravega dinosavra, ga moraš peljati na sprehod na vrvici, če ne ti zbeži. zelo rad ima luno, zato ga pelji ven tudi zvečer.

Na dinosavra lahko pritrdiš kamero, da snema, kako se dogaja na nebu. Potem si lahko ogledaš dokumentarče.

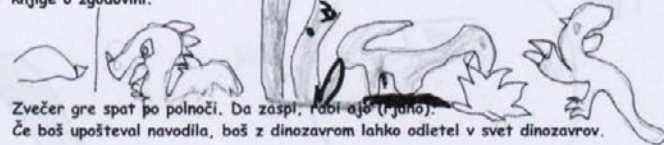
Najrajši ima meso ali ribe. Če je sladkarije, zboli. Nič sladkarij! Rad se kopa in umiva zobe.

Nič filmov, če ne se mu kolca ali riga.

Dinosaver rad kaže jezik sosedovim kravam in rad računa ter riše. Zelo rad bere knjige o zgodovini.

Zvečer gre spat po polnoči. Da zaspi, rabi ajo (r.juno). Če boš upošteval navodila, boš z dinosavrom lahko odletel v svet dinosavrov.

PRIROČNIK

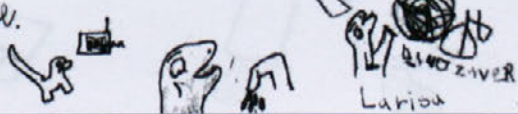
Kako z dinosavrom

Se ti je zgodilo, da si v sobi našel dinosavra? Ta priročnik ti pove vse o dinosavrih. Dinosaver potrebuje ogromno prostora, saj je od glave do repa zelo dolgo. Dinosaver je zelenjava, razen solate in čebule.

Najraje ima sladkarije, kot so sladolead, lizike in piškoti. Dinosaver se sploh ne mara kopati, ampak si zelo rad umiva zobe. Čisti si jih z metlo. - zolno

Tvojega ogromnega ljubljénka lahko naučiš kuhati in pometati, toda dinosavra zelo veseli odpiranje vode - vodne pipe! Če dinosavra ne opazis je lahko vse poplavljenno. Če dinosavru kaj daš, nič prosim. Dinosaver zelo rad riše z flumastri po steni! Zvečer moraš dinosavru zapeti uspananko. Grozljivk ne sme gledati, če ne bo začel jokati. Strah ga je svoje sence pa tudi če se pogleda v ogledalo se ustraši. Če boš imel dinosavra moraš z njim ravnati kot pišč.

Larisa

Šolske strani

KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE

KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE?
PALČEK SKAČE PO LUŽAH,
IZ LUŽE V LUŽO,
IZ LUŽE NA PEČ,
GA GREJE TA REČ.
S PEČI V POSTELJO POD ODEJO.

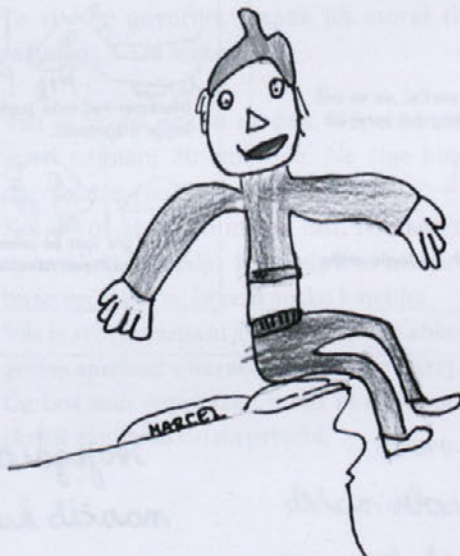
Marcel

KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE

KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE?
KADAR DEŽUJE,
SE PALČEK V BRANJU RADUJE.
BERE O PALČKIH STARČKIH,
O NARAVI VSEZNALČKIH.

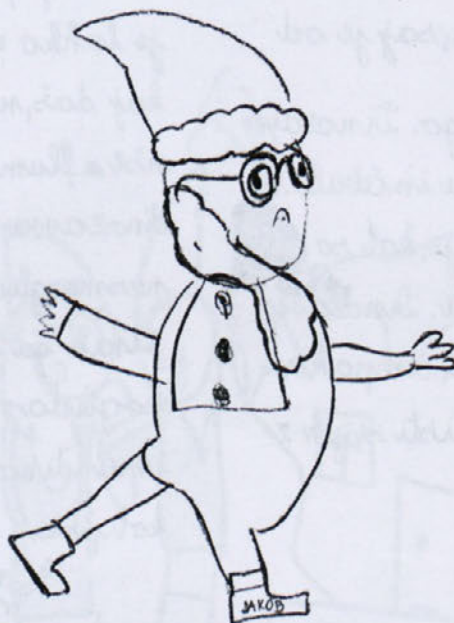
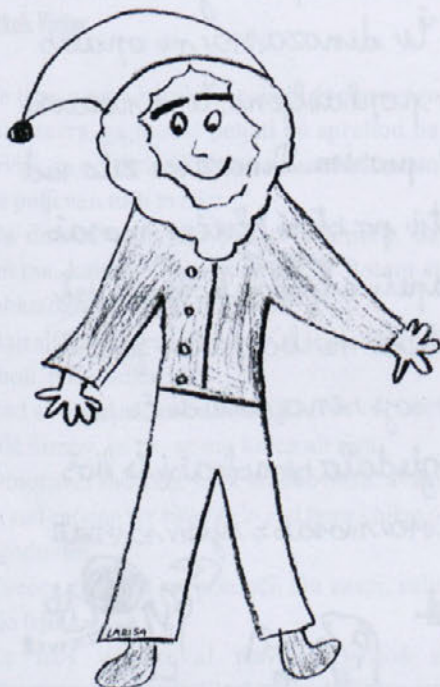
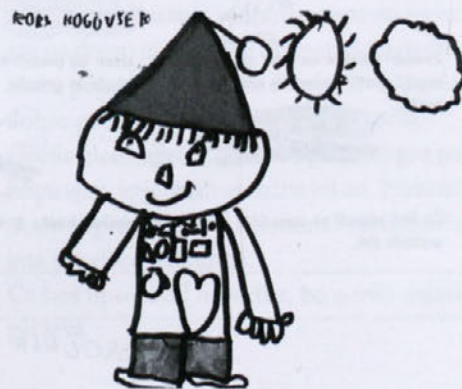
Jakob

KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE

Kaj delajo palčki,
kadar dežuje?
Kadar dežuje,
palček zmaguje
v štiri v vrsto in kartah in šahu,
ki palčki igrajo ga na mahu.
Kadar se naveličajo,
reče eden izmed njih:
»Naveličal sem se, gremo spat!«
In zaspijo
in zasmrčijo.

Robi

Šolske strani**KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE**

Kaj delajo palčki,
kadar dežuje?
Kadar dežuje,
palček modruje.
Modruje o rožici,
rožici rdeči,
ponesl jo bo
palčici ljubeči.

Maruša**KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE**

Kaj delajo palčki,
kadar dežuje?
Kadar dežuje,
palček po lužah skače
in si zmoči hlače.
In zboli
in zaspi.

Mitja**KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE**

Kaj delajo palčki,
kadar dežuje?
Rišejo, berejo palčki,
tako domiselni so ti mali malčki.
Kadar dežuje,
si vsak palček
svoje škornje obuje.
Kaj delajo palčki,
kadar dežuje?
Kadar dežuje
najstarejši, najpametnejši
vedno o zeliščih modruje. Zunaj dežuje,
dolgčas se stopnjuje,
ko najmanjši palček vzdihuje.
»Poglejte skozi okno!«
Na njihovo veliko veselje
dež ponehuje.

Gaja**KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE**

Kaj delajo palčki,
kadar dežuje?
Kadar dežuje,
palček s svojo sapo
suši kapo.
Počeše si svojo brado
in se potem odpravi na parado.
Na paradi zgodi se nesreča,
resna in boleča.
Zagrabi ga bolezen –
huda ljubezen.
Vidi lepo rdečo
palčico ljubečo.
Prime jo za roko
in odideta skozi gozd
na most.
Tam palčica in palček
zapešeta valček.

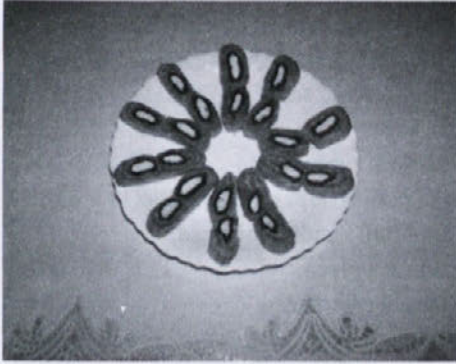
Maša**KAJ DELAJO PALČKI,
KADAR DEŽUJE**

Kaj delajo palčki,
kadar dežuje?
Kadar dežuje,
si palček škornje obuje.
Ko dež ropota,
palček v luži čofota.
Ko pa je palček na toplem
in si suši brado,
na vrata potrka
bratranec Rado.
Potem šah igrata
in ob piškotih kramljata.
Ko pa bratranec odide,
si palček privošči robide.
Potem pa zaspi
in zasmrči.
ZZZZZZZZZZ

Larisa

Pečemo

Mačje oči

- 2 dcl mleka
- 12,5 dag margarine
- 20 dag sladkorja
- 20 dag Balkan piškotov
- 2-3 oblate od napolitank
- čokoladne banance (Casali)

Mleko, margarino in sladkor zavremo in pustimo, da se zmes malo ohladi.

Kekse zdrobimo (zmeljemo) in jih nato stresemo v kuhano in ohlajeno zmes.

Oblate navlažimo med dvema kuhinjskima krpama in vlažne namažemo s kremo. Po robovih na dveh straneh (malo proti sredini) položimo banance. Nato oblate od obeh strani zvijemo proti sredini v roladico. Damo jih v hladilnik in ohlajene narežemo na rezine.

Dober tek!

Mateja Lazar

Razvedrilo ...

Postelja

Oče vesel popiva v gostilni. Nič ga ne briga, kaj se dogaja doma. Doma pa mati hudo bolna na postelji leži. Pa pridejo otroci očeta klicat. »Oče, pojdite domov, mati je na smrtni postelji!« »Pa jo dajte na drugo posteljo, pa ne bo več na smrtni,« mirno odgovori oče in popiva naprej.

Pri zdravniku

»Preveč delate, poleg tega pa še študirate. Nič čudnega, da imate zdravstvene težave. Preveč ste obremenjeni. Priporočam vam, da hodite s kurami spat!« pravi doktor pacientu. »Kje pa naj dobim kure, lepo vas prosim?« se začudi pacient. »Jaz sem iz mesta doma in ne živim na kmetih!«

Ograja

Župnik neke župnije zbira prispevke za ograjo okrog pokopališča. Prispevajo vsi razen enega gospodarja. Pa ga župnik vpraša, zakaj on noče nič prispevati.

Nato mu gospodar odgovori: »Ograja okrog pokopališča sploh ni potrebna. Tisti, ki so tam, ne morejo ven, tisti, ki so zunaj, pa si ne želijo tja.«

Pridiga

V nedeljo stopi župnik na prižnico in začne pridigati: »Dragi verniki, nič niste radodarni, zelo malo dajete v puščico. Pa tudi ljubite se ne med seboj, saj že dolgo ni bilo nobenega krsta. Pa tudi Bog vas nič ne mara, saj tudi umre nobeden, da bi ga Bog vzel k sebi!«

Olga Vehar

Čari slovenščine.

Knjižno slovensko:

1. Danes sem si kavo preveč sladkala.
2. Zakaj me kličeš, ko se sprehajam s psom?
3. Si videl, kako se maček sprehaja po strehi?
4. Včeraj se je en starejši gospod vrgel s strehe.

*Po štajersko:

1. Joj, kak s'n si kofe dans fejest cukrala, čuj.
2. Kaj mi težiš ko s'n glih s pesom vuni?
3. Glej si ti totega mačka, kak po strehi hoi.

4. Čuj, včerej se je en stari s strehe dol fukno.

*Ljubljana - japijevski srednješolčki:

1. Dons sm si kofi čist ful pošugrala.
2. Kva me kolaš lih k doga wokam?
3. A si vidu keta kok po rufu klajmba?
4. Učer se je en oldi z rufa skenslu.

*Ljubljana - žabarsko:

1. Dons sm si kavico u ibr preveč cukrala.
2. Kva moriš k psa šetam?
3. A si vidu mačka kva ga pu strehi pleza, mudel, ne prbiji!
4. Učer se je en stari s strehe ruknu.

*Po koroško:

1. Matr sn si swadek kafe naredwa.
2. Ka težiš ko sn s paso zuna?
3. As vidu mačko gr u lufto?
4. Učera se je edn s strehe bk sprajo.

*Po prekmursko:

1. Gnes san si kavo preveč pocukrala.
2. Zakoj me zovejš glij te gda psa šejtan?
3. Si vido kak se maček šejče gor po streje?
4. Včeraj se je en stare doj s streje vrgo.

*Po prleško:

1. Gnes sen si kofe vünta preveč pocukrala.
2. Čuj, ka me zoveš, gli te kda pesa sprehojan?
3. Si vida mačoka, kak se po streji sprehoja?
4. Fčera se en stori s strehe fukna.

*Gorenjsko:

1. Dons sm s'kofe čist preveč ucukrowa.
2. Zakuga me kličeš lih k psa sprehajam?
3. A s'vidu mačka k pu streh pleza.
4. Učer sej en ta star s strehe fuknu.

*Kraški prevod:

1. Joj, ma kej je dns tu kafe t'ku sltku!
2. Kej me hnjav's lih ku sm wnh s p'sm!
3. Kej si vidu mačku, ku je šla nan djro po strjhi?
4. Učjra j an n'wnč skwaču ss strj'he.

*Idrijsko:

1. Dans sm si kafjee preveč cukrala.
2. Kwa me mona kličeš, ka hlih s kuzla špancirawa.
3. A s' widu, kak se enu mače huar pa striih sprehaje?
4. Učiri se je en stari s strihe ruknu.

Pravilno Zavraško:

1. Dns sn si dala u kafe preuč cukra.
2. Zakej me kličeš k lih spsm hodn?
3. A si vidu kk mačk po streh hot?
4. Učeri se je en str dec s strehe vrhu.

... in prosti čas

Narava ima vedno prav

»Kdor večkrat išče razvedrila, mu malo treba je zdravila.« (slovenski pregovor)

O čem lahko rečemo, da nas razvedri? Vsakdo izmed nas bi naštel svoje, ne enega, gotovo več različnih razvedril. Morda pride človeku na misel, da ga razvedri, če gre v prijetno družbo, drugega pa, če gre na en lep sprehod.

Tudi v okolici našega kraja je marsikaj zanimivega, kot Bezjakov slap s sledovi mlina, v katerem je bila mlinarica moja stara teta. Dobro znane so tudi Matjaževe kamre. Če gremo severozahodno od Zavratac, mimo Bezjaka, zavijemo po stezi proti vasi Ravne, kjer nas čaka zanimiva skalnata miza. Že ko se povzpne na uravnavo, ni nobenih senc več, pač pa vsepovsod sonce in razgled daleč naokrog.

Gremo mimo Oblaka in Tomaža, ko nam pogled pritegne nenavaden mejnik. Glej ga zlomka, prav tu je nekdanj potekala rapalska meja med kraljevinama Italijo in Jugoslavijo. V bližini je nekdanj stala baraka (*karavla*), v kateri so živeli graničarji, pripadniki starojugoslovanske vojske. Iz Raven so hodili vsakih 6 ur na stražo v *Pucovo rajdo*, da bi tu ob meji preprečevali pogost *kontrabant*. V Italiji je bilo poceni vino, v Jugoslaviji pa tobak. Po kratkem času hoje kmalu zagledamo na drevesu oznako, ki nas pripelje do mize. Po gozdnem kolovozu se dvignemo po pobočju. Kar naenkrat se pred nami prikaže velika kotanja. Nekdanj v geološki zgodovini naj bi bila tu kraška jama, ki se ji je zrušil strop. Sredi današnje kotanje je znamenita miza. V nekdanji jami je nekdanj stal steber, ko pa se je strop zrušil, je del stropa padel točno na vrh tega stebra. Oblikovala se je nenavadna kamnita miza. Miza ima izredno precizno postavljeno težišče. Če se vanjo z vso močjo upremo, bo zanihala. Človek bi mirno udaril po njej in vprašal: »Kdo je gospodar pri hiši!« Pri mizi sta tudi žig in vpisna knjiga. Nekoliko oddaljena od vasi se je ohranila v svoji obliki, saj ni nikjer nobenega vandalizma in kupov smeti.

Če pohodnikom ne zmanjka moči, se od kamnite mize da povzpeti na vrh Malega Kovka, kjer se srečamo z utrdbo – bunkerjem, ki nikoli ni odslužil svojemu

namenu. Po tolikih letih kljubovanja naravi je še zelo v dobrem stanju. Z Malega Kovka vodi pot po grebenu naprej do Velikega Kovka. Tu se lahko pohodniki malo ustavimo in se malo »pokrižamo«. Ko nam je vroče, dobimo še žig in se vpišemo v vpisno knjigo. Torej, vse po planinskih pravilih.

Kdo bi lahko opisal lepe in tehtne pogovore ter srčne občutke, ki jih obiskovalci doživimo na tej poti. Nikjer drugje to ni mogoče kot v naravi. Če hoče človek gojiti lepa čustva in jih na pravi način pokazati drugemu, naj gre na sprehod v naravo in si bo spočil dušo in telo.

Jože Lazar, Zavratac 16

Zimski pohod na Kovk

»Gibaj, gibaj, migaj, migaj« – se vedno pogosteje bere in posluša. Res je potreben samo prvi korak, da se »spelješ« in začutiš, kako dobro dene za telo in duha takole gibanje, kot je na primer hoja, kolesarjenje, pohod. Če pa se zbere taka fina družčina, kot se je zbrala tiste januarske sobote sredi vasi, je veselje še večje.

V tednu pred 9. januarjem je zapadlo kar precej snega, približno 40 cm ga je bilo. Pobudnik in organizator teh zimskih pohodov, Lojze, ni nič okleval: ta sobota bo

Na kupoli bunkerja. (Foto Frenk Kogovšek)

kar prava. Vendar, šment! V petkovi noči nam je nebo poslalo rahlo rosenje in puhast sneg je bil pokrit z neprijazno skorjico, ki je dodatno utrujala korake tistih, ki so gazili naprej. Sicer pa je sneg pogoj za zimski pohod in tako postane kar ekstremen. Letos se nas je zbralo 21 pohodnikov, celo iz bele Ljubljane so prišli štirje, pa iz Šempasa, z Medvedjega Brda, Hlevnega Vrha, Potoka, Dolov, Godoviča in seveda iz Zavratac. Na začetku poti sem poprosila, naj nas varujejo angeli. Res so nas varovali. Moram pa povedati, da sta bila med nami tudi dva gorska reševalca, Franci in Branko s psico reševalko Rito. In počutili smo se res varne. Njuni soprogi Andreja in Mirjam pa sta število pohodnic zaokrožili na število tri. Dobro smo hodili. Do Bezjaka nas je spremljalo še rahlo rosenje, ko smo se vzpenjali proti Oblakovi senožeti, pa nas je presenetilo tako lepo sneženje, kot bi sejal moko. Od časa do časa se je zaslíhal vrisk zadovoljnega pohodnika. Na vrhu Kovka pa

Okrepčilo. (Foto Frenk Kogovšek)

... in prosti čas

ob slovenski zastavi ni smela manjkati tudi slovenska himna. Še okrepčilo iz nahrbtnikov in skupinska slika, pa smo se že spustili nizdol do Zakovka, po cesti do Marjanca. Spomnili smo se je in rekli, kako bi se razveselila tako številnega obiska. Tako pa se nam je le smehljala iz neba. Tam ob cesti pred kozolčkom pa nas je pričakala Mateja Maticova z avtom, napolnjenim z vročim čajem, kuhanim vinom in okusnimi habancami. Kako se je prileglo. Od tam smo se spustili po celem mimo Črnskega Janeza, tja čez gmajno pod Hrečevcem do Malavic. V tem predelu gozda smo nedaleč od nas zagledali dva lepa gamsa. Lepo ju je videti na filmu, ki ga je posnel Robert. V kaverne smo prišli še ravno toliko pri močeh, da smo se ob Slakovih vižah veselo zavrteli. Cirila in Iztok pa sta nam pripravila dobre kranjske klobase. Za poslastico smo bili deležni še čudovitih domačih bobov iz kuhinje mame Brigitte.

Narava, pokrita s snegom, mir vsenaokoli, da si kdaj pa kdaj slišal le sneg, ki je padal z dreves, korake po tihi belini in dihanje bližnjih »pešačev«, vse to je bila polnitev baterij prav za vsakega, ki se je te danosti zavedal. Zadovoljstvo in veselje na obrazih pa je to potrdilo.

Renata Kogovšek

Romanja k sv. Antonu Puščavniku

Sv. Anton, puščavnik in oče menihov, goduje 17. januarja. K njemu so se zatekali in se mu še vedno radi priporočajo kmetje, saj je zavetnik domačih živali in ljudi, ki se z njimi ukvarjajo. Čeprav je v številnih slovenskih cerkvah upodobljen le na stranskih oltarjih, njegov praznik ljudje slavijo kot ob farnem zavetniku.

Hotedršica je ena takih župnij. Še dandanes, kot v času naših dedkov in babic, ko so k njemu z zaupanjem romali peš ali na vozovih, časti sv. Antona enako slovesno kot svojega farnega zavetnika sv. Janeza Krstnika.

Med zavraškimi romarji se je ideja o pešpoti

k sv. Antonu v Hotedršico porodila že pred letom 2000. Peščica (Renata, Lojze, Slavka, Ivan) se je odločila in prvič krenila na pot na Antonovo nedeljo leta 1999. S pohodniškimi palicami in nahrbtniki so jo ubrali preko Potoka, Medvedjega Brda, mimo cerkve sv. Katarine in Kašperevcovih, mimo Kodrmacovih, preko Žejne doline v Hotedršico. Sv. Anton jih je pričakal pri maši ob 10. uri.

Vsako leto se je pridružil kakšen romar več. Gazili smo v snegu, vztrajali v deževnem vremenu, počasi stopicali po poledeneli poti, v sončnem vremenu pa je bila pot kratka, kot bi nam sam sv. Anton prišel naproti. Letos se je romalo enajstič. Enkrat samkrat v teh letih je bilo romanje prekinjeno zaradi premočnega deževja. Največja skupina do sedaj je bila na jubilejni, 10. pešpoti, leta 2009, ko nas je bilo 28. Priključevali so se romarji iz Potoka, s Trat, z Medvedjega Brda in Veharš, najdaljšo pot pa so prehodili iz Hlevnega Vrha. Pot Zavračanov je zdaj usmerjena na Medvedjem Brdu mimo Rebrskih, kjer se v skupino vedno vključi gospodinja Marta, Hotedrščanka, pod Kodrmacom pa se pridružijo tratarski in hlevnovrški pohodniki.

Praznično sv. mašo skoraj vedno darujeta domači župnik in gostujoči duhovnik. Leta

Prvi postanek v Rebru na Medvedjem Brdu. (Foto Jože Lazar, Z. 16)

2008 smo imeli čast prisostvovati mašni daritvi mariborskega pomožnega škofa Štumfa. Njegova neposrednost, vedrina, preprostost in hkrati duhovna veličina so nas navdušile in napolnile.

Gostoljubni domačini po maši pred cerkvijo obiskovalce vsako leto pristrčno sprejmejo in pogostijo. Tudi Rebrski na poti dol in Kodrmacovi na poti nazaj nam vedno pripravijo presenečenje z okrepčilom. Naše romanje se obvezno konča na Tratah pri Tavžentroži, kjer se prijetno utrujeni vedno poveselimo skupaj s prijaznima oštirjema Rozi in Vojkom.

Sv. Anton pa ima za nas eno uho vedno odprto, da nam pomaga izprositi milosti in blagoslove, ko ga prosimo.

Bernarda Kogovšek

Skupinska slika pred svetim Antonom v Hotedršici. (Foto Jože Lazar, Z. 16)

... in prosti čas

Objeli smo Zavratac

Da, točno tako je bilo. 1. maja 2010 smo prvič v življenju objeli Zavratac.

Kako se je to zgodilo? Takole: Lojze Joklnov je že nekaj let tuhtal in v mislih hodil okrog Zavrataca – tako za en »paket«, kot se reče. To bi bila prava poslastica za ljubitelje pohodov, si je dejal. Raznolikost naše bližnje okolice ga je tako prevzemala, da je začel kar »po kosih« hoditi in ugotavljati teren, kjer se bo ta pot vila. Ko je to pot nekega dne prehodil, jo je tudi časovno izmeril. Zamislil si je najboljši možni datum: 1. maj. Zadnji teden aprila so veliki plakati že vabili, Lojze pa je še čistil steze, delal stopničke v strmini pod Lukcem, z Radom Rupnikovim sta narisala in postavila smerokaze ter napela vrvi izpod Matjaževih kambar do vrha le-teh.

Zdaj pa po vrsti, kot rečeno – 1. maja ob 8.30 zjutraj smo se zbrali pri gasilskem domu in krenili mimo cerkve sv. Urha proti Potoku. Na koncu laza smo čez star betonski mostiček prečkali potok Potok in šli po Birtovem rebaru po poti, ki veže Narto in Krštofov grič. Na tem griču smo se malo ustavili in občudovali razgled na vse strani naše lepe Slovenije. Pa tudi lepo skupino simpatičnih koz in kozličkov. Po grabenu navzdol smo prišli do križišča na

Zaenkrat je vse v redu.

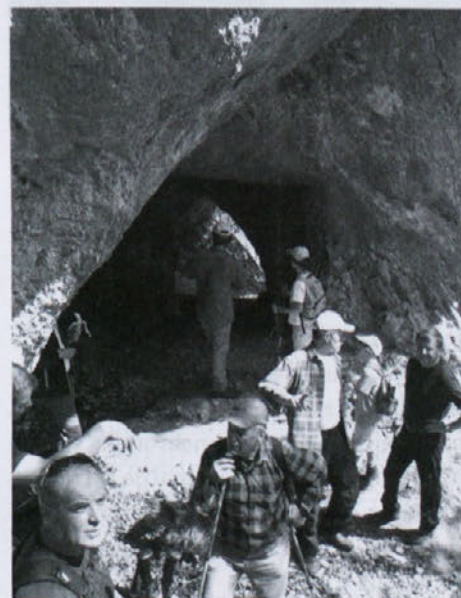
Tik pred odhodom.

Kamanikovem griču, kjer so lani oktobra postavili in blagoslovili lepo znamenje križa, v zahvalo in spomin vsem prednikom s tega območja. Postaviti ga je dal Medvedov Jože. Šli smo nato še malo navkreber, nad Lukcetovo domačijo čez hrib Lukec, kjer smo se pred spustom po gmajni po že prej omenjenih stopničkih malo odpočili in okrepčali. Po poti z Loga, kamor smo sestopili, smo se napolili proti Lomu, tam pa desno po gozdu nad Žvižgovcem. Na glavno cesto Logatec – Žiri smo vstopili tik pred Sopovtom. Dodobra smo si v tej soteski ogledali čudovite tolmučke, skalne previse, slapove, skratka – mogočnost narave v malem prostoru. Iz avtomobila se tega res ne da videti.

Pred Matjaževimi kambrami smo prečkali potok Soro. Zgodil se je neljubi pripetljaj, ko je Bernarda stopila na mokro skalo, spodrsnilo ji je in znašla se je v vodi. Hvala Bogu, da razen dveh dobrih bušk ni bilo kaj hujšega. »Nič hudega, nič hudega, kar pojdite naprej,« nas je ona bodrila, ko je videla naše zaskrbljene obraze. Poklicali smo »reševalca« Ivana, da jo je prišel iskat. Ja, nesreča nikoli ne počiva, res.

Potem smo se kar malo v šoku povzpeli do vhoda v Matjaževe kambre. Mogočen portal je videti tudi s ceste, kadar ni listja na drevju. Sedaj pa smo morali nekako priti na »strepo« Matjaževih kambar. Brez napete vrvi, ki sta jo prejšnji dan namestila Lojze in Rado, ne

bi šlo, saj je bila pot navpična in težko prehodna. Tam se je res pokazala solidarnost ali tovarištvo, saj nihče ni pričakoval tako »zanimivega« koščka poti. Po vzdihih olajšanja na vrhu Matjaževih kambar smo šli še malo po gozdu do roba sopovških njiv, kjer smo se rahlo utrujeni posedli na zeleni žamet in pomalicali. Nato nas je pot vodila po gozdu, po rupah in mimo rup, da smo prišli nad Skobla, potem pa zopet dol do vode Sore, kjer nam je ob ruševinah skoblovega mlina in žage Janko Šternsk pripovedoval zanimivosti iz zgodovine. Vzpon nazaj proti rupam, po gozdu seveda, in tam nekje v daljavi

Veličastni portal matjaževih kambar.

... in prosti čas*Presenečenje.*

zaslišimo prijetno domačo glasbo. In kaj je bilo to? Presenečenje – v Rupnikove rupe so se pripeljali mladi in otroci s traktorjem, s slovensko zastavo, agregatom in hladno pijačo, ki se je zelo prilegla. Prav toplo nam je bilo pri srcu ob tej prvomajski razigranosti. O, kar zaplesali smo po travi.

Potem smo se spustili pa kar naravnost mimo prižnice pod kuglo do Bezjaka. Mogočen slap je marsikoga presenetil. Tako tudi obokani del domačije, ki še kljubuje času. In zopet čudenje: kje so ljudje živeli!?

Od tu smo se po stari, stari stezi vzpenjali do vasi Ravne. Iz Raven smo krenili na levo in po nekaj sto metrih v gozdu ugledali tretje čudo na naši poti: skalnato nimfo ali mizo, katere orjaški pokrov lahko zaniha.

Res se gunca.

Zdaj smo pa bili že tako uhojeni, da osvojitev Malega Kovka z zanimivim italijanskim bunkerjem in Velikega Kovka niti ni bila tako težka. Tudi to pot na vrhu ni manjkala ne slovenska himna ne mala zastava. Po vseh podpisih v zvezek, po srkih kranjskega antibiotika in obroka iz nahrbtnika smo se napotili do Zakovka in po poti do Marjance, kjer nas je spet pričakal traktor z vso radoživostjo kot v Rupah. Od tam pa smo se povzpeli na pečino Hrečevca, izpod katerega jezerno izvira potok Črna, kjer smo

uživali v prelepem razgledu. Četrto čudo tega pohoda. Nooo, potem smo pa že kmalu prišli do Mrliškove stelnice, čez Malavice in še malo, pa smo prispeli v kaverne. Okrog 18.30 je bilo. Za likof smo bili postreženi z dobrotami z žara, ki sta jih pripravila Cirila in Iztok, pa tudi zaplesali smo.

*Na vrhu Kovka.**Nad pečino Hrečevca.*

Vsak, prav vsak udeleženec tega pohoda – objema Zavratac – si je zaslužil veliko čestitko za vztrajnost in trpežnost, še zlasti

najmlajši pohodnici, Lenča (10 let) in Hana (12 let), ter najstarejša Slavka. Sicer pa so pohodniki prišli tudi z Medvedjega Brda, Rovtarskih Žibrš, Zaplane, Hlevnega Vrha, Žirov, Rovt, Godoviča in Potoka. Zelo pisana družina. In prijetna.

Čiste hoje je bilo za 8 ur, hodili pa smo seveda več – 10 ur. Toliko tudi v vedenje za drugo leto, saj če Bog da zdravje, bo to postal tradicionalni pohod.

Zmagovalke.

Ne vem, zakaj čutim kar nekakšno veselje za vsakega pohodnika – bilo nas je 30. Na misel mi pridejo besede Simona Gregorčiča »... in srečen ni, kdor srečo uživa sam ...«

Renata Kogovšek
Fotografirala **Marjeta Rijavec**

Prvomajsko veselje v Rupah.

... in prosti čas

Ali veste?

Dan po prvem maju

Naslednji dan po kurjenju kresa, 1. maja 2010, se je začelo zelo pestro.

Na »Rupnikovem griču«, kjer je bila parkirana prikolica, smo se zbrali, da bi jo pospravili po naporni noči. Na tej prikolici so ŠD Zavratac pripravili koncert skupine THE HILL BILLIES. Ko se je začelo pospravljati, je zazvonil Iztokov telefon. Poklical je Alojz, organizator prvega pohoda okoli Zavratac. Povedal mu je, da bodo čez 30 minut v »RUPAH«, kjer naj bi jih Iztok pričakal z okrepcilom. To je imel naloženo v avtomobilu.

Hoplo konoplo, že čez sekundo nam je prišla na misel dobra ideja: računalnik, zvočniki in ojačevalec, vse pritrdimo na prikolico, zraven še agregat za elektriko, nekaj klopi in mizo spredaj, traktor in v »RUPE« pričakati pohodnike. To se je tudi zgodilo. Čez 30 minut smo bili že v Rupah z malo starejšimi in malo mlajšimi ZAVRAČANI, z domačo glasbo Lojzeta Slaka.

Za okrepcilo sta poskrbela Iztok in Cirila, mi pa smo bili nepogrešljivi spremljevalci. Minilo je pol ure in pohodniki so nadaljevali pot v grapo, nato do skale, ki ponazarja mizo, od tam na Kovk, potem pa do nove postaje za počitek pri »MARJANCI«.

Dogovorili smo se, da prikolica, ki je prispela, v Rupah pričaka pohodnike tudi tam. Takoj smo se odpravili na pot. Pr Rupnk smo se ustavili, malo okrepcali, zamenjali šoferja in »gas« v Dole k Marjanci.

Tudi pr »MARJANCI« Lojze Slak, okrepcilo in veliko smeha. Pohodniki so mimo Hrečevca nadaljevali v Zavratac, kjer je bil zaključek za pohodnike in našo prikolico, ki je bila nepogrešljivi del tega dogajanja.

Jani Kogovšek

Ali veste?

- Da je zavraška veselica na pravi dan pravi tudi etimološki slovar. Iz Urha je namreč izpeljanih kar nekaj prebrisanih fraz, pogosto uporabnih v dnevih po veselicah.
- Ob predstavi KD Sovodenj Zadrega nad zadrego so bili igralci tako sramežljivi, da so morali zaradi preoblačenja izklopiti razsvetljavo v celotnem gasilskem domu.
- V sosednjih vaseh že okopavajo krompir, medtem ko ga v Zavratac šele sadimo.
- Da sta bili v maju samo dve soboti sončni.
- V Zavratac imamo posebne lubadarje, ki so naklonjeni le mlajem pri cerkvi, okoli domov pa ob slovesnostih stojijo le sušice.
- Da so češnje letos dosti bolj polne kot lansko leto. Tega so vesele predvsem ptice pevke, ki so na sadni dieti.
- Da je procesija na praznik sv. rešnjega telesa tudi letos motil dež. Lani je tudi opralo bandere.
- Da udeležence procesije zanima okolica.
- Laiki brez "tahitre" internetne povezave ugotavljamo, da je hitrost prenosa podatkov očitno v premem sorazmerju s spremenjenim občutkom za čas. Kar so za nekoga, ki tako povezavo že ima trije dnevi, za tiste, ki je nimajo, pomenijo najmanj pol leta.
- Da so v Matjaževih kamrah za vroče poletne dni preuredili hladne prostore s hodniki.
- Da se število Zavračanov povečuje.
- Da sta se v 10 letih delovanja društva na predsedniškem stolu zvrstila 2 predsednika in 3 predsednice.
- Da si je slovenska ekipa priborila 4 točke na svetovnem nogometnem prvenstvu in za las zgrešila osmino finala? Bravo naši! Športno društvo pa je ob nastopih naših tako vneto stiskalo pesti, da so morali prestaviti sve druge aktivnosti, saj niso imeli niti ene proste roke.
- Da so slovenski maturantje odplesali največjo sinhrono četvorko na svetu in se s tem vpisali v Guinnessovo knjigo rekordov. Tradicionalni ples slovenskih maturantov je na ulicah desetih

slovenskih mest hkrati plesalo več kot 8000 maturantov.

- Da je velika piramida v Gizi edino od sedem čudes sveta, ki še obstaja.
- Da je sinji kit največja žival na svetu. Njegovo srce je tako veliko kot avtomobil, njegov jezik pa ima dolžino slona.
- Da ima Slovenija najvišji klif na Jadranu. V naravnem rezervatu strunjanskega polotoka se od obale Jadranskega morja do vrha dviga kar 80 metrov visoka, skoraj prepadna flišna stena.
- Da površina Slovenije znaša 0.004 % celotne površine Zemlje. Po referendumu pa najverjetneje še nekaj manj.
- Da je čebela edina domača žival, ki ni udomačena in se še vedno vede kot pred tisoče leti. Čebelarstvo so poznali že v starem Egiptu okrog 4000 let pred našim štetjem. Za kilogram akacijevga medu je potrebno približno 120.000 čebeljih poletov, kar pomeni obisk okrog 4 milijonov cvetov!
- Palindróm je beseda, fraza, število ali katerokoli zaporedje enot (npr. zaporedja DNA), ki imajo to lastnost, da se berejo z obeh strani enako. Pri tem so lahko presledki tudi drugače postavljeni in se ne upoštevajo. Beseda »palindrom« je starogrškega izvora: palin - nazaj + dromos - dirkališče. (vir internet)

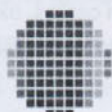
Preberite si nekaj primerov:

neradodaren (najdaljši besedni palindrom)
kisik
nežen
potop
kajak

Ali se bo Ana obesila?
Osem opitih hiti po meso.
Ema, zakaj ni vinjaka zame?
Edo suče meč usode.
Perica reže raci rep.
Matej je tam.
Tolpa natika kita na plot.
Klovn in volk.
Jakob, bo kaj?
Edo, vre ti liter vode.
Mona, grozi mi z organom.
Ali se bo Gordana na drog obesila?
Cesar prasec.
Hudir bo dobri duh.

Zahvale

OBČINA IDRIJA

jskd

JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA KULTURNE DEJAVNOSTI
OBMOČNA IZPOSTAVA IDRIJA

JAVNI SKLAD ZA KULTURNE DEJAVNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE, IZPOSTAVA IDRIJA

B

ZALOŽBA BOGATAJ

ABC MERKUR d.o.o. Idrija, telefon: 05 377 37 47, 05 372 22 80

Fotografija: Robert Rijavec

